

Voorontwerp

Bijlage: Ingrediënten voor Omgevingsvisie Aalten 2040

VOORWOORD

In dit document zijn alle input en alle vertrekpunten voor de Omgevingsvisie Aalten 2040 op een rij gezet. Het gaat dan om:

1. de wettelijk verplichte reikwijdte van de omgevingsvisie, die bepalend is voor de beoogde integraliteit;
2. het karakter van gemeente Aalten en de kenmerken van de deelgebieden in Aalten (onder andere van belang omdat de Omgevingsvisie gebiedsgericht maatwerk stimuleert en het dus belangrijk is om te weten met welke gebiedskenmerken en welk "DNA" rekening moet worden gehouden in de omgevingsvisie);
3. de huidige kwaliteit van de leefomgeving in Aalten, waarvoor gemeente Aalten een "foto van de leefomgeving" heeft laten maken;
4. trends en ontwikkelingen waarmee in de omgevingsvisie Aalten 2040 rekening moet worden gehouden;
5. al het beleid van andere overheden dat meegenomen moet worden in de omgevingsvisie;
6. alle plannen en beleidsdocumenten van gemeente Aalten die verwerkt moeten worden in de omgevingsvisie;
7. en last-but-not-least: alle input van inwoners van gemeente Aalten die zij hebben meegegeven, hetzij in de gebiedsgerichte gesprekken die zijn gevoerd, hetzij via enquêtes die de gemeente heeft gehouden.

1. REIKWIJDTE OMGEVINGSVISIE 2040

De Omgevingsvisie Aalten 2040 strekt zich (conform de eisen van de Omgevingswet) uit tot de volgende onderwerpen:

- Wonen
- Mobiliteit
- Economie (inclusief recreatie en toerisme)
- Klimaat en water
- Energievoorziening
- Natuur en biodiversiteit
- Voorzieningen
- Gezonde en veilige leefomgeving
- Landbouw
- Circulariteit en afval
- Bodem en ondergrond
- Cultureel erfgoed en identiteit landschap
- Milieu en emissies¹
- Veiligheid
- Digitale infrastructuur
- Ruimtelijke inrichting

¹ Onder 'Milieu en emissies' vallen bijvoorbeeld luchtkwaliteit, geluid- en geurhinder, zodat al deze aspecten conform de Omgevingswet zijn meegenomen in de omgevingsvisie.

2. GEBIEDSKENMERKEN

2.1 Aalten algemeen

Gemeente Aalten is een grensgemeente in de Achterhoek met een rijke historie en een sterke gemeenschapszin. Het landschap wordt gekenmerkt door essen, beekdalen, coulisselandschap en een afwisseling van agrarische functies, natuur en bebouwing.

Gemeente Aalten telt ongeveer 27.500 inwoners in 2025, verspreid over de hoofdkernen Aalten (ca. 13.000 inwoners), Dinxperlo (~5.500) en Bredevoort (~1.600) en de kleine(re) buurtschappen Barlo, Dale, Haart, De Heurne, Aaltense Heurne, IJzerlo en Lintelo. Deze opzet verklaart het sterke naoberschap: inwoners kennen elkaar en vormen een hechte gemeenschap in deze kleinschalige, landelijke omgeving.

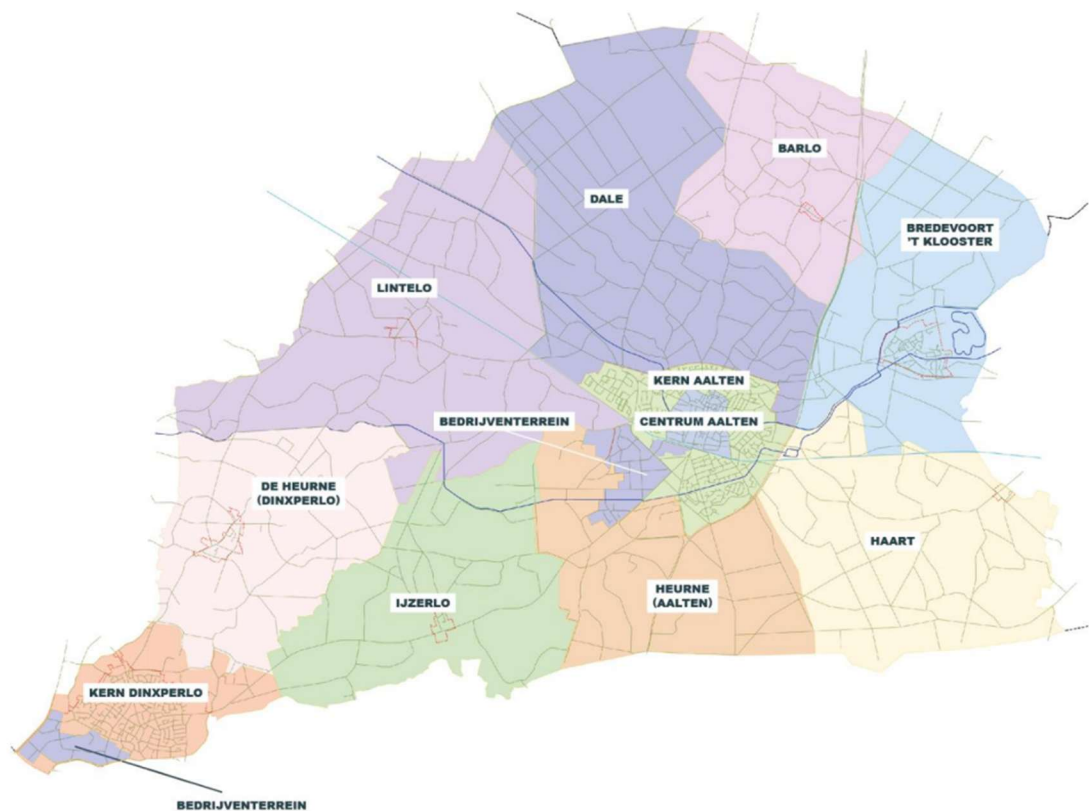
De gemeente maakt deel uit van het Nationaal Landschap Winterswijk; provincie Gelderland bewaakt hier de kernkwaliteiten (essenlandschap, houtwallen, stilte en duisternis) via stringent ruimtelijk beleid, ook al is de formele Rijksstatus van nationale landschappen sinds 2012 vervallen

2.2 Deelgebieden

Gebiedskenmerken vormen een belangrijk vertrekpunt voor het maken van keuzes richting 2040. Het ene gebied is het andere niet, maar de Omgevingswet stimuleert gebiedsgericht maatwerk en dus zijn ook gebiedskenmerken een belangrijk vertrekpunt voor de Omgevingsvisie Aalten 2040. Gemeente Aalten maakt hierbij onderscheid tussen de volgende deelgebieden:

- Kern Aalten
- Kern Dinxperlo
- Kern Bredevoort
- Buurtschap Barlo
- Buurtschap Dale
- Buurtschap Haart
- Buurtschap De (Dinxperse) Heurne
- Buurtschap Aaltense Heurne
- Buurtschap IJzerlo
- Buurtschap Lintelo
- Bedrijventerreinen Aalten en Dinxperlo

Zie tevens de navolgende afbeelding.

In het navolgende worden eerst wat algemene kenmerken per deelgebied beschreven. Daarna wordt dieper ingegaan op water en bodem en op het gedeelte van gemeente Aalten dat als Nationaal Landschap is aangemerkt.

1.2.1 Algemene kenmerken per deelgebied

- **Kern Aalten** is de grootste kern van de gemeente Aalten. Het dorp is een oud esdorp met een historisch centrum en telt ruim 17.000 inwoners². Aalten heeft een gevarieerd voorzieningenaanbod en fungeert voornamelijk als woon- en winkelcentrum van de gemeente.
- **Kern Dinxperlo** is een dorp met ruim 7.000 inwoners, uniek gelegen pal op de grens met Duitsland. Samen met het aangrenzende Duitse dorp Suderwick vormt Dinxperlo een zogenaamd tweelingdorp waarbij de landsgrens dwars door de bebouwde kom loopt. Het dorp heeft een eigen centrum met winkels en voorzieningen en was tot 2005 een zelfstandige gemeente. De grensligging speelt nog altijd een rol in het dagelijks leven en toerisme, bijvoorbeeld via het Grenslandmuseum en grensoverschrijdende samenwerkingen.
- **Kern Bredevoort** is een kleine historische vestingstad met oude stadsrechten en ruim 1500 inwoners. In het compacte centrum bevinden zich tientallen tweedehandsboekhandels en antiquariaten. Bredevoort heeft bovendien diverse monumenten (zoals delen van voormalige vestingwerken, de molen De Prins van Oranje en historische

² Inwoneraantallen zijn geabstraheerd omdat het hier slechts gaat om een indicatie van orde-van-grootte van de grote(re) kernen.

panden) die herinneren aan zijn ruim 800-jarige geschiedenis als versterkte stad en “heerlijkheid”.

- **Buurtschap Barlo** is een kleine agrarische buurtschap ten noorden van de kern Aalten, met slechts enkele honderden inwoners. De buurtschap ligt op de westelijke rand van het Oost-Nederlands plateau, op een oud rivierterrassenlandschap uit het Pleistoceen, waardoor de omgeving licht glooiend is met droge dalen van voormalige smeltwaterbekken. Barlo bestaat voornamelijk uit verspreid liggende boerderijen en kent een hechte plattelandsgemeenschap.
- **Buurtschap Dale** (betekenis van de naam: “laagte”) is gelegen ten noorden van Aalten op een lager deel van het landschap. De buurtschap ligt onderaan de westelijke helling van het Oost-Nederlands plateau – een duidelijk zichtbare terrasrand – waar hoger gelegen essen overgaan in de lagere veen- en weidegronden van het Aaltense Goor. De meeste boerderijen en woningen in Dale zijn geconcentreerd rond het kruispunt van de Welinkweg, Aladnaweg en Romienendiek. Het is een kleinschalig agrarisch gebied met een open landschap, kenmerkend door groene weiden en akkers in de luwte van het plateau.
- **Buurtschap Haart** (De Haart) is een buurtschap ten oosten van Bredevoort, op een iets verhoogd deel van het landschap. De naam *Haart* betekent “bos waar hout gekapt mocht worden”. De bebouwing van de Haart is voornamelijk gegroepeerd rond de kruising van de Buninkdijk, Liversdijk en Haartseweg. Rondom deze kern liggen uitgestrekte essen (bolle akkercomplexen) en bosjes. De Haart heeft een actief gemeenschapsleven met een eigen verenigingsgebouw en jaarlijks terugkerende buurtactiviteiten.
- **Buurtschap De Heurne** (ook wel Dinxperlose Heurne genoemd) is een dorp in het zuidoostelijke deel van de gemeente, vlak bij Dinxperlo en de Duitse grens. Het dorp was tot 2005 onderdeel van de voormalige gemeente Dinxperlo. De Heurne bestaat uit een agrarisch verspreid bebouwd gebied met een paar kleine kernvormende elementen, waaronder een Kulturhus. De lokale economie is grotendeels gebaseerd op landbouw en aanverwante bedrijvigheid.
- **Buurtschap Heurne** (lokaal meestal aangeduid als de Aaltense Heurne) is een buurtschap ten zuidoosten van Aalten richting de Duitse grens. De Aaltense Heurne heeft geen echte dorpskern; de bebouwing bestaat uit verspreide boerderijen en woningen. Wel heeft de gemeenschap een eigen dorps huis (“D’n Heurnsen Tref”) als ontmoetingsplek.
- **Buurtschap IJzerlo** is een agrarische buurtschap gesitueerd in het buitengebied halverwege Aalten en Dinxperlo. Het gebied heeft een open agrarisch karakter met weilanden en boerderijen, en beschikt over een groot hippisch centrum (manege) en meerdere campings, wat de nadruk op recreatie en buitenleven in deze buurtschap onderstreept.
- **Buurtschap Lintelo** is een landelijke buurtschap ongeveer 3 à 4 kilometer ten westen van Aalten. Qua oppervlakte is het de grootste buurtschap van de gemeente, met uitgestrekte agrarische enclaves rondom een kleine kern. Ondanks zijn geringe inwonertal heeft Lintelo voorzieningen zoals een basisschool en een multifunctioneel Kulturhus (dorpshuis).
- **Bedrijventerreinen Aalten en Dinxperlo:** Gemeente Aalten kent twee bedrijventerreinen: één bij de kern Aalten en één bij kern Dinxperlo. Het bedrijventerrein bij Aalten, bekend als ’t Broek, ligt aan de zuidwestrand van het dorp. Op dit moment wordt onderzocht of dit bedrijventerrein de komende jaren kan worden uitgebreid, om te voldoen aan de behoefte aan lokale bedrijfsruimte. Dit terrein sluit aan op de bestaande

industriële zone langs de Broekdijk. Het bedrijventerrein in Dinxperlo bevindt zich aan de oostkant van het dorp (nabij de grens) en omvat onder andere deelgebieden genaamd De Rietstap en 't Hietveld. Op beide bedrijventerreinen zijn diverse lokale ondernemingen, productiebedrijven en logistieke bedrijven geconcentreerd, wat bijdraagt aan de werkgelegenheid in de gemeente. De industriekring Aalten-Dinxperlo (IKAD) behartigt de belangen van de ondernemers op deze terreinen.

1.2.2 De water- en bodemgesteldheid van gemeente Aalten

Gemeente Aalten ligt op de hogere zandgronden van de Achterhoek, met een hoogte van ongeveer 16 tot 47 meter boven NAP (gemiddeld ~27 m). Het landschap kenmerkt zich door licht glooiende dekzandruggen en lagere beekdalen. Hierdoor stroomt regenwater van nature af richting de beekdalen en infiltreert het in de zanderige bodem. De bodem bestaat overwegend uit zand (podzolgronden) die arm zijn aan voedingsstoffen en van nature zuur, doordat regenwater al duizenden jaren mineralen uitspoelt. Plaatselijk komen ook leemlagen of veen in beekdalen voor, waar water langer kan blijven staan en vroeger veenvorming optrad in moerassige stukken.

Gemeente Aalten wordt doorstroomd door kleine beekjes en één grotere beek: de Boven-Slinge. Deze beek komt bij Winterswijk Nederland binnen en stroomt via Bredevoort en Aalten westwaarts. In Aalten splitst de Keizersbeek zich van de Boven-Slinge af; uiteindelijk mondt de Boven-Slinge via de Aa-strang uit in de Oude IJssel. Waterschap Rijn en IJssel beheert deze watergangen en heeft delen ervan ingericht als ecologische verbindingzone (natte natuurcorridor) om natuurwaarden te versterken. Naast de beken zijn er verspreid sloten en greppels die traditioneel vooral dienden om overtollig regenwater snel af te voeren.

Het grondwater in Aalten is regenwater-gedreven: er is geen aanvoer van rivierwater in dit hogere deel van Nederland. 's Winters stijgt de grondwaterstand door neerslag, in de zomer zakt deze weer. In de lage delen en nabij beken staat het grondwater soms hoog (wat natte graslanden en moerasbos mogelijk maakte), terwijl op de hoger gelegen zandgronden het freatisch niveau dieper is. In Aalten liggen bovendien enkele grondwaterbeschermingsgebieden voor drinkwater: 't Loohuis, Corle (waarin het grondwaterbeschermingsgebied voor een deel in gemeente Aalten ligt) en Dinxperlo. Hier pompt drinkwaterbedrijf Vitens grondwater op voor de drinkwatervoorziening, en gelden strenge regels om vervuiling van het bodem- en grondwater te voorkomen.

1.2.3 Nationaal Landschap

De oostelijke helft van de gemeente Aalten valt binnen Nationaal Landschap Winterswijk. Dit betreft met name het buitengebied ten oosten/zuidoosten van Aalten en (rond) Aaltense Heurne/Barlo, inclusief landschappen als Walfort–Loohuisbos en omgeving. Dit gebied is aangewezen vanwege de kernkwaliteiten van het Winterswijkse coulisselandschap:

- kleinschalige openheid met essen/enkjes en kampen;
- groen raamwerk van houtwallen, singels, bosjes en beekdalen;
- microreliëf (hoog/laagtes door essen) en rijke cultuurhistorie (scholtenboerderijen, landgoederen);
- hoge natuur- en stilte/donkerte-waarden.

Deze kwaliteiten maakten dat het Rijk het gebied in 2005 aanwees als Nationaal Landschap.

Voor plannen in dit deel van gemeente Aalten geldt in de kern een “ja, mits”-benadering: ontwikkelingen zijn mogelijk mits zij de kernkwaliteiten behouden en bij voorkeur versterken. Concreet betekent dat tot 2040 o.a.:

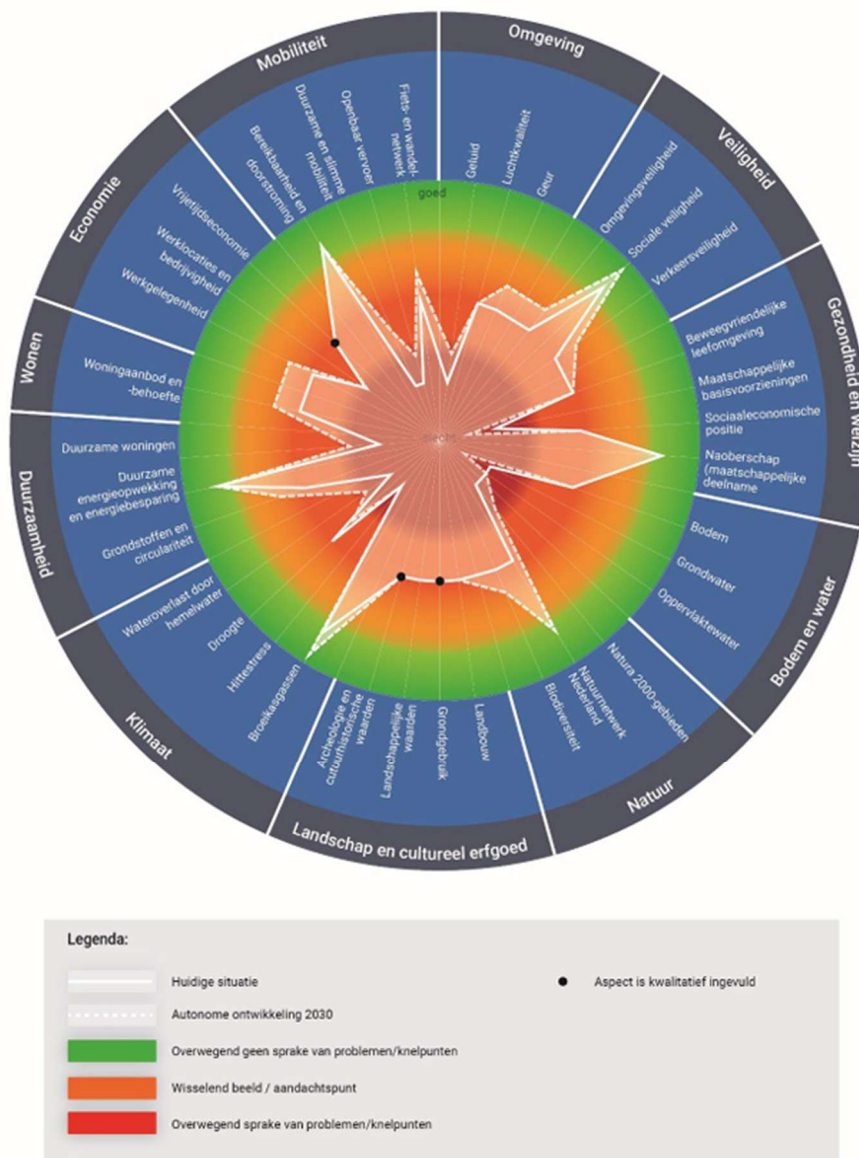
- landschapsinclusief ontwerpen: nieuwe functies (wonen/erfvernieuwing, agrarische aanpassingen, recreatie) zorgvuldig inpassen met behoud/aanplant van houtwallen, singels, hoogstam, erfbeplanting en zichtlijnen;
- zuinig zijn op kleinschaligheid en openheid: grootschalige bebouwing, verrommeling of aantasting van essen, beekdalen en microreliëf vermijden; waar nodig kleinschalig en gedifferentieerd bouwen/verdichten op bestaande erven;
- stilte en donkerte borgen: terughoudend met verlichting en verkeersintensiveringen; nachtelijk donker en rust horen tot de kwaliteit van het gebied; en voor het buitengebied in gemeente Aalten geldt zelfs: geen verlichting, tenzij;
- natuur en water versterken: kansen voor beekherstel, natte natuur en het Gelders Natuurnetwerk meenemen; klimaatadaptatie (water vasthouden, sponswerking) koppelen aan landschapsherstel.

3. FOTO VAN DE LEEFOMGEVING

Gemeente Aalten heeft een “foto van de leefomgeving” laten maken, als nulmeting op een flink aantal aspecten van de leefomgeving. De foto geeft een feitelijk en objectief beeld van de stand van zaken in Aalten op een flink aantal aspecten. Dit beeld is gebaseerd op objectieve data en op de ervaringen van inwoners.

In onderstaande afbeelding het zogenaamde “Rad van de leefomgeving van Aalten”, met daarin per aspect een score:

Rad van de Leefomgeving Aalten

In het navolgende per thema de belangrijkste aandachts- en verbeterpunten.

3.1 Wonen

In de gemeente Aalten is er een duidelijke mismatch tussen vraag en aanbod op de woningmarkt. Vooral voor ouderen en starters is de behoefte aan geschikte en betaalbare woningen groter dan het beschikbare aanbod. Dit leidt tot druk op de doorstroming en wachtlijsten voor bepaalde typen woningen. De gemeente heeft de afgelopen jaren wel nieuwe woningen toegevoegd, maar toch blijven specifieke groepen moeite houden om een passende woning te vinden. Voor starters en senioren is de woningnood nijpend: de wachttijd voor een sociale huurwoning bedraagt in Aalten gemiddeld 5–7 jaar, en er worden te weinig kleinere, levensloopbestendige woningen aangeboden om aan de vraag te voldoen.

Om deze uitdaging het hoofd te bieden, zal gemeente Aalten moeten inzetten op het versneld creëren van voldoende woningen in diverse segmenten. Denk aan levensloopbestendige woningen voor senioren en betaalbare (huur)woningen voor starters en jonge gezinnen. Vanuit landelijk beleid en vanuit het regionale Akkoord van Groenlo moeten gemeenten in 2050 bovendien energieneutraal en aardgasvrij zijn. Op deze lijn zal de bestaande woningvoorraad (verder) verduurzaamd moeten worden en moeten worden aangepast aan toekomstige behoeften, ook om te zorgen dat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Het ontwikkelen van integraal woonbeleid – waarin nieuwbouw, betaalbaarheid, duurzaamheid en zorg/ondersteuning samenkomen – is essentieel om de leefbaarheid in dorpen en buurtschappen op peil te houden en leegloop te voorkomen. Hierbij hoort ook het benutten van provinciale regelingen en lokale initiatieven om woningen energiezuiniger en toekomstbestendig te maken. Tot slot vraagt het waarborgen van leefbare en vitale kernen aandacht: voorzieningen en ontmoetingsplekken in woonwijken dragen bij aan woonkwaliteit, en ook daar moet rekening mee worden gehouden in het woonbeleid.

3.2 Verkeer en mobiliteit

Gemeente Aalten is goed verbonden via provinciale wegen (de N318 en N313) en heeft in het centrum van dorp Aalten een treinstation met een verbinding richting Arnhem en Winterswijk. De bereikbaarheid per auto is op orde: er zijn geen structurele congestieproblemen en de doorstroming op hoofdwegen is goed. Maar voor duurzame en actieve mobiliteit benoemt de foto van de leefomgeving nog aandachts- en verbeterpunten. Zo zou het fiets- en wandelnetwerk nog niet volledig dekkend zijn en zouden op sommige trajecten nog schakels ontbreken, waardoor doorfietsen of doorwandelen wordt bemoeilijkt. Dit zou veilige en comfortabele routes voor langzaam verkeer belemmeren en vragen om investeringen in ontbrekende verbindingen, betere bewegwijzering en onderhoud van paden.

Gemeente Aalten stelt hiertegenover dat de gemeente de laatste jaren sterk heeft ingezet op het verbeteren van fietsvoorzieningen, het veiliger maken van oversteeklocaties en het afwaarderen van wegen. Diverse 'grijze' wegen zijn omgevormd van GOW50 naar een veilig ingerichte GOW30. Dit vergroot de verkeersveiligheid, verhoogt het comfort voor de fietser en stimuleert het gebruik van de fiets. Ook tussen de diverse kernen bestaan al diverse goede fietsvoorzieningen, waarbij een aantal wel nog voor (verdere) verbetering vatbaar is. Verder vindt de gemeente dat het voor de beoordeling van het fiets- en wandelnetwerk belangrijk is om een duidelijk onderscheid te maken tussen het toeristisch-recreatieve gebruik en het utilitaire gebruik. Deze twee vormen van gebruik vragen namelijk om een geheel andere beoordeling. Door uitsluitend naar de knooppuntroutes te kijken (zoals in de foto van de leefomgeving is gedaan), lijkt het alsof utilitaire fietsers hiervan gebruik moeten maken en blijven andere relevante routes buiten beeld. Dit heeft een negatieve invloed op de beoordeling. De conclusie 'oranje' (in de foto van de leefomgeving) kan vanuit recreatief perspectief dan ook niet worden onderschreven.

Openbaar vervoer is in de foto van de leefomgeving genoemd als een ander aandachtspunt. Hoewel de afstand tot het treinstation in gemeente Aalten zelf relatief klein is, ligt de afstand tot andere OV-haltes (zoals busverbindingen in het buitengebied) boven gemiddeld. Dat is uiteraard inherent aan het zijn van een plattelandsgemeente met een flink oppervlak, maar dit neemt niet weg dat bijvoorbeeld de ontsluiting met busvervoer naar kleinere kernen en buurtschappen beter zou kunnen. Regionaal en provinciaal wordt al gewerkt aan het verbeteren van de OV-toegankelijkheid, maar ook gemeente Aalten zal (blijvend) moeten inzetten op behoud en versterking van buslijnen en haltes.

Ook innovatieve oplossingen zoals deelvervoer verdienen nog aandacht: momenteel zijn er in Aalten nog relatief weinig elektrische auto's en is er alleen in Bredevoort een deelauto beschikbaar. Het gebruik daarvan loopt echter sterk terug. In dorp Aalten is er een deelauto geweest, maar het gebruik daarvan was zo gering dat de proef is gestopt. Een mobiliteits-hub kan echter ook bestaan zonder deelauto('s). Wandelen en fietsen zijn ook duurzame vervoersmethoden en daar wordt door gemeente Aalten vol op ingezet middels het STOMP-principe (een hiërarchie voor duurzame gebiedsontwikkeling en mobiliteit, waarbij de volgorde van prioriteit is: Stappen (lopen), Trappen (fietsen), Openbaar Vervoer (OV), Mobility as a Service (MaaS) en als laatste de Privéauto). In de toekomst wordt ingezet op verdere uitbreiding van het GAON systeem, zodat in de regio Achterhoek een integraal platform komt voor alle vervoersvormen, zoals trein, bus, deelmobiliteit of ritdelen. Hiernaast voorziet gemeente Aalten wel een groei in elektrisch vervoer en legt de gemeente een basisnetwerk van publieke laadpunten aan.

Ook de verkeersveiligheid wordt in de foto van de leefomgeving genoemd als een punt van aandacht. Positief is dat het aantal geregistreerde verkeersongevallen en -slachtoffers in gemeente Aalten relatief laag is, maar opvallend is dat het aantal verkeersdoden verhoudingsgewijs hoog ligt. Het merendeel daarvan heeft volgens gemeente Aalten niet te maken met de inrichting van wegen en kruispunten. De infrastructurele inrichting is op sommige plekken weliswaar niet optimaal voor verkeersveiligheid, maar met name op de GOW50 wegen vinden geen dodelijke ongelukken plaats. Wel heeft gemeente Aalten te maken met diverse kwetsbare verkeersdeelnemers (kinderen, ouderen en fietsers). Extra aandacht voor deze kwetsbare verkeersdeelnemers en verkeerseducatie en voorzieningen, zoals scholen en verzorgingstehuizen, is daarom belangrijk. Het gaat hierbij niet alleen om het verbeteren van veiligheid, maar ook het stimuleren van gezonde, actieve vervoersmiddelen onder deze kwetsbare doelgroepen. Gevaarlijke situaties ontstaan zowel door gedrag, bijvoorbeeld snelheidsovertredingen, als door confrontaties tussen langzaam verkeer en auto's of tussen landbouwvoertuigen en vrachtverkeer. Heroverweging in regelgeving en inrichting zijn in de toekomst nodig om deze problematiek op te lossen.

Dan tot slot de algemene voorzieningen voor minder mobiele inwoners: Gemeente Aalten kent enkele vrijwillige vervoersdiensten waar inwoners gebruik van kunnen maken. Zo is er een vervoersinitiatief vanuit Figulus (Automaatje) en zijn er de vervoersdiensten vanuit Marga Klompé en Vrienden van Dr. Jenny (elektrokarren/-auto) die zich richten op korte ritten binnen en rondom de kernen. Daarnaast is er ZOOV Op Maat. Voor sommige inwoners is reizen met openbaar vervoer namelijk niet meer goed te doen. Lukt het inwoners niet om zelf vervoer te regelen (bijvoorbeeld via familie of het sociale netwerk) dan kunnen inwoners via een Wmo-indicatie tegen gereduceerd tarief gebruik maken van ZOOV Op Maat. ZOOV Op Maat vervoert tot 40 kilometer in de Achterhoek én daarbuiten, zelfs naar Duitsland.

3.3 Natuur, landschap en biodiversiteit

Gemeente Aalten kent veel groene gebieden en een waardevol coulisselandschap, maar staat ook voor uitdagingen in het behoud van natuur en biodiversiteit. Er bevinden zich weliswaar geen Natura 2000-gebieden binnen de gemeentegrenzen, maar net buiten

gemeente Aalten liggen in Winterswijk vier beschermde natuurgebieden (Willinks Weust, Bekendelle, Wooldse Veen en Korenburgerveen). Ook door uitstoot en depositie van stikstof vanuit agrarische of andere activiteiten in gemeente Aalten kunnen deze waardevolle gebieden extra onder druk komen te staan. Geen van deze Natura 2000-gebieden heeft momenteel een gunstige staat van instandhouding; overal wordt de kritische stikstofgrens overschreden. Hoewel het stikstofbeleid grotendeels op Europees en landelijk niveau wordt bepaald, kan gemeente Aalten bij lokale besluitvorming rekening houden met de impact op omliggende natuurgebieden en zo bijdragen aan verbetering van hun toestand.

Naast stikstofproblematiek zijn er ook zorgen omtrent de biodiversiteit en het Natuurnetwerk Nederland, ook binnen gemeente Aalten. Het huidige ecologische netwerk is nog niet optimaal robuust en de biodiversiteit staat onder druk; veel soorten flora en fauna hebben het moeilijk. De versnippering van habitats (door bijvoorbeeld landbouw, infrastructuur) en de achteruitgang van soortenrijkdom vragen om gericht beleid. Positief is dat het Natuurnetwerk Nederland op termijn versterkt kan worden – er zijn autonome verbeteringen voorzien richting 2040, mogelijk door natuurontwikkelingsprojecten – waardoor dit aspect van een matige score naar een gunstige score zou kunnen gaan. Toch blijven behoud en vergroten van biodiversiteit een aandachtspunt, ook voor gemeente Aalten. Maatregelen zoals het aanleggen van ecologische verbindingzones, stimuleren van natuurinclusieve landbouw en beheer van bermen en houtwallen kunnen helpen de biodiversiteit te verbeteren.

Ook het landschap zelf verdient nog de nodige aandacht. Gemeente Aalten heeft een karakteristiek agrarisch landschap met oude hoeven, houtwallen en kleine kernen, maar de basiskwaliteit van het landschap is nog niet overal op peil. Uit een analyse blijkt dat op sommige plekken de landschapskwaliteit zelfs matig tot slecht is. Met name in delen van het buitengebied is de structuur van landschapsonderdelen (zoals heggen, singels, reliëf in percelen) achteruitgegaan, wat leidt tot een lagere landschappelijke waarde.

Hiernaast is er de toenemende druk van recreatief gebruik van het buitengebied. Dit wordt door TBO's op dit moment als één van de hoofdproblemen gezien. Er is ruimte nodig voor recreatief gebruik (fietsen, wandelen, MTB, sport etc), maar door toenemende bescherming van kwetsbare natuur wordt de ruimte minder. Bij een stijgend inwoneraantal zal deze uitdaging alleen maar groter worden.

Tegelijkertijd staat de agrarische sector voor veranderingen: schaalvergroting en intensiever grondgebruik kunnen botsen met behoud van landschap en natuur. Verbeterpunten zijn agrarisch natuurbeheer en instandhouden van een aantrekkelijk landschap. De bodemkwaliteit voor landbouw is op zich voldoende – de vruchtbaarheid of geschiktheid van landbouwgrond is over het algemeen goed – maar het gaat om de ruimtelijke kwaliteit en biodiversiteit in het agrarische landschap. Hier liggen kansen om via landschapsplannen, boerenlandprojecten en erfbeplanting de karakteristieke Achterhoekse landschappen te versterken. Een integrale benadering waarin landbouwproductie hand in hand gaat met natuurbehoud en recreatieve waarde, is belangrijk om Aalten's groene imago te behouden en tegelijk de agrarische economie toekomstbestendig te maken.

3.4 Milieu en emissies

Ook op milieugebied heeft gemeente Aalten nog de nodige aandachtspunten. Luchtkwaliteit is één daarvan: zo liggen de concentraties fijnstof (PM_{2.5}) en stikstofdioxide in de lucht weliswaar binnen de EU-normen, maar nog boven de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie. De bronnen van deze luchtverontreiniging zijn waarschijnlijk verkeer (met name langs de provinciale wegen) en industrie of landbouw in de regio. Aandacht voor emissiereductie blijft dan ook nodig, bijvoorbeeld door schoner vervoer te (blijven) stimuleren en emissies uit veehouderijen of houtstook (verder) terug te dringen.

Geurhinder is een ander milieuaspect dat nog de nodige aandacht vraagt. Een deel van de Aaltense bevolking ervaart namelijk overlast door geur, met name in de nabijheid van veehouderijen of door houtkachels en andere bronnen. Uit een GGD-gezondheidsmonitor (2022) bleek dat circa 27% van de respondenten geurhinder ondervindt, waarvan 6% zelfs ernstige hinder. De meeste geurklachten komen opvallend genoeg van particuliere bronnen (open haarden en barbecues) en in mindere mate van bedrijven. Dit laat zien dat geurproblematiek zowel een landelijk als een lokaal fenomeen is.

Gemeente Aalten heeft al een “Verordening geurhinder en veehouderij” om geurbelasting door agrarische bedrijven te beperken. Vraag is echter of de bestaande maatregelen voldoende zijn om de ervaren overlast te verminderen. Een mogelijke verbeterstap is het aanscherpen van het geurbeleid – ook voor niet-agrarische bronnen – en bewoners bewuster maken van bijvoorbeeld stookgedrag.

Ook geluidsoverlast is nog een verbeterpunt. Langs verschillende drukke wegen en nabij de spoorlijn is sprake van geluidshinder die boven de wettelijke grenswaarden en de strengere WHO-richtlijnen uitkomt. Wegverkeer (waaronder vrachtverkeer) en railverkeer bezorgen omwonenden op die plekken te veel geluid, wat de leefbaarheid aantast. Gemeente Aalten heeft hier aandacht voor en heeft al nieuw geluidbeleid gemaakt.

Verder zijn de bodem- en waterkwaliteit aandachtspunten. In gemeente Aalten komen op een aantal locaties bodemverontreinigingen voor, vaak als gevolg van historische activiteiten. Hoewel ernstige gevallen meestal afgegraven of afgedekt zijn, blijven verontreinigingen in de bodem een potentiële belemmering bij ruimtelijke ontwikkelingen en kunnen ze het grondwater aantasten. Gemeente Aalten heeft hiervoor samen met regionale partners regels opgesteld (bijvoorbeeld via het Bodembeleid), maar proactief saneren of beheersen blijft belangrijk om risico's (verder) te minimaliseren.

Ten aanzien van grondwater is de kwaliteit in gemeente Aalten beoordeeld als matig tot slecht, waarbij onmiddellijk moet worden aangetekend dat gemeente Aalten hier maar beperkte invloed op heeft omdat grondwater deel uitmaakt van een veel groter systeem. Het grondwaterpeil binnen gemeente Aalten ligt in bebouwde gebieden vaak meer dan 1,5 meter onder maaiveld, en bovendien treedt er in grote delen van de gemeente verzilting van het grondwater op. Verzilting (zout worden van grondwater) kan de landbouw schaden en de drinkwatervoorziening bemoeilijken. Klimaatverandering – met nattere winters en drogere zomers – verergert dit probleem, want intense verdamping en minder aanvulling kunnen de zoutconcentraties doen stijgen. Samen met partners als het Waterschap en de Provincie is gemeente Aalten weliswaar actief in de “Aanpak Droogte”, heeft gemeente Aalten een sleutelproject bij de drinkwaterwinning in Dinxperlo en wordt ook in het kader van klimaatadaptatie en leefbare verstedelijking al het nodige gedaan, maar de kwaliteit van het grondwater blijft vooralsnog een aandachtspunt.

Verder laat ook de kwaliteit van oppervlaktewater nog het nodige te wensen over, waarbij ook hier de invloed van gemeente Aalten beperkt is. Chemisch voldoet het water in sloten en beken nog aan de Kaderrichtlijn Water (KRW) normen, maar ecologisch is de toestand matig tot onvoldoende. Dit betekent dat de biodiversiteit in het water (waterplanten, vissen, ongewervelden) niet op niveau is, bijvoorbeeld door voedingsstoffen en bestrijdingsmiddelen uit afspoeling. De kans is groot dat zonder extra maatregelen de KRW-doelen voor 2027 niet gehaald worden. Daarnaast kennen sommige watergangen in droge periodes droogval of stilstaand water in het buitengebied, wat ook ecologisch schadelijk is. Klimaatverandering zal dit verergeren: langere droogtes betekenen vaker droogvallende beken.

De provincie Gelderland en het Waterschap bereiden maatregelen voor om de waterkwaliteit te verbeteren. In gemeente Aalten zelf draagt het afkoppelen van regenwater bij aan verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Hier liggen echter nog kansen voor

verdere verbetering: door bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers aan te leggen, regenwater (nog) meer lokaal te bergen (dit doet gemeente Aalten al voor nieuwbouw en reconstructies) en vervuiling tegen te gaan, kan de gemeente nog verder bijdragen aan gezonder oppervlaktewater. Bovendien zou integraal waterbeheer – waarin riolering, afkoppelen van regenpijpen en landschappelijke wateropslag worden gecombineerd – zowel de waterkwaliteit als de wateroverlastproblematiek verder ten goede komen.

3.5 Klimaatadaptatie: hitte, droogte en wateroverlast

De effecten van klimaatverandering zijn ook in gemeente Aalten merkbaar en vormen belangrijke aandachtspunten voor de leefomgeving. Hittestress is een groeiend probleem: in grote delen van bebouwde kommen is nu al sprake van een hitte-eilandeffect van +2°C of meer. Dit betekent dat op warme dagen de bebouwde omgeving flink warmer blijft dan het omliggende platteland, wat vooral 's nachts voor weinig afkoeling zorgt. Zulke hitte heeft nadelige effecten op de gezondheid, vooral bij kwetsbare groepen zoals ouderen, kinderen of mensen met hart- en longproblemen.

Door de klimaatverandering zullen extreem warme periodes vaker en intensiever voorkomen, waardoor hittestress zonder ingrijpen toeneemt. Gemeente Aalten onderneemt al actie door in te zetten op het toevoegen van groen (bomen, parken) en blauw (water, vijvers) in de dorpen. Ook is gemeente Aalten begonnen met het realiseren van koelteplekken. Meer schaduw, verkoeling en waterberging moeten de opwarming in bebouwde kommen tegengaan. Dit beleid sluit aan bij klimaatadaptatie: het is zaak om bij nieuwe bouwprojecten en renovaties hittebestendige ontwerpen te maken (bijvoorbeeld lichte bestrating, groene daken en gevels) en om bestaande versteende plekken waar mogelijk te vergroenen.

Droogte is een andere klimaat-gerelateerde uitdaging. Met name in het oosten en zuiden van gemeente Aalten bevinden zich droogtegevoelige natuurgebieden waar de grondwaterstanden van nature al laag zijn. In droge zomers vallen beken daar soms droog, en lijden bossen, natuurgebieden en ook de landbouw onder watertekort. Omdat klimaatverandering naar verwachting tot verdere daling van grondwaterstanden in de zomer leidt, zullen deze kwetsbare natuurgebieden het steeds moeilijker krijgen. Dit heeft gevolgen voor flora en fauna (bijvoorbeeld verdroging van gebieden of sterfte van vochtminnende planten en dieren).

Gemeente Aalten heeft al diverse maatregelen getroffen en in gang gezet om de gevolgen van droogte te beperken – zoals bewust waterbeheer, langer vasthouden van regenwater, agrariërs stimuleren zuinig(er) te beregenen en het creëren van sponswerking in de bodem. Desondanks blijft droogte een punt van zorg dat regionale samenwerking vergt, omdat waterhuishouding vaak een bredere stroomgebiedsaanpak vraagt. Met het regionale programma “Aanpak Droogte” brengt gemeente Aalten kwetsbare zones in kaart om mede op basis daarvan gerichte acties (zoals het verhogen van grondwaterpeilen in natuurgebieden of alternatieve gewassen in de landbouw) uit te kunnen stippelen.

Daarnaast kent gemeente Aalten net als andere gemeenten een (door klimaatverandering) verhoogd risico op wateroverlast door hevige regenbuien. In de kernen van Dinxperlo en Aalten zelf zorgen zulke hoosbuien ervoor dat enkele wegen urenlang onbegaanbaar (kunnen) zijn door plassen en lokale overstromingen. Dit komt mede doordat de bebouwde omgeving behoorlijk verhard is – er is relatief veel bestrating en bebouwing, waardoor regenwater niet goed de bodem in kan zakken. Gevolg is dat het rioolstelsel overbelast raakt, dat water naar het straatoppervlak komt en dat wegen niet of moeilijk begaanbaar zijn voor eventueel calamiteitenverkeer.

Gemeente Aalten voert inmiddels een actief riool- en regenwaterbeleid: de gemeente is bezig om verharde oppervlakken te ontkoppelen (regenpijpen los van het riool, infiltratie in de bodem), de riolering anders in te richten, bij ruimtelijke ordening ruimte te houden voor water (wadi's, vijvers, waterpleinen) en inwoners te (blijven) stimuleren hun tuinen (verder) te ontstenen. Deze maatregelen zullen de komende jaren (moeten) worden doorgezet en uitgebreid, ook in het kader van de Samenwerking Water Achterhoek en de regionale Aanpak Droogte. Desondanks zal volledig voorkomen van wateroverlast lastig zijn en blijven bij extreem weer. Een gedeeltelijke acceptatie is dan ook onontkoombaar.

3.6 Gezondheid en welzijn

Een sterke kant van de Aaltense gemeenschap zijn de sociale samenhang en het verenigingsleven. Er is sprake van hechte buurtverbanden, ofwel *naoberschap*, wat zich uit in een hoog percentage mensen dat actief is in sportverenigingen of vrijwilligerswerk doet. Deze betrokkenheid draagt bij aan het welzijn: mensen hebben sociale netwerken, voelen zich verbonden en kunnen terugvallen op elkaar.

Daarnaast scoren inwoners van gemeente Aalten op het gebied van lichamelijke activiteit en sociaaleconomische positie gemiddeld ongeveer gelijk aan het Gelderse en landelijke gemiddelde. Dit betekent dat bijvoorbeeld het aandeel mensen dat voldoende beweegt of de gemiddelde inkomens en opleidingsniveaus vergelijkbaar zijn met elders – niet uitgesproken zwak, maar ook niet uitmuntend.

Het leefklimaat biedt al behoorlijk veel mogelijkheden om te sporten en te bewegen (er zijn sportvelden, fietspaden, wandelroutes), maar dit zou nog verder kunnen worden verbeterd door kijken waar nodig en mogelijk (nog) beweegvriendelijker in te richten (met (meer) speelplekken, parken, veilige wandelroutes e.d.) en door meer gezondheidsvoorlichting te geven.

Toch zijn er ook zorgen als het gaat om de toegang tot gezondheidszorg en welzijnsdiensten. Ontmoeten/ontmoetingsplekken en activiteiten die sociale cohesie bevorderen horen hier ook bij. Gemeente Aalten heeft een vergrijzende bevolking – het aandeel ouderen (65-plus) is groter dan gemiddeld in Nederland – wat betekent dat de vraag naar zorg en ondersteuning stijgt. Tegelijk zijn veel basisvoorzieningen op het gebied van gezondheid (zoals huisartsen, fysiotherapie, maar ook welzijnsactiviteiten) geconcentreerd in de grotere kernen Aalten en Dinxperlo. Deze voorzieningen staan onder druk. Vacatures worden op dit moment al niet allemaal meer ingevuld en de verwachting is dat deze trend zich voorzet.

Voor inwoners uit de kleinere kernen en het buitengebied is de afstand tot de hier bedoelde voorzieningen relatief groot. Dit kan drempels opwerpen om tijdig zorg te zoeken of deel te nemen aan sociale activiteiten, zeker voor mensen die minder mobiel zijn. Het gebrek aan dichtbijgelegen zorgvoorzieningen is een knelpunt dat in de toekomst groter kan worden, aangezien door bevolkingskrimp en -vergrijzing mogelijk voorzieningen wegvallen of centraliseren. Hier zal de gemeente creatief op in moeten spelen, bijvoorbeeld door mobiele voorzieningen (zoals een bus met loketfuncties), digitale zorg (e-health) of buurtinitiatieven te ondersteunen, zodat ook in de dorpen ondersteuning beschikbaar blijft en de gezondheid en zelfredzaamheid van inwoners op peil blijven.

Het borgen van een solide sociale basis – waaronder voldoende huisartsen, thuiszorgcapaciteit en ontmoetingsplekken voor bijvoorbeeld eenzame ouderen – is een belangrijk verbeterpunt om de gezondheid van inwoners te waarborgen. Gemeente Aalten is hier al mee bezig, maar het kan altijd nog beter.

Verder verdienen de mentale gezondheid en veiligheid (blijvende) aandacht. Hoewel harde cijfers hierover in de foto van de leefomgeving minder aan bod kwamen, is bekend dat sociale verbinding (of het gemis daaraan) grote invloed heeft op welzijn. Het eerder genoemde sterke vrijwilligersnetwerk helpt om mensen betrokken te houden, maar groepen die buiten de boot vallen (bijvoorbeeld jongeren zonder werk, of juist hoogbejaarden zonder netwerk) vragen om gerichte aandacht van welzijnswerk en preventie. Initiatieven zoals *maatjesprojecten*, sport- en cultuuractiviteiten voor kwetsbare groepen en laagdrempelige ontmoetingscentra kunnen bijdragen aan het welzijn. Hiernaast zet gemeente Aalten sterk in op bewustwording (mooie toekomst activiteiten/praat vandaag over morgen, gesprekken klankbordgroepen en buurtschapsorganisaties e.d.).

Samenvattend heeft gemeente Aalten op het vlak van gezondheid baat bij een dubbele aanpak: het behouden en versterken van wat goed gaat (de sterke gemeenschap en een redelijk gezond leefpatroon), én het aanpakken van de bereikbaarheids- en zorgknelpunten die vooral door demografische ontwikkelingen nijpender worden.

3.7. Veiligheid

Op het gebied van veiligheid laat gemeente Aalten twee gezichten zien: de sociale veiligheid is in orde, maar de omgevings- en verkeersveiligheid kunnen nog beter.

Sociale veiligheid betreft hoe veilig mensen zich voelen in hun woonomgeving en de mate van criminaliteit/overlast. Hierin doet gemeente Aalten het goed. Het aantal geregistreerde misdrijven is laag en inwoners geven aan zich veiliger te voelen dan enkele jaren geleden – onveiligheidsgevoelens en vermijdingsgedrag zijn afgenomen sinds 2014. De dorpen kennen een hechte gemeenschap (waar mensen op elkaar letten) en ernstige vormen van overlast of criminaliteit komen relatief weinig voor. Dit positieve beeld op sociale veiligheid is een sterke basis om op door te gaan. Aandachtspunt blijft om ook de subjectieve veiligheid op peil te houden; bijvoorbeeld door voldoende wijkagenten en buurtpreventie, zodat inwoners zich gezien en gesteund weten.

Bij het kijken naar *omgevingsveiligheid* (externe veiligheid) is het beeld minder gunstig. Hiermee worden bedoeld de risico's voor bewoners door potentieel gevaarlijke activiteiten of objecten, zoals vervoer van gevaarlijke stoffen, industriële bedrijven of opslag van gas/chemische stoffen. In gemeente Aalten zijn er enkele situaties waarbij kwetsbare gebouwen (zoals woningen) in een zogenaamd brand- of explosieaandachtsgebied liggen. Dit duidt op locaties waar bij een calamiteit – bijvoorbeeld een grote brand of ontploffing – de effecten tot bij die gebouwen kunnen reiken. Hoewel grootschalige industrie ontbreekt, kunnen ook een lpg-tankstation, landbouwvoorraden of transporten risico's vormen. Er bestaat een spanningsveld tussen veilig wonen en ruimte voor ontwikkeling: men wil economische activiteit faciliteren, maar zonder de veiligheid te compromitteren. Gemeente Aalten zal een balans moeten vinden en waar nodig extra veiligheidsmaatregelen moeten treffen (zoals strikte afstandsnormen en goede rampenplannen) om het risico voor omwonenden minimaal te houden. Het op peil houden van brandweezorg en rampenbestrijdingsplannen is hierbij ook van belang.

De *verkeersveiligheid* is eerder bij mobiliteit al genoemd en blijft een punt van aandacht, ondanks de lage ongevals cijfers. De gemeente participeert in regionale verkeersveiligheids campagnes en zet in op bewustwording en infrastructuurverbeteringen. Ook handhaving van snelheid en alcoholcontroles blijven nodig, zeker op provinciale wegen en in de buurt van uitgaansgelegenheden. Het streven is om het aantal ongevallen met gewonden en doden de komende jaren te blijven verlagen, in lijn met de nationale doelstelling om in 2030 het aantal verkeersslachtoffers te halveren ten opzichte van 2020.

Tot slot is ook *digitale veiligheid* iets wat in modern veiligheidsbeleid niet mag ontbreken (hoewel de foto van de leefomgeving dit niet expliciet behandelt). Cybercriminaliteit en digitale oplichting raken ook inwoners van gemeente Aalten. Preventie via voorlichting en samenwerking met politie op dit vlak is aan te raden om bewoners weerbaarder te maken. Over het algemeen geldt dat gemeente Aalten een veilige gemeente is om in te wonen, maar alertheid en gerichte maatregelen op de genoemde punten zullen ervoor zorgen dat dit zo blijft in de toekomst.

3.8 Sociale samenhang

De sociale cohesie in Aalten is, zoals genoemd, een sterk punt van de leefomgeving. De term *naoberschap* – karakteristiek voor de Achterhoek – geeft al aan dat burens en dorpsgenoten naar elkaar omkijken. Er is een rijk verenigingsleven: veel inwoners zijn actief in sportclubs, muziek- en cultuurverenigingen of dorpsraden. Uit gegevens blijkt dat in vergelijking met andere gemeenten opvallend veel mensen bij een sportvereniging zijn of vrijwilligerswerk doen. Deze traditie van samen dingen doen zorgt voor levendige kernen en een vangnet voor mensen die hulp nodig hebben. Bijvoorbeeld, evenementen en buurtfeesten worden goed bezocht en mede georganiseerd door enthousiaste vrijwilligers. Dit alles versterkt het gemeenschapsgevoel en draagt bij aan leefbaarheid en welzijn.

Toch staat de sociale samenhang ook voor uitdagingen in de toekomst. De (dubbele) vergrijzing en het vertrek van jongeren (door studie of werk elders) kunnen ertoe leiden dat het vrijwilligerspotentieel afneemt. Verenigingen kampen nu al soms met teruglopende ledenaantallen of moeite om besturen te vullen. Daarnaast verandert de samenleving: mensen hebben het drukker, werken niet altijd meer in de eigen woonplaats, en “een leven lang dezelfde vereniging trouw blijven” is minder vanzelfsprekend.

Om de sociale cohesie sterk te houden, zal gemeente Aalten moeten blijven investeren in ontmoetingsplekken en activiteiten die binding creëren. Denk aan het ondersteunen van dorpshuizen, bibliotheken, sportaccommodaties en multifunctionele centra waar jong en oud elkaar kunnen treffen. Ook nieuwe bewoners (bijvoorbeeld mensen die van buiten naar gemeente Aalten verhuizen) moeten worden verwelkomd en betrokken bij lokale netwerken, zodat integratie soepel verloopt.

Een aandachtspunt is verder de maatschappelijke deelname van kwetsbare groepen. Niet iedereen profiteert automatisch van het sterke sociale weefsel. Sommige inwoners, zoals mensen met een beperking, nieuwkomers of mensen in armoede, kunnen geïsoleerd raken. Het concept *Iedereen doet mee* is hier van toepassing – in beleid moet aandacht zijn om ook deze mensen actief bij de gemeenschap te betrekken. Initiatieven als maatjesprojecten, buurtbuddy's of laagdrempelige inloopochtenden bij welzijnsorganisaties zijn voorbeelden die sociale uitsluiting tegengaan. De gemeente kan dergelijke initiatieven faciliteren en ondersteunen als onderdeel van haar zorg- en welzijnsbeleid.

Al met al blijft sociale samenhang een kracht van gemeente Aalten die koestering en onderhoud vraagt. Door op tijd in te spelen op maatschappelijke veranderingen – van demografie tot digitalisering – kan de gemeente bevorderen dat inwoners ook in de toekomst naar elkaar omzien. Dit is niet alleen van waarde op zichzelf, maar ook een belangrijke succesfactor voor andere thema's (veiligheid, gezondheid, participatie op de arbeidsmarkt). Een verbonden gemeenschap is immers veerkrachtiger en beter in staat gezamenlijke problemen aan te pakken.

3.9 Voorzieningen

De beschikbaarheid en nabijheid van voorzieningen (zoals winkels, scholen, medische zorg, recreatieve voorzieningen en cultuur en sport) is cruciaal voor de leefbaarheid. In de kernen Aalten en Dinxperlo is een redelijk aanbod van voorzieningen geconcentreerd – er zijn supermarkten, detailhandel, een bibliotheek, basisscholen, een zwembad, etc. Echter, de kleinere kernen en buitengebieden moeten het met minder doen, waardoor inwoners voor sommige basisbehoeften moeten reizen. Gemiddeld is de afstand tot diverse maatschappelijke basisvoorzieningen (zoals winkels, culturele voorzieningen en gezondheidsdiensten) in gemeente Aalten groter dan het provinciale gemiddelde, maar dat is inherent aan het zijn van een 'plattelandsgemeente'.

Deze afstanden zijn niet alleen nu (voor sommigen) een minpunt, maar dreigen in de toekomst toe te nemen. Door bevolkingskrimp en dubbele vergrijzing kan het voorzieningenniveau in kleine(re) kernen verder afkalven: winkels krijgen minder klandizie en sluiten mogelijk, scholen fuseren of verdwijnen als er te weinig kinderen zijn, en ook bankkantoren of bibliotheken zijn al op veel plekken verdwenen. Daarnaast veranderen consumentengedragingen (meer online bestellen, schaalvergroting in retail) waardoor lokale winkels onder druk (komen te) staan.

Dit alles maakt dat leegstand in de kernen een reëel probleem is. Momenteel ligt het percentage leegstaande winkels/panden in Aalten hoger dan gemiddeld in Gelderland. Zo blijkt uit onderzoek dat begin 2025 16% van de winkelpanden in Aalten leegstond. Overigens is het maar net naar welke bronnen en cijfers in dit kader wordt gekeken. Zo laat het *Koopstromenonderzoek* (KSO 2023) zien dat leegstand in het centrum van Aalten tussen 2019 en 2023 is gedaald en voor de kern Aalten zelfs nog aanzienlijker. Dit geeft aan dat veel leegstand van detailhandel buiten het centrumgebied opnieuw is ingevuld danwel is getransformeerd. Dit geldt ook voor Dinxperlo.

Gemeente Aalten heeft bij dit alles wel degelijk 'specifiek beleid' voor de kernwinkelgebieden: naar aanleiding van het centrumplan voor de kern Aalten en de centrumvisie voor Dinxperlo is/wordt toegewerkt naar compactere kernwinkelgebieden met daarin een mix van functies. In Dinxperlo zet gemeente Aalten onder andere in op behoud van de Aldi in het kernwinkelgebied en op verplaatsing van de Jumbo naar een centrumrandlocatie. In de kern Aalten heeft de gemeente de gebiedsprocessen Dijkstraat, Hogestraat en Kattenberg uitgevoerd om het kernwinkelgebied compacter te maken en leegstand te verminderen. Ook gaat de gemeente begin 2026 aan de slag om te onderzoeken hoe enkele leegstaande panden in het centra opnieuw ingevuld en/of getransformeerd kunnen worden.

Hiernaast heeft gemeente Aalten in bredere zin op dit moment nog geen specifiek beleid dat zich richt op het in stand houden of verbeteren van andere voorzieningen zoals gemeenschaps- en buurthuizen. Dit is op te vatten als een aandachtspunt: juist nu is sturing nodig om de bestaande voorzieningen te behouden en waar mogelijk nieuwe functies aan te trekken. Multifunctioneel gebruik kan een sleutel zijn – bijvoorbeeld een gemeenschaps-huis dat dienstdoet als ontmoetingscentrum, bibliotheekpost en loket voor gemeentelijke zaken, zodat één locatie meerdere behoeftes bedient. Ook samenwerking met buurgemeenten in de regio Achterhoek kan helpen: niet elke gemeente hoeft alles zelf te hebben, mits bereikbaarheid regionaal geregeld is. Voor gemeente Aalten betekent dit dat goede afstemming over bijvoorbeeld de spreiding van middelbare scholen, huisartsenposten en sportfaciliteiten belangrijk is, zodat inwoners binnen redelijke afstand ergens terecht kunnen.

Een ander punt van aandacht is om na te denken over innovatieve service-oplossingen voor het buitengebied. Dit kunnen zijn: een rijdende supermarkt of bibliobus, pakketten- en boodschappendiensten aan huis voor minder mobiele mensen, of digitale loketten waar men via

internet toch diensten kan afnemen. En ook het stimuleren van lokaal ondernemerschap (bijvoorbeeld een streekproductenwinkel of zorgcoöperatie) kan voorzieningen nieuw leven inblazen.

Kortom, het voorzieningenniveau staat onder druk en vraagt om een strategische visie. Zonder ingreep dreigt op termijn een vicieuze cirkel van verdwijnende voorzieningen en afnemende leefbaarheid. Door tijdig te anticiperen en creatief om te gaan met nieuwe vormen van dienstverlening, kan gemeente Aalten ervoor zorgen dat ook kleinere kernen aantrekkelijk en leefbaar blijven voor alle generaties.

3.10 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een breed thema waarin zowel klimaatmitigatie (verminderen van uitstoot), energietransitie, circulaire economie als duurzame ontwikkeling van de leefomgeving samenkomen. In gemeente Aalten zijn op het gebied van duurzaamheid zowel positieve ontwikkelingen te melden als duidelijke aandachts- en verbeterpunten.

Om met het positieve te beginnen: de gemeente boekt vooruitgang in de energie-transitie. Er wordt in verhouding al behoorlijk veel energie duurzaam opgewekt binnen de gemeente. Zie bijvoorbeeld windpark Hagenwind met 8 grote windmolens en zie de opkomst van zonneparken op daken en grond. Deze inspanningen werpen vruchten af; de uitstoot van broeikasgassen daalt en gemeente Aalten draagt zo bij aan de klimaatdoelen. De huidige trend in broeikasgasreductie is gunstig (de CO₂-uitstoot neemt af door o.a. minder gebruik van aardgas en meer duurzame bronnen). Dit aspect scoort in de foto van de leefomgeving dan ook "groen", met een verwachting dat die daling verder doorzet.

Aan de andere kant zijn er wel degelijk nog aandachts- en verbeterpunten. Zo kan en moet nog (meer) werk worden gemaakt van het verder terugdringen van de afvalberg. Het scheiden van afval gaat al prima – het scheidingspercentage is hoog – maar de totale afvalberg kan en moet nog kleiner. Met de uitvoeringsagenda "*Aalten Circulair*" en via samenwerking in onder andere de Cirkelregio is de gemeente al bezig om bedrijven te stimuleren om circulair(der) te werken en bewoners om bewuster te consumeren (bijvoorbeeld kringloop, reparatiecafés, minder verpakkingen).

Verder is het met duurzame woningen in gemeente Aalten nog niet gesteld zoals gewenst, althans in ieder geval niet op papier. Relatief weinig woningen in de gemeente hebben namelijk een groen energielabel (label B of hoger). Sterker nog, een aanzienlijk deel van de huizen heeft helemaal geen recent energielabel. Dat kan een vertekend beeld zijn, want een nieuw energielabel wordt vaak pas aangevraagd als een huis verkocht gaat worden. Inwoners kunnen hun huis dus al prima verduurzaamd hebben, maar toch nog onder een slecht energielabel bekend staan of zelfs nog geen energielabel hebben aangevraagd. Toch is er waarschijnlijk nog veel (extra) winst te behalen met isolatie, zuinige installaties, zonwering en bijvoorbeeld het plaatsen van warmtepompen of zonnepanelen op bestaande woningen. De gemeente zet dan ook met beleid in op het (verder) verduurzamen van woningen (zoals met subsidies, leningen en voorlichting via het energieloket), maar de opgave is groot.

Een ander facet van duurzaamheid is de mobiliteit, waarover reeds gesproken is: duurzame en slimme mobiliteit blijft een aandachtspunt. Het geringe aantal elektrische auto's en het ontbreken van deelauto's (op één na in Bredevoort) betekenen dat de mobiliteitssector nog "fossiel-intensief" is. Wel is de verwachting dat door autonome trends (goedkopere elektrische voertuigen, wetgeving) het aandeel elektrische auto's zal groeien, waardoor de situatie verbetert van "slecht" naar "matig" in 2040. Gemeente Aalten wil dit versnellen door het plaatsen van voldoende laadpalen en zit hierin met 141 gerealiseerde laadpalen al boven

de prognose(s). Hiernaast zet gemeente Aalten via het project “GAON” in op slimme mobiliteitsoplossingen (denk aan combinaties van OV met deelfietsen, of vervoer op afroep) die de duurzaamheid kunnen verhogen en tegelijk voorzien in bereikbaarheid.

Tot slot is klimaatbestendigheid een onderdeel van duurzaamheid: dit overlapt met wat bij milieu besproken is (hitte, water, droogte). Duurzaamheid betekent immers ook dat de leefomgeving in de toekomst leefbaar blijft ondanks klimaatverandering. Gemeente Aalten heeft al de nodige stappen gezet in vergroening en watermanagement, maar er blijft aandacht nodig om de doelen uit bijvoorbeeld het Gelders Klimaatplan te halen.

Alles overziend scoort gemeente Aalten in de foto van de leefomgeving op sommige duurzaamheidsonderdelen goed, op andere nog matig of onvoldoende. Om de gemeente echt toekomstbestendig te maken, zijn aanvullende integrale maatregelen nodig: van energie-neutrale nieuwbouw en het aardgasvrij maken van wijken, tot stimulansen voor circulaire landbouw en lokale voedselproductie. Ook regionaal (de Achterhoek) zijn er programma's waaraan gemeente Aalten deelneemt, zoals de Regionale Energiestrategie en circulaire initiatieven. Door deze lijnen door te trekken, kan de economische vitaliteit hand in hand gaan met duurzaamheid.

3.11 Economische vitaliteit

De economische vitaliteit van gemeente Aalten hangt samen met werkgelegenheid, lokale bedrijvigheid, voorzieningen voor ondernemers en ook de toeristisch-recreatieve sector. Op sommige van deze vlakken doet gemeente Aalten het goed, maar er zijn zeker nog aandachtspunten voor de komende jaren om economisch vitaal te blijven.

Zo is de werkgelegenheid in gemeente Aalten relatief beperkt. De gemeente kent historisch een woonfunctie waarbij veel inwoners buiten de gemeentegrenzen werken. Binnen gemeente Aalten zelf is het aantal arbeidsplaatsen gering vergeleken met de beroepsbevolking; er zijn relatief weinig banen in de gemeente. Dit betekent dat gemeente Aalten voor werkgelegenheid deels afhankelijk is van de regio. Het zou wenselijk zijn om in gemeente Aalten meer werkgelegenheid te creëren, ook om jongeren aan de gemeente te binden.

Gemeente Aalten is aangesloten bij de arbeidsmarktregio Achterhoek en werkt mee aan programma's om mensen aan werk te helpen en om ondernemers aan te trekken. Hierbij is een speerpunt om het aantal hoogwaardige arbeidsplaatsen te verhogen, bijvoorbeeld door bedrijven in innovatieve sectoren of ambachtelijke maakindustrie ruimte te bieden. Tegelijk moet er aandacht blijven voor scholing en omscholing, zodat de lokale beroepsbevolking aansluit bij de vraag (denk aan techniek, zorg, duurzaamheidssector).

Een nauw gerelateerd punt van aandacht is de beschikbaarheid van werklocaties en bedrijventerreinen. Op dit moment kampt gemeente Aalten met een tekort aan bedrijfsruimte: de bestaande bedrijventerreinen zitten behoorlijk vol, en de leegstand is laag (onder het 5% frictieniveau dat gezond wordt geacht). Dit lage aanbod belemmert nieuwe of uitbreidende bedrijven om zich te vestigen, waardoor economische groei geremd wordt. De verwachting is bovendien dat de vraag naar bedrijventerrein in de toekomst verder zal toenemen. Met de aanwijzing van 't Broek als uitbreidingslocatie wordt uitbreiding van bedrijventerrein 't Broek in zuidwestelijke richting momenteel onderzocht. Met deze beoogde uitbreiding komt gemeente Aalten tegemoet aan de berekende behoefte tot 2030 en een deel van de behoefte tot 2040. Voor de overige behoefte vanaf 2040 en eventuele nieuwe uitbreiding bij de kern Dinxperlo moeten nog keuzes worden gemaakt. Daarnaast kan herstructureren van verouderde bedrijfslocaties en het mogelijk maken van kleinschalige bedrijvigheid in vrijkomende agrarische bebouwing (bijvoorbeeld een boerenschuur ombouwen tot werkplaats) aanvullende ruimte bieden.

Voor kantoorruimtes is de dynamiek iets anders: regionaal wordt juist verwacht dat de vraag naar kantoorlocaties zal afnemen (door bijvoorbeeld meer thuiswerken en krimpende organisaties), wat kan leiden tot hogere leegstand in de hele Achterhoek. Gemeente Aalten zelf heeft geen groot kantorencentrum, hooguit enige leegstand in bijvoorbeeld bovenverdiepingen in het centrum. Hier is het zaak om tijdig te anticiperen door transformatie van incourante kantoorruimte naar bijvoorbeeld woningen of andere functies.

Naast industrie en kantoren is ook de vrijetijdseconomie uiteraard van belang voor gemeente Aalten. De gemeente heeft een aantrekkelijk buitengebied met fietsroutes, natuur en cultuurhistorie, de vestingstad Bredevoort en musea over de oorlogsgeschiedenis. Toerisme en recreatie zorgen voor werkgelegenheid in horeca, verblijfsaccommodaties en detailhandel. Streven is om dit duurzaam verder te ontwikkelen: kleinschalig en passend bij het karakter van de streek. Zo liggen er nog kansen in het beter verbinden van recreatieve routes (fietsknooppunten, wandelpaden) en het promoten van gemeente Aalten als bestemming voor dagjesmensen en meerdaagse verblijven. Investeren in toeristische voorzieningen kan de economische vitaliteit vergroten zonder de leefomgeving te (hoeven) schaden.

Tot slot is de brede economische vitaliteit van gemeente Aalten gebaat bij regionale samenwerking. Gemeente Aalten maakt deel uit van de Achterhoek, waar gemeenten gezamenlijk optrekken om de economie te versterken (bijvoorbeeld via de Achterhoek Board en ontwikkelingsmaatschappijen). Thema's als innovatie, scholing, digitalisering en bereikbaarheid worden op dat niveau opgepakt. Voor gemeente Aalten is het belangrijk aan te (blijven) haken bij deze initiatieven, zodat lokale bedrijven meeprofitieren van kennis en subsidies en zodat gemeente Aalten zijn stem laat horen (bijvoorbeeld voor infrastructuurinvesteringen zoals de N18-verlenging of betere OV-verbindingen, die indirect economische kansen bieden).

4. TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

In deze paragraaf trends en ontwikkelingen waarmee Aalten rekening heeft te houden richting 2040, gebaseerd op de onderwerpen die centraal staan in deze Omgevingsvisie.

4.1 Demografische vooruitzichten richting 2041

- **Dubbele vergrijzing:** Ook in gemeente Aalten is sprake van dubbele vergrijzing. Gemeente Aalten telt de komende jaren verhoudingsgewijs steeds meer ouderen en die ouderen worden gemiddeld genomen ook nog eens ouder. Dit leidt tot een toenemende vraag naar levensloopbestendige woningen, passende zorgvoorzieningen en aangepaste mobiliteit. Het behoud van basisvoorzieningen zoals onderwijs, zorg en ontmoetingsplekken wordt uitdagender.
- **Positieve migratie:** Uit recente bevolkingsontwikkelingen blijkt dat de Achterhoek (van oorsprong een krimpregio) sinds 2017 juist te maken heeft met positieve migratie – er vestigen zich meer mensen dan er vertrekken. Gemeente Aalten bevindt zich daarmee in “de enige krimpregio die niet krimpt”. Factoren zoals de coronapandemie en toenemend thuiswerken hebben de trek naar rustige, ruime regio’s als de Achterhoek versterkt. Hierdoor zitten oudere bevolkingsprognoses te laag. Officiële prognoses (zoals Primos 2019 en CBS Pearl 2019) gingen nog uit van een groei van slechts 200 tot 300 huishoudens in gemeente Aalten over 10 jaar, maar die waren gebaseerd op een verwacht aanhoudend vertrekoverschot. In werkelijkheid keerde het migratiesaldo naar positief, wat bij ongewijzigde trend zou leiden tot honderden extra huishoudens. Bij doortrekking van de huidige trend (met blijvend positief binnen- én buitenlandse migratiesaldo) wordt nu gerekend op circa 820 extra huishoudens in 10 jaar. Dat komt neer op een behoefte van ongeveer 82 extra woningen per jaar, aanzienlijk hoger dan de oude prognoses. Deze berekening is gebaseerd op de CBS-regioprognose aangevuld met de waargenomen migratie-omslag (van ongeveer 520 woningen extra bovenop de basisgroei van 300 huishoudens).

Volgens de nieuwe bevolkingsprognose 2022 van PBL/CBS wordt in de Achterhoek tot 2035 geen verdere krimp van betekenis verwacht. De lichte groei door migratie dempt de eerder voorspelde bevolkingsdaling – een belangrijk uitgangspunt voor de woningbouwplanning.

4.2 Wonen en voorzieningen

- **Veranderende woonwensen:** Starters, gezinnen, senioren en nieuwe doelgroepen stellen andere eisen aan woonvormen, woonmilieus en woonkwaliteit. Er is meer behoefte aan kleinere woningen, flexibele woonconcepten en gemengde woon-werkfuncties, vaak met nabijheid van voorzieningen.
- **Verouder(en)de naoorlogse woningen:** Hiernaast is er de uitdaging van verouder(en)de naoorlogse woningen. Veel van deze huizen zijn inmiddels slecht geïsoleerd, mogelijk niet toekomstbestendig en soms zelfs van matige bouwkwaliteit. Ook kennen veel naoorlogse woonwijken een sterke verdichting, waardoor er weinig ruimte is voor groen en daarmee voor bijvoorbeeld het tegengaan/verminderen van hittestress. Maar omdat veel woningen in kwestie particulier eigendom zijn, kan de gemeente niet zomaar ingrijpen. Enkele benaderingen uit Nederland laten zien hoe hiermee omgegaan kan worden:
 - **Stapsgewijze wijkvernieuwing met bewoners:** In sommige gemeenten wordt ingezet op geleidelijke verbetering van naoorlogse woonwijken en particuliere

woningen. Door eigenaren te informeren en te adviseren over woningverbetering (zoals isolatie, dubbel glas, groene daken) worden huizen comfortabeler én koeler in de zomer. Dergelijke verbeteringen verlagen niet alleen de energierekening, maar beperken ook hittestress binnenshuis.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed benadrukt dat er veel mogelijkheden zijn om naoorlogse woningen aan te passen aan moderne woonwensen – dit is een reëel alternatief voor sloop en nieuwbouw. Sterker nog, bestaande woningen vergroten of renoveren is vaak goed haalbaar en makkelijker en goedkoper te realiseren dan sloop. Met andere woorden: waar mogelijk is opknappen beter dan afbreken. Gemeenten kunnen huiseigenaren hierbij helpen, bijvoorbeeld via subsidies voor isolatie of door gezamenlijke inkoopacties te organiseren (waardoor bewoners met korting verbeteringen kunnen laten uitvoeren).

- **Gerichte verdunning van naoorlogse woonwijken:** Een andere benadering is het gericht “verdunnen” van naoorlogse woonwijken, dat wil zeggen het gericht slopen van een beperkte hoeveelheid woningen teneinde daarmee ruimte te creëren voor groen en speel- en ontmoetingsplekken en op die manier ook meteen hittestress te voorkomen danwel te verminderen. Winst dus voor de rest van de wijk, waarbij uiteraard goede afspraken moeten worden gemaakt en hulp moet worden geboden bij sloop en vinden danwel bouwen van vervangende woningen elders.

Samenwerking met wooncorporaties, provinciale steun en eventueel een langetermijnfonds kunnen oplossingen bieden als een hele buurt toe is aan vernieuwing. In de praktijk zou dit kunnen betekenen: samen met een woningcorporatie inventariseren welke huizen in Aalten/Dinxperlo op termijn vervangen moeten worden, en kijken of via vrijwillige verkoop of ruilverkaveling een herontwikkeling mogelijk is. Dit uiteraard altijd in overleg met en met respect voor de huidige bewoners.

- **Behoud en spreiding van voorzieningen:** Digitale dienstverlening neemt toe, maar fysieke voorzieningen blijven belangrijk voor leefbaarheid, vooral in kleinere kernen. Slimme combinaties van functies en gedeeld gebruik van gebouwen worden belangrijker.

4.3 Mobiliteit en bereikbaarheid

- **Mobiliteitstransitie:** Duurzamer vervoer wordt de norm. Er is een groei van elektrische voertuigen, deelmobiliteit en fietsgebruik. Goed openbaar vervoer en veilige, aantrekkelijke fiets- en wandelroutes tussen kernen krijgen prioriteit. Verkeersveiligheid, met name in woonwijken en rond scholen, blijft een belangrijk aandachtspunt.

4.4 Economie en werk

- **Economische diversificatie en verduurzaming:** Traditionele sectoren veranderen door digitalisering, verduurzaming en nieuwe consumententrends. Lokale economieën verschuiven naar meer dienstverlening, recreatie en toerisme en duurzame landbouw/industrie. Online verkoop en belevingseconomie beïnvloeden detailhandel en horeca. Regionale samenwerking binnen de Achterhoek is essentieel voor het behouden van werkgelegenheid.

4.5 Klimaat, energie en milieu

- **Klimaatverandering:** Extreem weer (hittestress, wateroverlast, droogte) en bodemdaling nemen toe. Dit vraagt om klimaatadaptieve maatregelen in bebouwd gebied en buitengebied, zoals vergroening, waterberging en hittebestendige inrichting.

- **Energietransitie:** Fossiele energie wordt afgebouwd. Er is meer ruimte nodig voor duurzame energieopwekking, energiebesparing, netverzwaring en opslag. Maatschappelijke acceptatie van energieprojecten wordt steeds belangrijker.
- **Strengere milieunormen en emissiereductie:** Richting 2040 gelden hogere eisen aan luchtkwaliteit, geluid en emissies naar water en bodem. Schonere mobiliteit, industrie en landbouw dragen bij aan een gezondere leefomgeving.

4.6 Landbouw, natuur en landschap

- **Transitie in de landbouw:** De agrarische sector werkt aan verduurzaming, stikstofreductie, kringlooplandbouw en functiemenging. Er ontstaat ruimte voor verbreding, natuurontwikkeling en herbestemming van erven.
- **Afnemende biodiversiteit:** Versnippering, intensieve landbouw en klimaatverandering leiden tot verlies aan soorten. Herstel van natuurwaarden en versterking van natuurverbindingen zijn noodzakelijk.
- **Behoud van erfgoed en landschap:** Er is toenemende waardering voor het coulisse-landschap en cultuurhistorisch erfgoed. Ontwikkelingen in bebouwing, landbouw en infrastructuur moeten bijdragen aan behoud en versterking van de identiteit van het gebied.

4.7 Circulariteit, bodem en ondergrond

- **Circulaire economie en afvalreductie:** De omslag naar een circulaire economie versnelt. Hergebruik van materialen, afvalscheiding en vermindering van restafval zijn de norm.
- **Bodem en ondergrond onder druk:** Droogte, intensief gebruik en toenemende ondergrondse activiteiten (kabels, leidingen, energieopslag) vragen om zorgvuldig beheer en bescherming van bodemkwaliteit en grondwater.

4.8 Gezonde en veilige leefomgeving

- **Gezondheid en leefomgevingskwaliteit:** Er is meer aandacht voor schone lucht, weinig geluidsoverlast, voldoende groen en mogelijkheden voor beweging. Groene en gezonde inrichting van de leefomgeving wordt een standaardontwerpprincipe.
- **Veiligheid en leefbaarheid:** Verkeersveiligheid, grensoverschrijdende veiligheid en digitale veiligheid (cybercriminaliteit) vragen blijvende aandacht. Samenwerking met partners en inwoners blijft cruciaal voor een veilige woon- en werkomgeving.

4.9 Zorg en welzijn

- **Zorg verschuift naar leefomgeving:** De komende jaren verschuift de zorg steeds meer naar de leefomgeving van mensen. Regionale en lokale partijen werken samen in sterke netwerken, maken regiobeelden en -plannen, en organiseren zorg zoveel mogelijk dichtbij huis – terwijl hoogcomplexere zorg doelmatig wordt geconcentreerd waar nodig. Gemeenten, eerstelijnszorg, ggz en welzijnsdiensten trekken gezamenlijk op om ondersteuning eerder en in samenhang te bieden, bijvoorbeeld bij psychische hulpvragen, zodat mensen op tijd de juiste hulp krijgen en wachttijden afnemen.
- **Extra nadruk op preventie en publieke gezondheid:** een gezonde leefstijl wordt onderdeel van het dagelijks leven en ondersteuning daarbij komt eerst uit het publieke en sociale domein. Burgers houden meer eigen regie over hun gezondheid, mede dankzij

digitale voorzieningen. Digitalisering speelt een cruciale rol: elektronische gegevensuitwisseling wordt de norm en zorg wordt steeds vaker hybride (een mix van fysieke en digitale zorg), onder het motto “zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan”.

4.10 Sociale cohesie

- **Sociale cohesie onder toenemende druk:** Door individualisering en andere ontwikkelingen komt de sociale cohesie in gemeenschappen steeds meer onder druk te staan. Dit terwijl sociale cohesie een belangrijke bepalende factor is voor de kwaliteit van de leefomgeving en voor de mate waarin mensen bereid zijn om zich samen met anderen in te zetten voor de kwaliteit van de leefomgeving.

4.11 Digitalisering en technologie

- **Digitalisering en thuiswerken:** Thuiswerken vermindert woon-werkverkeer, maar verhoogt de vraag naar betrouwbare digitale infrastructuur zoals glasvezel en 5G. Technologie verandert de manier van werken, leren en zorgen, en beïnvloedt ruimtelijke keuzes.

5. KADERS ANDERE OVERHEDEN

In dit hoofdstuk per thema (genoemd in 1. Reikwijdte) de beleidsmatige randvoorwaarden die het Rijk, de Provincie en het Waterschap aan gemeenten hebben meegegeven voor de ontwikkeling van de leefomgeving. Hiernaast de belangrijkste Europese richtlijnen voor de ontwikkeling van de leefomgeving, de opgaven vanuit de duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties (door gemeente Aalten ondertekend) en de afspraken gemaakt binnen de Regio Achterhoek.

5.1 Thema-overstijgend

- **Nationaal:** De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) vraagt om een goede balans tussen verstedelijking en leefkwaliteit. Stedelijke groei moet samengaan met behoud van een aantrekkelijk en gezond woon- en leefklimaat. Tegelijk wil het Rijk het landelijk gebied versterken (landschap, natuur) en aandacht geven aan grote opgaven als klimaatadaptatie en een circulaire economie bij alle plannen.
- **Provincie Gelderland:** Hanteert een gebiedsgerichte aanpak. Voor regio's zoals de Achterhoek zijn specifieke doelen en maatregelpakketten opgesteld. De provincie ondersteunt gemeenten met programma's, subsidies en kennis om deze doelen te halen.
- **Waterschap Rijn en IJssel:** Eist dat bij nieuwe ontwikkelingen water en bodem vroegtijdig worden meegenomen. Via waterparagrafen in ruimtelijke plannen en participatie van lokale betrokkenen wordt gewaarborgd dat maatregelen voor waterveiligheid en -kwaliteit onderdeel zijn van elk project.
- **Europa/VN:** Europese richtlijnen verplichten dat bepaalde plannen en projecten eerst een milieueffectbeoordeling (MER) doorlopen voordat ze worden goedgekeurd. Daarnaast heeft de gemeente Aalten de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's) onderschreven. Dit betekent dat we lokaal bijdragen aan doelen zoals duurzame steden, betaalbare schone energie, schoon water en natuurbehoud.
- **Regio Achterhoek:** In het najaar van 2025 zijn het "Toekomstverhaal Achterhoek 2100" en een daarbij behorende Handleiding verschenen. Het Toekomstverhaal Achterhoek 2100 schetst een gedeelde langetermijnvisie voor de Achterhoek in 2100 en dient als Ruimtelijk Perspectief Achterhoek (RPA). Het is ontwikkeld in opdracht van de regionale 8RHK-ambassadeurs via vier integrale toekomstscenario's; de rode draden hieruit vormen de basis van één samenhangend verhaal. Dit verhaal is geschreven vanuit het perspectief van de regio als geheel – niet van individuele gemeenten – en is bedoeld om *3-O-partijen* (overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties) gezamenlijk richting te laten bepalen. Door vanuit het toekomstige eindbeeld terug te redeneren wordt duidelijk welke keuzes en stappen nu al nodig zijn richting 2100. Het toekomstverhaal prikkelt zo het gesprek over een gezamenlijke koers en biedt richtinggevende uitgangspunten voor beleid (o.a. input voor de Achterhoek Visie 2050). Met het RPA in de hand kunnen regionale bestuurders de komende 15 jaar proactief inspelen op opgaven die op de Achterhoek afkomen.

Kernambities en toekomstbeeld 2100: In de geschetste toekomst heeft de Achterhoek een omslag gemaakt van een perifere uithoek naar een centraal gelegen, veerkrachtige Euregio-regio. De vraag naar duurzaam voedsel, circulaire grondstoffen, hernieuwbare energie en schoon water is sterk gestegen, wat heeft geleid tot ingrijpende veranderingen in landgebruik en landschap. Dankzij tijdig anticiperen op klimaatverandering – met diverse nieuwe landschappen als gevolg – is de regio leefbaar gebleven, zij het in een getransformeerd landschap. De economie is verbreed met een forse groei van de maakindustrie, gedreven door circulariteit en nieuwe technologie. Tegelijk is de

bevolking evenwichtiger samengesteld geraakt: de trek van West-Nederlanders naar de hogere, droge gronden van de Achterhoek en het aantrekken van nieuwe werknemers door de bredere economie hebben gezorgd voor meer jonge inwoners en gezinnen. Ook blijven eigen jongeren vaker behouden voor de streek. Gerichte investeringen in bereikbaarheid en innovatie hebben de interne én externe verbondenheid sterk verbeterd. De Achterhoek profileert zich in 2100 met trots op haar brede welvaart, hoogwaardige maakindustrie, kwaliteit van leefomgeving en haar doenersmentaliteit. Deze positionering als zelfstandige regio met Europese oriëntatie vergroot de weerbaarheid in een tijd van geopolitieke en klimatologische onzekerheden.

Richtinggevende keuzes en principes: Om dit wenkend perspectief te bereiken is een aantal keuzes gemaakt die richtinggevend zijn voor beleid en ruimtelijke ontwikkeling. Ten eerste wordt actief ingezet op een bredere economie en “dubbele verjonging”: het versterken en vernieuwen van de economische structuur gaat hand in hand met het aantrekken én behouden van jonge mensen. Dat betekent investeren in toekomstbestendige werkgelegenheid (bijvoorbeeld circulaire maakindustrie), uitstekend onderwijs, voldoende betaalbare woningen en levendige kernen, zodat jongeren hier willen blijven of zich vestigen. Goede fysieke en digitale bereikbaarheid is cruciaal, net als een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en talent.

Daarnaast is acceptatie dat het landschap ingrijpend verandert een essentieel uitgangspunt. Klimaatadaptatie en de energietransitie vragen om soms radicale ingrepen. Schaars schoon water en droogte dwingen tot zuinig watergebruik, herstel van natuurlijke waterlopen en aanleg van waterbergingsgebieden; ook worden gewassen geteeld die minder water nodig hebben. Tegelijk worden locaties aangewezen voor duurzame energieopwekking, waarbij energiebronnen en -gebruikers dicht bij elkaar worden gebracht. Deze maatregelen betekenen dat we niet langer alles bij het oude kunnen houden – behoudzuchtige slogans passen niet bij de realiteit. De regio omarmt verandering om klimaatbestendig te worden.

Een derde principe is het zorgvuldig zoneren van ruimte via prioriteer- en combineergebieden. Door een actief regionaal grondbeleid zijn gebieden aangewezen waar één hoofdfunctie domineert (*prioriteergebieden*) én gebieden waar meerdere functies worden gestapeld (*combineergebieden*). Dit maakt bewuste en zuinige ruimtebenutting mogelijk, behoudt kernkwaliteiten en laat tevens ruimte voor toekomstige opgaven. Zo wordt bijvoorbeeld gedacht aan industrieclusters voor de circulaire economie bij spoor, weg en water; grote waterbergingsgebieden in lagergelegen delen; en grootschalige landbouwzones op vruchtbare gronden voor voedsel- en vezelteelt. Om hiervoor plek te maken, wordt ook benoemd welke activiteiten in de toekomst minder ruimte kunnen innemen in de Achterhoek. Ondanks de druk op de ruimte blijft zo voldoende rust en leegte voelbaar in de regio.

Cruciaal is ook het versterken van de 3-O-samenwerking in het ruimtelijk domein. Overheden, ondernemers en organisaties werken structureel samen op regionaal niveau om integrale keuzes te maken. Men verkent gezamenlijk welke gebieden het meest geschikt zijn voor welke functies, leidend daarbij is de kwaliteit van de ondergrond (bodem). In samenspraak wordt besloten waar een hoofdfunctie prevaleert en waar functies gecombineerd worden, inclusief afstemming over eigendom, beheer en het eerlijk verdelen van lusten en lasten. Deze gebiedsgerichte aanpak bevindt zich tussen top-down en bottom-up: niet centralistisch van bovenaf, maar ook geen versnipperde wildgroei, maar gecoördineerd samenwerken vanuit een gedeeld feitenbasis en overlegstructuur. Het collectieve belang staat voorop; individuele partijen schikken zich daaraan wanneer nodig. Om dit te ondersteunen wordt gedacht aan een gezamenlijke grondbank en gebundelde investeringsstrategieën, zodat ontwikkelingen eerlijk en effectief plaatsvinden. Tevens krijgen ook “zachte” waarden en jongeren een stem in deze structuur, omdat natuur, landschap en de volgende generaties volwaardig moeten meewegen.

Een laatste kernprincipe is het definiëren van een “Achterhoek Stijl” om de unieke identiteit en kernwaarden van de streek te borgen in zowel fysieke vormgeving als manier van samenwerken. De Achterhoek Stijl gaat over hoe er gebouwd wordt, hoe met het landschap wordt omgegaan én over de cultuur van aanpakken (hoe men samenwerkt). Veelgenoemde waarden zijn de gemoedelijkheid van de gemeenschap (waarbij dorpsbewoners elkaar kennen en helpen), de traditie van *naoberschap* (elkaar bijstaan in praktische zin), de waarde van het coulisselandschap, de Oude IJssel en andere landschappelijke elementen, en het industriële erfgoed. Met het oog op de instroom van nieuwe inwoners is men bezorgd deze waarden te verliezen, daarom is afgesproken om gezamenlijk een stijl te formuleren die deze streekwaarden verankert in toekomstige ontwikkelingen. Die stijl moet zowel de uiterlijkheid (regionale architectuur, inpassing in het landschap) als de werkwijze (nuchter, zelfbewust en collectief – modern naoberschap) omvatten. Zo blijft de Achterhoekse eigenheid herkenbaar in 2100, terwijl nieuwe elementen op een passende manier worden ingepast.

Transitieopgaven landbouw, energie, wonen: Het toekomstverhaal belicht meerdere grote transitieën. In de landbouw verschuift de regio naar kringlooplandbouw en grondstoffenproductie. Op de vruchtbare gronden telen agrariërs diverser en hoogwaardiger gewassen in plaats van veevoer en bulkproductie. Dit versterkt zowel de circulaire economie als de beleving van het landschap, wat op zijn beurt toerisme en leefkwaliteit ten goede komt.

De energietransitie manifesteert zich onder meer in de vorm van hernieuwbare energiebronnen die hun plek krijgen in het landschap (bijvoorbeeld zonnevelden, windmolens of innovatieve technieken), gekoppeld aan slimme netwerken en opslag. Daarnaast zet de regio in op klimaatadaptatie: water vasthouden in natte natuurgebieden, bodems beter laten infiltreren en grensoverschrijdend samenwerken aan waterveiligheid en -kwaliteit. Deze integrale benadering moet de Achterhoek als geheel klimaatbestendig maken.

Op het gebied van wonen kiest de Achterhoek voor vraaggerichte, kleinschalige groei. De regio *weigert* klakkeloos mee te gaan in grootschalige woningbouwopgaven van buitenaf. In plaats daarvan wordt “fijnmazig” gegroeid: in alle kernen kunnen woningen worden toegevoegd, met enkele grotere concentraties in stedelijke centra, maar altijd in balans met economische ontwikkeling en demografische behoefte. Wonen is geen doel op zich; nieuwe huizen moeten bijdragen aan leefbaarheid, economie en de kernwaarden van de regio. Als het Rijk extra woningen eist, zal de Achterhoek tegenvragen stellen – *voor wie bouwen we, en wat krijgen we terug?* – en alleen instemmen als dit gepaard gaat met investeringen die de regio sterker maken, zoals verbeterde infrastructuur of vestigingsklimaat voor bedrijven en jongeren. Hiermee voorkomt de regio ongewenste groei en borgt ze dat wonen onderdeel blijft van een breder welzijnspectief.

5.2 Beleidskaders per thema

5.2.1 Wonen

- **Nationaal:** Het Rijk wil tot 2030 een forse versnelling in de woningbouw met de nadruk op betaalbaarheid en duurzaamheid. Gemeenten moeten veel nieuwe woningen realiseren (voornamelijk betaalbare huur en koop) en zorgen dat nieuwbouw energieneutraal en aardgasvrij is. Ook verwacht het Rijk dat projecten natuurinclusief zijn (dus met voldoende groen en aandacht voor biodiversiteit).
- **Provincie Gelderland:** Ook de provincie zet in op extra woningen vóór 2030, grotendeels binnen bestaande dorpen en steden (inbreiding) om het landschap te ontzien. Alle nieuwbouw moet voldoen aan hoge duurzaamheidsnormen: gasloos, zoveel mogelijk circulair gebouwd en met een aanzienlijk aandeel betaalbare woningen.

- **Regio Achterhoek:** De gemeente Aalten heeft samen met de andere acht Achterhoekse gemeenten, het Rijk en de provincie Gelderland in 2023 een regionale Woondeal Achterhoek gesloten. In de eerste Woondeal (1.0) werd afgesproken om in de regio 8.390 woningen te realiseren in de periode 2022-2030, met een ambitie van 11.500 woningen tot 2035. Inmiddels is deze afspraak uitgebreid tot Woondeal 1.1 (2025-2034). Daarin is vastgelegd dat de Achterhoek van 2025 t/m 2034 in totaal 15.110 nieuwe woningen toevoegt. De Woondeal maakt deel uit van de Nationale Woon- en Bouwagenda en richt zich op versnelling van de bouw van vooral betaalbare woningen om het woningtekort tegen te gaan.

In de Woondeal zijn duidelijke voorwaarden gesteld aan het soort woningen en de randvoorwaarden voor bouw. Zo is afgesproken dat minimaal tweederde van de nieuwe woningen betaalbaar moet zijn (sociale huur of betaalbare koop). Concreet houden de Achterhoekse gemeenten zich tot 2030 aan 28% sociale huur bij nieuwbouw, en voor 2031-2034 aan minimaal 23% sociale huur, aangevuld met 10% goedkope/sociale koopwoningen. Dit past beter bij de woonbehoefte in de regio en vult het aanbod van betaalbare koopwoningen aan. Daarnaast zijn in de woondeal afspraken opgenomen over het veiligstellen van voldoende bouwlocaties, het omgaan met prijsstijgingen in de bouw en het oplossen van knelpunten zoals stikstofruimte, netcapaciteit voor elektriciteit en voldoende financiering (bijvoorbeeld voor onrendabele toppen). Ook de investeringscapaciteit van woningcorporaties is benoemd als aandachtspunt, gezien de grenzen daaraan en de noodzaak om tegelijk de bestaande voorraad te verduurzamen. Kortom, de woondeal is een pakket afspraken waarin naast aantallen woningen ook de betaalbaarheid, type woningen en de voorwaarden voor realisatie zijn vastgelegd.

- **Internationaal:** De VN (SDG 11) stelt dat iedereen recht heeft op een veilige, betaalbare woning in een duurzame woonomgeving. Dit onderstreept het belang voor Aalten om voldoende betaalbare, energiezuinige woningen te plannen, met toegang tot groen en voorzieningen.

5.2.2 Mobiliteit

- **Nationaal:** Nederland streeft naar een emissieloos, veilig en inclusief mobiliteitssysteem in 2050. Om dat te bereiken stimuleert het Rijk lopen, fietsen en schoon openbaar vervoer boven autogebruik. Gemeenten moeten hiervoor zorgen: aanleggen van goede fiets- en wandelpaden, veilige schoolroutes en emissievrije OV-verbindingen, zodat veel meer mensen de auto laten staan.
- **Provincie Gelderland:** De provincie wil dat mensen zich vlot, veilig, betaalbaar én klimaatneutraal kunnen verplaatsen, ook in de Achterhoek. Gelderland investeert in betere OV-verbindingen op het platteland (meer bussen, mobiliteitshubs) en in fietspaden. Onveilige verkeerssituaties worden aangepakt (bijv. lagere snelheid in woonkernen) om het aantal ongevallen te laten dalen. Daarnaast wordt schoon vervoer gestimuleerd: alle nieuwe bussen rijden op termijn elektrisch en inwoners worden aangemoedigd vaker de fiets te pakken.
- **Regio Achterhoek:** In het Uitvoeringsplan Mobiliteit (2019) heeft de regio vastgelegd welke stappen worden gezet richting een duurzaam, betrouwbaar en slim mobiliteitssysteem in 2030. De focus ligt op fietsstimulering, een regionale werkgeversaanpak voor duurzamer reisgedrag, betere doorstroming op hoofdwegen, sterkere (ook grensoverschrijdende) OV-verbindingen en verdere ontwikkeling van MaaS-concepten. Ook worden maatregelen genomen voor de regionale wegen (A12, A/N18, N313, N318) en wordt gewerkt aan een hoogwaardig fietsnetwerk, waaronder de route Lichtenvoorde – Aalten – Bocholt. Daarnaast wordt toegewerkt naar een dekkend (grensoverschrijdend) netwerk voor LZV's, om kosten en uitstoot te verminderen.

In de *Visie Openbaar Vervoer Netwerk* (vanaf concessie 2026) staan duidelijkheid en betrouwbaarheid voor reizigers centraal. Door vergrijzing en druk op buslijnen neemt de vraag naar doelgroepenvervoer toe, waardoor een herziening van het ov-aanbod nodig is. Integratie van ZOOV met het reguliere OV en één reisproduct zijn belangrijke uitgangspunten. Ook wordt gewerkt aan betere aansluitingen in het regionale trein- en busnet en aan flexibel vervoer, onder meer in Bredevoort en tussen Aalten en Dinxperlo.

In 2025 presenteerde de regio bovendien een plan van aanpak voor Publieke Mobiliteit. Daarin wordt ingezet op een toegankelijk en flexibel vervoerssysteem voor iedereen. Het concept "Bus Agile" (met flexibele haltes) moet kosten verlagen en de kwaliteit verbeteren. Het MaaS-platform GAON bundelt treinen, bussen, deelauto's, deelfietsen en rijdelen in één app, waarmee reizigers hun volledige reis eenvoudig kunnen plannen, boeken en betalen.

5.2.3 Economie

- **Nationaal:** Het Rijk stimuleert een duurzame, circulaire economie. In 2030 moet het verbruik van nieuwe grondstoffen al flink lager zijn (doel ~50% minder dan nu) en in 2050 moet Nederland vrijwel volledig circulair werken (alles hergebruiken, geen afval). Ook wil het Rijk dat bedrijven vergroenen en minder overlast geven aan de omgeving – zo wordt bij nieuwe bedrijventerreinen natuurinclusief ontwerp aangemoedigd en milieuhinder beperkt.
- **Provincie Gelderland:** Gelderland streeft naar economische groei met innovatie, maar wel in balans met de leefomgeving (brede welvaart). De provincie plant samen met regio's voldoende ruimte voor bedrijven, met nadruk op het hergebruiken en moderniseren van bestaande industrieterreinen voordat nieuwe locaties worden ontwikkeld. Leegstand van winkels en kantoren wordt actief tegengegaan om verloedering te voorkomen. Ook zet Gelderland in op circulaire bedrijfsvoering bij ondernemers en stimuleert het toerisme op een duurzame manier (meer bezoekers trekken, maar behoud van landschap en cultuur).
- **Regio Achterhoek:** In regionaal verband (Regiodeal) is afgesproken de werkgelegenheid op peil te houden en de economie te verduurzamen. De Achterhoek wil een lage werkloosheid (lager dan het Nederlandse gemiddelde) en stimuleert circulaire MKB-ketens (bedrijven die elkaars reststromen benutten). Ook op toeristisch gebied trekken de gemeenten in de Achterhoek samen op: de regio ontwikkelt recreatieve routes en voorzieningen om bezoekers te trekken, met oog voor behoud van de eigen identiteit en natuur.

5.2.4 Klimaat en water

- **Nationaal:** Volgens de Klimaatwet moet Nederland rond 2030 de uitstoot van broeikasgassen ongeveer halveren (ten opzichte van 1990) en in 2050 nagenoeg op nul hebben (klimaatneutraal). Dit vereist een snelle overgang naar duurzame energiebronnen en energiebesparing. Daarnaast moet Nederland uiterlijk 2050 klimaatbestendig zijn ingericht: bij alle ruimtelijke beslissingen moet rekening worden gehouden met waterveiligheid (overstromingen voorkomen), extreme neerslag, droogte en hitte. Gemeenten moeten dus in plannen maatregelen opnemen zoals extra waterberging, minder verharding en meer groen voor verkoeling.
- **Provincie Gelderland:** De provincie zet nog hogere doelen: 55% minder uitstoot in 2030 en volledig klimaatneutraal in 2050. Gelderland koppelt klimaatmaatregelen aan andere doelen (schonere lucht, biodiversiteit), zodat elke maatregel meerdere voordelen oplevert. Bovendien geldt "water en bodem sturend": ruimtelijke ontwikkelingen

moeten passen bij de draagkracht van het landschap en de bodem, zeker in kwetsbare droge gebieden als de Achterhoek.

- **Waterschap Rijn en IJssel:** Het waterschap waakt over waterveiligheid en -kwaliteit. Om aan de Kaderrichtlijn Water te voldoen moeten vrijwel alle beken en sloten in 2027 een goede ecologische toestand hebben. Daarom legt het waterschap extra waterbergingengebieden (klimaatbuffers) aan en worden waterlopen natuurlijker ingericht. Zo wordt water langer vastgehouden om droogte tegen te gaan en is er ruimte om piekbuien op te vangen zonder wateroverlast.
- **Internationaal:** De Europese Green Deal (het “Fit for 55”-pakket) eist dat de EU in 2030 circa 55% minder uitstoot heeft dan in 1990 en zich voorbereidt op klimaatverandering. Mondiaal vraagt de VN via het Klimaatakkoord van Parijs en SDG 13 (Klimaat-actie) alle landen om hun inspanningen te verhogen. Voor Aalten betekent dit dat ook wij onze bijdrage leveren: zowel door de uitstoot te verminderen als door onze leefomgeving aan te passen aan het veranderende klimaat.

5.2.5 Energie

- **Nationaal:** In het Klimaatakkoord is afgesproken om vóór 2030 veel extra hernieuwbare energie op te wekken (waaronder 35 TWh duurzame stroom op land via zon en wind). Stapsgewijs gaat Nederland van het aardgas af: alle gebouwen moeten uiterlijk 2050 zonder aardgas worden verwarmd. Gemeenten maken hiervoor wijkgerichte plannen (bijv. warmtenetten of all-electric oplossingen).
- **Provincie Gelderland:** Gelderland wil in 2050 energieneutraal zijn. Om dat te halen wordt voor 2030 volop ingezet op zonne-energie (met name op daken) en, waar mogelijk, ook enkele windmolens. De provincie onderzoekt daarnaast nieuwe energieopties, zoals de mogelijkheid van kleine kerncentrales na 2030, zodat ze voorbereid is op toekomstige beslissingen. Ook stimuleert Gelderland energiebesparing bij huishoudens en bedrijven.
- **Regio Achterhoek:** In 2013 hebben de Achterhoekse gemeenten gezamenlijk het Akkoord van Groenlo ondertekend. In dit akkoord zijn afspraken over energiebesparing en grootschalige productie van hernieuwbare energie vastgelegd. In 2023 hebben de gemeenten opnieuw de ambities rondom duurzaamheid vastgesteld. Het Regionaal Uitvoeringsprogramma Energietransitie Achterhoek 2023 (RU23) is de vertaling van de afspraken uit het Akkoord van Groenlo 3.0.

In de Regionale Energiestrategie (RES) Achterhoek is vastgelegd hoeveel duurzame energie de regio wil opwekken. Samen streven de Achterhoekse gemeenten ernaar om in 2030 een aanzienlijk deel van hun elektriciteitsverbruik duurzaam op te wekken en ook fors energie te besparen. Bij nieuwe energieprojecten is afgesproken dat minimaal 50% lokaal eigendom is, zodat de lokale gemeenschap mee profiteert. De gemeenten hebben afgesproken om als regio Achterhoek zo snel als mogelijk, maar uiterlijk in 2050, energieneutraal te zijn.

- **Internationaal:** De EU verhoogt voortdurend de doelen voor schone energie en energiebesparing (richtlijn hernieuwbare energie: richting 42,5% van alle energie uit hernieuwbare bronnen in 2030; strengere eisen voor isolatie van gebouwen). De VN benadrukt met SDG 7 het belang van betaalbare en duurzame energie voor iedereen. Voor Aalten betekent dit dat we onze bijdrage leveren aan de energietransitie, maar er ook op letten dat deze voor inwoners betaalbaar en toegankelijk blijft.

5.2.6 Natuur en biodiversiteit

- **Nationaal:** Het Rijk neemt ingrijpende maatregelen om de achteruitgang van natuur te keren. Zo moet de uitstoot van natuurvervuilende stoffen (waaronder stikstof) rond 2030 circa gehalveerd worden, zodat kwetsbare gebieden kunnen herstellen. Ook wordt de omslag naar kringlooplandbouw gestimuleerd: boeren verduurzamen hun bedrijfsvoering en werken meer samen met de natuur (doelstelling is dat in 2030 een flink deel van de bedrijven natuurinclusief werkt). Bovendien is afgesproken dat alle overheden hun ruimtelijke plannen natuurinclusief maken – dus ontwikkelingen moeten de biodiversiteit versterken of compensatie bieden als er natuur verdwijnt.
- **Provincie Gelderland:** Gelderland beschermt de kernkwaliteiten van het landschap en werkt aan uitbreiding van het Gelders Natuurnetwerk (nieuwe natuurgebieden en verbindingen tussen bestaande natuur). Uiterlijk 2027 wil de provincie de geplande uitbreiding van natuur afgerond hebben, zodat een samenhangend netwerk ontstaat en de meeste EU-doelen voor natuur gehaald worden. Nieuwe provinciale regels hanteren daarom een streng “ja, mits”-principe: een plan is alleen toelaatbaar als het de belangrijke landschaps- en natuurwaarden behoudt of versterkt.
- **Waterschap Rijn en IJssel:** Het waterschap levert via waterbeheer ook een bijdrage aan biodiversiteit. Het doel is dat in 2027 minimaal 90% van de beken en sloten een goede ecologische kwaliteit heeft, volgens de Europese normen. Hiervoor worden wateren schoner gemaakt en krijgen ze waar mogelijk een natuurlijker profiel (meanderende loop, flauw aflopende oevers) zodat vissen, amfibieën en waterplanten meer leefruimte krijgen.
- **Internationaal:** De EU verplicht via de Vogel- en Habitatrichtlijnen dat lidstaten hun beschermde natuurgebieden (Natura 2000) in stand houden en soortenrijkdom behouden. Dit betekent dat Aalten moet opletten dat lokale plannen Natura 2000-gebieden niet schaden. Ook de VN (SDG 15) roept op tot herstel van ecosystemen en behoud van biodiversiteit voor 2030 – een aansporing voor Aalten om natuur te beschermen en waar mogelijk uit te breiden.

Hiernaast geldt dat met de inwerkingtreding van de Europese Natuurherstelverordening (de Natuurherstelwet) een nieuwe fase is aangebroken waarin lidstaten én decentrale overheden (provincies, gemeenten) een concrete bijdrage moeten leveren aan het herstel van aangetaste ecosystemen. Belangrijke mijlpalen zijn:

- tegen 2030 minstens 20% van land- en zeegebieden te herstellen;
- tegen 2040: 60%;
- tegen 2050: 90%.

Prioriteit bij herstel in de eerste jaren: gebieden die al Europees beschermd zijn (zoals Natura 2000-gebied Veluwe) en ecosystemen met grote maatschappelijke baten (zoals waterberging, stikstofreductie, biodiversiteit). Voor stedelijke context bevat de wet bepalingen over geen netto-verlies aan stedelijk groen tot 2030 en verhoging van boomkroonbedekking.

Voor gemeenten zijn de belangrijkste consequenties:

- a) dat bij ruimtelijke besluiten (omgevingsplan, vergunningen) rekening gehouden moet worden met de doelstelling van natuurherstel, zowel op Europees en nationaal niveau als provinciaal (vooral bij ontwikkelingen in of nabij stikstofgevoelige natuur of verbindingen in het natuurnetwerk);
- b) gemeenten dienen actief te werken aan vergroening, verbetering van ecologische verbindingen, en herstel van natuur binnen de gemeentegrenzen (ook in stedelijke gebieden).

5.2.7 Voorzieningen

- **Landelijk:** Zonder ingrijpen dreigt het systeem van zorgvoorzieningen vast te lopen. Daarom heeft het Rijk samen met onder andere de gemeenten in het Integraal Zorgakkoord (IZA, 2022) een gezamenlijke koers uitgezet om de zorg toekomstbestendig, toegankelijk en betaalbaar te houden. *Passende zorg* is daarbij het leidende principe: “In 2040 draagt de zorg optimaal bij aan het gezond (samen)leven van alle mensen in Nederland, in het besef dat daarvoor niet meer mensen en middelen beschikbaar zijn dan nu”. Dit betekent waardegedreven zorg die samen met de patiënt wordt vormgegeven, die aantoonbaar effectief is, op de juiste plek wordt geleverd en gericht is op gezondheid in plaats van ziekte. Zo kan de zorg blijvend van grote waarde zijn voor het welzijn van iedereen, binnen de grenzen van beschikbare menskracht en middelen.
- **Provincie Gelderland:** Het provinciaal beleid is erop gericht dat ook de kleine kernen leefbaar blijven. Idealiter is in 2030 minimaal 90% van de basisvoorzieningen (zoals supermarkt, basisschool, huisarts) in dorpen behouden gebleven, zodat inwoners niet te ver hoeven te reizen voor dagelijkse behoeften.
- **Regio Achterhoek:** De Achterhoekse gemeenten werken samen om hun dorpen vitaal te houden. In de Achterhoek Visie 2030 is afgesproken dat voorzieningen als scholen, buurtwinkels, sporthallen en dorpshuizen zo veel mogelijk open blijven. Regionale steun (bijvoorbeeld subsidies of gezamenlijk beleid) helpt lokale initiatieven die de leefbaarheid versterken.
- **Internationaal:** De VN (SDG 11) stelt dat iedereen toegang moet hebben tot basisvoorzieningen binnen redelijke afstand. Dit bevestigt het belang voor gemeente Aalten om voor alle inwoners de voorzieningen goed bereikbaar te houden. Daar hoort bij te zorgen dat ook inwoners van kleine buurtschappen binnen korte tijd bij essentiële diensten moeten kunnen komen.

5.2.8 Gezonde en veilige leefomgeving

- **Nationaal:** Het Rijk wil dat gezondheid een vaste factor is in het omgevingsbeleid. Dat betekent strengere normen voor schone lucht (streven naar de lage waarden die de Wereldgezondheidsorganisatie adviseert) en minder lawaai- en milieuhinder. Ook moet bij nieuwe ontwikkelingen rekening worden gehouden met klimaatgerelateerde gezondheidseffecten zoals hittestress. In de praktijk vraagt het Rijk bijvoorbeeld dat bij stadsvernieuwing iedereen binnen loopafstand toegang heeft tot een groene plek (park of plantsoen) en dat woonwijken zo worden ingericht dat fietsen en lopen veilig en aantrekkelijk zijn. Inmiddels is op dit punt een “bovenregionale stresstest klimaatbestendigheid” uitgevoerd. Deze is bedoeld om grootschalige, gebiedsoverschrijdende kwetsbaarheden voor klimaatverandering inzichtelijk te maken. Waar lokale stresstesten vooral kijken naar risico’s binnen één gemeente of gebied, richt de bovenregionale stresstest zich op effecten die de grenzen van gemeenten of waterschappen overstijgen.
- **Provincie Gelderland:** De provincie zet actief in op een gezonde leefomgeving. Vanaf 2025 moet bij ieder nieuw ruimtelijk plan een gezondheidscheck worden gedaan: denk aan toetsen op luchtkwaliteit, geluid en veiligheid. Gelderland wil bovendien dat overal in de provincie de luchtkwaliteit de WHO-advieswaarden benadert en dat drinkwaterbronnen goed worden beschermd. Ook stimuleert de provincie gemeenten om voldoende speelplekken, parken en sport- en wandelroutes te realiseren, zodat inwoners gezond kunnen bewegen in hun eigen buurt.
- **Waterschap/EU:** Waterschappen en Europese regels bewaken de kwaliteit van ons water. Uiterlijk in 2027 moeten alle oppervlaktewateren en het grondwater voldoen aan strenge ecologische en chemische normen (volgens de Kaderrichtlijn Water). Voor

Aalten betekent dit dat het water uit de kraan schoon en veilig blijft, dat landbouwgif en andere verontreinigingen worden teruggedrongen, en dat beken en sloten gezond genoeg zijn voor planten en dieren.

- **Internationaal:** De VN (SDG 3: Gezondheid en welzijn) roept op tot een veilige, stimulerende leefomgeving voor iedereen. Doelen zijn onder meer dat mensen langer gezond blijven leven en dat iedereen toegang heeft tot groen en openbare ruimte. Aalten neemt dit ter harte door in haar omgevingsvisie prioriteit te geven aan schone lucht, weinig geluidshinder, voldoende groen en verkeersveilige straten.

5.2.9 Landbouw

- **Nationaal:** De rijksoverheid zet in op een omslag naar kringlooplandbouw. Doel is dat boeren hun kringlopen sluiten (minder kunstmest en pesticiden, hergebruik van reststromen) en de uitstoot van schadelijke stoffen sterk omlaag gaat. Rond 2030 zou een groot deel van de agrarische bedrijven natuurinclusief moeten werken, wat betekent: meer aandacht voor biodiversiteit op het erf, dierenwelzijn en landschapsbeheer. Deze transitie moet ervoor zorgen dat landbouw en natuur beter in balans komen (bijvoorbeeld minder stikstofneerslag op natuurgebieden).
- **Provincie Gelderland:** De provincie wil de landbouw toekomstbestendig maken en tegelijk het agrarisch landschap zoveel mogelijk open houden. Enerzijds komen er strengere milieunormen (om natuur en water te beschermen) en worden bijvoorbeeld uitbreidingen van intensieve veehouderij bij natuurgebieden beperkt; anderzijds ondersteunt Gelderland vernieuwende initiatieven (zoals precisielandbouw of nieuwe teelten) die laten zien dat duurzaam boeren rendabel kan zijn. Waar boeren stoppen, wordt gekeken of vrijkomende stallen gesloopt kunnen worden via subsidie (“rood voor groen”), zodat het landschap opknapt en leegstand wordt tegengegaan.
- **Waterschap Rijn en IJssel:** Het waterschap werkt met agrariërs aan waterbewuste landbouw. Zo worden in samenwerking kilometers natuurvriendelijke oevers aangelegd langs sloten, wat de waterkwaliteit verbetert en tegelijk biodiversiteit oplevert (denk aan bloemenranden). Ook adviseert het waterschap boeren over maatregelen als peilgestuurde drainage en zuinig beregenen, zodat er minder watertekort is in droge tijden en minder uitspoeling van meststoffen.
- **Regio Achterhoek:** Regionaal wordt volop ingezet op innovatie en samenwerking in de landbouwsector. Kennisinstellingen, overheden en boeren ontwikkelen samen pilots voor kringlooplandbouw, emissiearme stallen en andere slimme oplossingen. Doel is dat de Achterhoek in 2030 tot de koplopers behoort met een groot aandeel natuurinclusieve bedrijven (minimaal 25%). Daarnaast wordt gekeken naar verbreding van landbouw: boeren worden aangemoedigd om naast voedselproductie bijvoorbeeld energie (via biovergisting of zonnepanelen) of recreatie aan te bieden. Dit vergroot het inkomen en versterkt de binding tussen boer, natuur en samenleving.

5.2.10 Circulariteit en afval

- **Nationaal:** Nederland wil in 2050 een volledig circulaire economie hebben, zonder afval en met maximaal hergebruik. Als tussenstap voor 2030 is gesteld dat het gebruik van primaire grondstoffen (zoals metalen, fossiele brandstoffen, bouwmaterialen) met 50% omlaag moet. Dit vereist dat producten anders ontworpen worden (geschikt voor recycling) en dat we veel meer recyclen en hergebruiken dan nu.
- **Provincie Gelderland:** De provincie ondersteunt deze omslag door eigen doelen te stellen voor minder afval. Zo mikt Gelderland erop dat inwoners in 2030 nog maar een fractie van het huidige restafval produceren (o.a. door beter scheiden en afvalpreventie). Ook helpt de provincie circulaire innovaties – bijvoorbeeld in de bouw, waar

gewerkt wordt met duurzame materialen en modulair ontwerp om latere herbestemming te vergemakkelijken.

- **Regio Achterhoek:** In de Achterhoekse Circulaire Agenda hebben de gemeenten afgesproken om samen de regio koploper in circulariteit te maken. Lokale bedrijven en organisaties werken samen aan het slim hergebruiken van materialen: wat bij de één afval is, wordt door de ander als grondstof gebruikt. De regio streeft ernaar om in 2030 aanzienlijk meer (minstens 25%) van de grondstoffenstromen te hergebruiken. Ook ondersteunt men burgerinitiatieven zoals deelplatforms, kringloopwinkels en repair cafés om verspilling tegen te gaan.
- **Internationaal:** De EU neemt steeds meer maatregelen om circulariteit af te dwingen. Zo komen er eisen dat producten een minimale hoeveelheid gerecycled materiaal bevatten en dat batterijen en elektronica hoogwaardig gerecycled worden na gebruik. De VN (SDG 12) roept wereldwijd op tot verantwoorde consumptie en productie, waaronder het halveren van voedselverspilling en drastisch reduceren van afval. Deze internationale doelen geven richting aan Aaltens afval- en grondstoffenbeleid: minder verspillen, meer recycleren en duurzaam consumeren.

5.2.11 Bodem en ondergrond

- **Nationaal:** In het Bodemconvenant is afgesproken dat uiterlijk 2030 alle ernstig verontreinigde bodems zijn gesaneerd (geschoond). Daarnaast streeft het Nationaal Programma Bodem & Ondergrond naar duurzaam gebruik van de bodem in 2050: de ondergrond moet dan schoon, klimaatbestendig en goed beheerd zijn, met bescherming van belangrijke grondwatervoorraden.
- **Provincie Gelderland:** De provincie hanteert strikte bodembeschermingsregels. Zo zijn drinkwaterwingebieden aangewezen waar vervuiling absoluut voorkomen moet worden. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen de bodemkwaliteit niet verslechteren; sterker nog, bij veel projecten wordt geëist dat de bodemfunctie (bijv. landbouwgrond, natuurgrond of waterberging) behouden blijft. Gelderland wil dat uiterlijk 2030 de grondwaterkwaliteit overal voldoet aan de normen en dat grote bodemvervuilingen verleden tijd zijn.
- **Waterschap Rijn en IJssel:** Het waterschap ziet toe op de kwaliteit van het grondwater. In beschermingszones rond waterwingebieden gelden bijvoorbeeld gebruiksbeperkingen: minder of geen mest en bestrijdingsmiddelen, om te zorgen dat geen vervuiling in het grondwater zakt. Het waterschap meet regelmatig de waterkwaliteit en rapporteert of er ingegrepen moet worden om het drinkwater veilig te houden.
- **Europa:** De EU bereidt regelgeving voor om bodems beter te beschermen en te herstellen. Zo komt er waarschijnlijk een verplichting voor lidstaten om aantoonbaar gedegradeerde bodems (bijvoorbeeld door industrialisatie of intensieve landbouw) vóór 2050 te verbeteren. Deze Europese ontwikkelingen sluiten aan bij de koers die in Nederland en Gelderland al is ingezet om onze bodem duurzaam te beheren.

5.2.12 Cultureel erfgoed en landschap

- **Nationaal:** De Erfgoedwet verplicht gemeenten om zorgvuldig om te gaan met cultureel erfgoed. Rijksmonumenten en waardevolle historische gebieden moeten behouden blijven. Voor Aalten betekent dit bescherming van bijvoorbeeld onze oude kerken, molens, boerderijen en dorpsgezichten. Het Rijk stimuleert ook dat erfgoed een nieuwe functie krijgt als het niet meer voor het oorspronkelijke doel gebruikt wordt, zodat zulke panden niet leeg komen te staan maar een tweede leven krijgen (herbestemming).
- **Provincie Gelderland:** Sinds 2024 gelden provinciale landschapsregels voor heel Gelderland. Hierin is vastgelegd dat ruimtelijke ontwikkelingen de kernkwaliteiten van het landschap niet mogen aantasten. Ontwikkelingen zijn alleen toegestaan als ze het

landschap behouden of verbeteren (“ja, mits” in plaats van “nee, tenzij”). Gemeenten moeten in hun omgevingsplannen expliciet aantonen hoe ze cultuurhistorische waarden en landschap beschermen en versterken. Daarnaast brengt de provincie al het erfgoed en karakteristieke landschapselementen in kaart en ondersteunt herstelprojecten – denk aan het terugplaatsen van houtwallen of behoud van monumentale bomenlanen.

- **Waterschap Rijn en IJssel:** Ook het waterschap heeft oog voor erfgoed bij waterbeheer. Historische watermolens, oude dijken, sluizen of voormalige kanalen met erfgoedwaarde worden waar mogelijk ontzien en onderhouden. Als er werkzaamheden aan watergangen plaatsvinden, stemt het waterschap af met gemeenten en provincie om ervoor te zorgen dat dit soort culturele elementen behouden blijven of zelfs in ere hersteld worden.

5.2.13 Milieu en emissies

- **Nationaal:** Het nationale klimaatbeleid mikt op ongeveer 55% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030 ten opzichte van 1990. Daarnaast worden er strenge normen gesteld voor luchtkwaliteit (met het doel deze richting de gezonde advieswaarden van de WHO te brengen) en gelden er plafonds voor geluidshinder en risico's rond gevaarlijke activiteiten (zoals opslag van gevaarlijke stoffen). De nieuwe Omgevingswet vereist dat bij alle projecten wordt getoetst aan deze milieunormen: een nieuwe weg, fabriek of veehouderij is alleen mogelijk als de uitstoot en hinder binnen veilige grenzen blijven.
- **Provincie Gelderland:** Gelderland ambieert een nóg schonere leefomgeving. Zo wil de provincie dat in 2030 ook op lokaal niveau de concentraties stikstofdioxide (NO₂) en fijnstof (PM_{2.5}) onder de strengste norm liggen. Om dit te bereiken stimuleert Gelderland elektrificatie in het verkeer, strengere emissiereductie in de industrie en sanering van oude vervuulende installaties. Ook worden provinciale vergunningen en subsidies steeds meer gekoppeld aan duurzaamheidsprestaties, zodat bedrijven en gemeenten gestimuleerd worden milieuvriendelijk te opereren.
- **Waterschap Rijn en IJssel:** Het waterschap draagt bij aan een schoon milieu door watervervuiling tegen te gaan. Er wordt gewerkt aan het verminderen van overstortingen uit de riolering (zodat bij hevige regen ongezuiverd rioolwater minder vaak de beek in stroomt) en aan het verbeteren van de afvalwaterzuiveringen. Met modernere installaties worden bijvoorbeeld meer nutriënten (stikstof, fosfaat) en medicijnresten uit het water gehaald. Dit komt ten goede aan de waternatuur én aan de volksgezondheid.
- **Europa/VN:** Europese milieuafspraken stellen strenge normen voor lucht, water, geluid en industrie, die in Nederland (en dus ook Aalten) moeten worden nageleefd. Daarnaast spoort de VN (via SDG 11 over duurzame steden) alle landen aan om de negatieve milieu-impact per inwoner flink te verlagen. Dit onderstreept dat Aalten moet blijven werken aan schone lucht, schoon water en een stille, veilige leefomgeving.

5.2.14 Veiligheid

- **Nationaal:** Nederland heeft strenge waterveiligheidsnormen om overstromingen te voorkomen. In het Deltaprogramma is vastgelegd dat alle primaire dijken uiterlijk 2050 aan de nieuwe veiligheidsnormen moeten voldoen (tegen zeer extreme hoogwaterstanden bestand zijn). Daarnaast regelt de Wet veiligheidsregio's dat elke regio rampenplannen en crisisorganisatie op orde heeft. Ook gelden landelijke (bouw)voorschriften voor brandveiligheid en constructieve veiligheid van gebouwen, zodat bij brand of instorting de risico's voor omwonenden klein blijven.
- **Provincie Gelderland:** De provincie speelt een coördinerende rol op het gebied van fysieke veiligheid. Gelderland stelt vierjaarlijks een provinciaal risicoprofiel op waarin de belangrijkste veiligheidsrisico's (bijvoorbeeld overstroming, grote branden, incidenten

met gevaarlijke stoffen) in kaart zijn gebracht. Op basis daarvan wordt een Veiligheidsplan gemaakt met maatregelen om deze risico's te verkleinen. De provincie stimuleert bijvoorbeeld het verplaatsen van zeer risicovolle activiteiten naar locaties verder van woonkernen en ondersteunt gezamenlijke oefeningen voor rampenbestrijding in de regio.

- **Waterschap Rijn en IJssel:** Het waterschap draagt bij aan veiligheid door te zorgen dat dijken en kades in deze regio voldoen aan de wettelijke normen. Ze inspecteren en onderhouden voortdurend de waterkeringen langs beken en rivieren. Waar nodig worden versterkingen uitgevoerd, zodat ook op de lange termijn (richting 2050) het overstromingsrisico voor Aalten en omgeving zo klein mogelijk is. Verder adviseert het waterschap de gemeente over wateroverlast in bebouwd gebied, om lokale situaties (zoals onderlopende straten) zo veel mogelijk te voorkomen.

5.2.15 Digitale infrastructuur

- **Nationaal:** De overheid wil dat iedereen kan meedoen in de digitale samenleving. Uiterlijk in 2030 moet er daarom overal in Nederland snel internet beschikbaar zijn (glasvezel of vergelijkbaar, met minstens 1 Gbps). Ook zet het Rijk in op digitale inclusie: zorgen dat ook ouderen, laaggeletterden en mensen zonder digitale vaardigheden toegang hebben tot online diensten. Gemeenten worden geacht mee te werken aan de aanleg van breedbandnetwerken en hun eigen dienstverlening digitaal toegankelijk te maken.
- **Provincie Gelderland:** De provincie heeft zich ingezet om ook de buitengebieden te voorzien van snel internet. Met provinciale subsidies en regie is er een inhaalslag gemaakt, zodat naar verwachting in 2025 nagenoeg 100% van de huishoudens in Gelderland breedbandinternet heeft. Dit is van groot belang voor de leefbaarheid en economie op het platteland – denk aan thuiswerken, online onderwijs en zorg op afstand, die zonder goede verbinding niet mogelijk zijn.
- **Internationaal:** De EU heeft als doel dat in 2030 iedere Europeaan toegang heeft tot gigabit-internet. Ook de VN (SDG 9 en 11) benadrukken dat toegankelijke digitale infrastructuur een basisvoorwaarde is. Voor Aalten betekent dit dat we blijven investeren in snelle verbindingen voor iedereen en in goed online bereikbare openbare diensten.

5.2.16 Ruimtelijke inrichting

- **Nationaal:** De rijksoverheid neemt de regie om nationaal, integraal te sturen op de ruimtelijke ordening, in nauwe samenwerking met provincies, gemeenten en waterschappen. De nieuwe *Nota Ruimte* – die de huidige Nationale Omgevingsvisie (NOVI) vervangt – legt de hoofdlijnen van dit nationale ruimtelijke beleid vast met een langetermijnvisie tot 2050 en een doorkijk naar 2100. Het is bedoeld als een kompas voor de toekomst: zodat Nederland ook over tientallen jaren nog prettig, gezond en veilig is om in te wonen, werken en leven, en we het vol vertrouwen kunnen doorgeven aan volgende generaties. De grote opgaven vragen daarin om een eerlijke verdeling van lusten en lasten over het land. Daarom hanteert de Nota Ruimte drie leidende principes voor alle keuzes:
 - ten eerste meervoudig ruimtegebruik, oftewel waar mogelijk de schaarse ruimte dubbel benutten door functies te combineren;
 - ten tweede gebiedskenmerken centraal stellen, dus aansluiten bij wat een gebied uniek maakt en oplossingen bieden die passen bij de lokale/regionale context;
 - en ten derde niet afwentelen, wat inhoudt dat we problemen niet afschuiven naar andere plekken of naar toekomstige generaties, maar streven naar rechtvaardigheid en duurzaamheid in onze plannen.

Deze uitgangspunten zorgen ervoor dat bij elke beslissing moet worden gekeken naar efficiënt gebruik van ruimte, behoud van kwaliteit, regionale eigenheid en lange-termijn effecten. Alle keuzes die lokaal in plannen en projecten worden gemaakt, moeten de leefomgeving merkbaar verbeteren. De Nota Ruimte geeft daarbij prioriteit aan een sterke, duurzame economie en een betrouwbare energievoorziening voor de toekomst. Daarnaast zet de nieuwe nota in op een toekomstbestendige landbouwsector, waarin boeren kunnen blijven produceren op een manier die duurzaam is voor natuur en milieu. Landbouwgrond wordt zorgvuldig benut – verspilling van goede grond wordt tegengegaan – en tegelijkertijd wordt de natuur versterkt. Dat betekent onder meer dat waardevolle natuurgebieden beter beschermd en waar mogelijk uitgebreid of met elkaar verbonden worden. Op andere plekken wordt gekeken hoe natuurontwikkeling hand in hand kan gaan met bijvoorbeeld landbouw, waterberging of recreatie. Het combineren van functies kan win-winsituaties opleveren, zoals agrarisch natuurbeheer waarbij boeren een rol spelen in landschapsbeheer.

In het algemeen streeft de Nota Ruimte naar een rijkere biodiversiteit in Nederland en een betere waterkwaliteit in sloten, rivieren en meren. Door emissies uit landbouw en industrie terug te dringen en meer ruimte te scheppen voor natuurlijke waterzuivering (bijvoorbeeld moerassen of bosschages langs waterlopen) verbetert de ecologische toestand van ons land. Een sterke natuur komt op haar beurt weer ten goede aan klimaatbestendigheid en aan de leefbaarheid van iedere regio.

Verder moet bij alle ruimtelijke beslissingen het water- en bodemsysteem een belangrijke leidraad zijn. Concreet betekent dit dat beter rekening moet worden gehouden met waar het landschap van nature water vasthoudt of afvoert, en moet voorkomen worden dat we bouwen op plekken die eigenlijk ongeschikt zijn (zoals diepe polders of bodemdalingengebieden). De zoetwatervoorziening wordt klimaatbestendig ingericht: bijvoorbeeld door ruimte te reserveren voor regionale waterbekkens en het beter beschermen van grondwaterbronnen.

- **Provincie:** In haar Omgevingsvisie (op dit moment nog getiteld “Gaaf Gelderland”) geeft ook de Provincie kaders voor ruimtelijke inrichting. Daarbij is ruimtelijke inrichting in deze visie breder dan alleen bouwen of wegen. Gelderland ziet de fysieke leefomgeving als samenhang van meerdere onderdelen. Bovendien legt Gelderland nadruk op het behoud en waar mogelijk versterking van de zogenoemde kernkwaliteiten van de Gelderse streken. Dit zijn de karakteristieke landschappelijke, ecologische, culturele en historische kwaliteiten per streek: bodem & watersysteem, natuur & biodiversiteit, cultuurhistorie, ontstaansgeschiedenis, ruimtelijke structuur, etc. Elke ruimtelijke ontwikkeling moet bijdragen aan behoud of versterking van deze kernkwaliteiten. Kaders op deze lijn(en) zijn:
 - Gemeenten dienen zich in hun visies en plannen aan te sluiten bij de ambities en doelen uit de Provinciale omgevingsvisie en omgevingsverordening.
 - Bij ruimtelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld woningbouw, uitbreiding van infrastructuur, bedrijventerreinen, recreatie, etc.) moet rekening worden gehouden met de provinciale belangen zoals waterbeheer, natuur, milieu, landschap, cultuurhistorie, leefkwaliteit — niet alles kan overal.
 - De provincie biedt ruimte voor initiatieven en lokale ontwikkelingen, maar wil dat die passen binnen provinciale doelen voor duurzaamheid, leefbaarheid, klimaatadaptatie, water- en milieubescherming.
 - Bij ruimtelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld woningbouw, uitbreiding van infrastructuur, bedrijventerreinen, recreatie, etc.) moet rekening worden gehouden met de provinciale belangen zoals waterbeheer, natuur, milieu, landschap, cultuurhistorie, leefkwaliteit — niet alles kan dus overal.

- De provincie biedt ruimte voor initiatieven en lokale ontwikkelingen, maar wil dat die passen binnen provinciale doelen voor duurzaamheid, leefbaarheid, klimaatadaptatie, water- en milieubescherming.
- De regels in de Provinciale omgevingsverordening zijn niet zwart-wit: de verordening is zo ingericht dat er maatwerk mogelijk is, mits de beoogde kwaliteitsdoelen worden gewaarborgd. Bij gebiedsontwikkeling bestaat er afwijkingsruimte, mits motivatie en toetsing plaatsvinden.

6. GEMEENTELIJK BELEID

Gemeente Aalten bouwt voort op een breed palet aan lokaal beleid voor de fysieke leefomgeving. In dit hoofdstuk per hoofdthema de belangrijkste gemeentelijke beleidskaders, met zowel het bestaande beleid als nieuwe beleidsplannen die in ontwikkeling zijn. Per thema de kernpunten, de lokale ambities en waar nodig de aansluiting op hogere kaders, om een helder beeld te geven van het huidige beleid (en het beleid nog in ontwikkeling) van gemeente Aalten. Waar relevant zijn de belangrijkste gemeentelijke beleidsstukken in deze Omgevingsvisie verwerkt. Zie bijlage1 voor een volledige lijst van geldende lokale beleidsplannen. Deze dienen bij de uitvoering als referentie.

6.1 Wonen

6.1.1 Bestaand beleid

Het voorgenomen beleid van gemeente Aalten op het gebied van wonen ligt in het verlengde van de *Woondeal 1.1* en betekent dat gemeente Aalten in de periode tot en met 2035 in totaal 900 extra woningen wil bouwen, vooral gericht op starters en senioren. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat alle nieuwe woningen sinds 2020 energieneutraal (BENG) en aardgasvrij moeten zijn. Daarnaast streeft Aalten ernaar om uiterlijk in 2030 circa 2.300 bestaande woningen van het aardgas te halen.

Om een goede mix van woningen te garanderen hanteert de gemeente het *Uitnodigingskader Woningbouw 2023* (als opvolger van het *Afwegingskader 2021*). Dit kader schrijft voor dat nieuwe woningprojecten bestaan uit minimaal 28% sociale huur, 32% betaalbare koop (< €370.000, waarvan de helft < €260.000) en 40% vrije sector. Ook legt het de nadruk op kwalitatieve groei: nieuwbouw moet klimaatadaptief, circulair en natuurinclusief zijn, met voorkeur voor bouwen binnen bestaande bebouwing (inbreiding) boven uitbreiden in het buitengebied.

Voor het landelijk gebied geldt het *Afwegingskader Buitengebied 2021*, dat randvoorwaarden stelt om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. Het stimuleert hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) en behoud van het groene karakter. Nieuwe platte-landswoningen worden beperkt tot ~50–75 (excl. tiny houses) en alleen toegestaan bij functieverandering met een kwaliteitsverbetering (bijvoorbeeld sloop van oude stallen of beëindiging van intensieve veehouderij). Vanaf 2023 is dit kader geïntegreerd in het uitnodigingskader.

6.1.2 In ontwikkeling

Om in te spelen op toekomstige woonopgaven stelt gemeente Aalten een *Volkshuisvestelijk Programma 2026-2029* op. In dit programma formuleert de gemeente – in samenwerking met inwoners, de woningcorporatie en zorgpartners – haar woonambities voor de komende jaren en geeft Aalten nadere invulling aan de bouw van 900 extra woningen in de periode tot 2035.

Een belangrijk thema is het creëren van toekomstbestendige wijken: bestaande woningen worden verduurzaamd en waar nodig aangepast, en buurten worden beter bestand gemaakt tegen klimaatverandering (bijvoorbeeld hitte of zware regenval) door extra groen en wateropvang. Leefbaarheid en veiligheid staan centraal, met voldoende groen, speel- en ontmoetingsplekken, zodat iedere inwoner zich thuis voelt in zijn buurt.

Betaalbaarheid is een tweede speerpunt: er is krapte aan betaalbare woningen, waardoor starters en mensen met lagere inkomens moeilijk een huis vinden. Aalten wil daarom de komende jaren flink bijbouwen – richting 2035 circa 900 woningen extra – waarbij ten minste

twee derde in het betaalbare segment valt (incl. veel sociale huur). De gemeente zoekt actief naar bouwlocaties en stimuleert creatieve woonvormen om de prijzen laag te houden.

Ook jongeren en starters krijgen speciale aandacht: er komen meer betaalbare huur- en koopwoningen voor starters, de starterslening blijft beschikbaar en er wordt gekeken naar het splitsen van grotere woningen of het toestaan van kamerhuur. Daarnaast gaat de gemeente in gesprek met jongeren over hun woonwensen, zodat plannen aansluiten bij hun behoeften en jongeren voor Aalten behouden blijven.

Wonen en zorg is het derde kernpunt: Aalten wil dat mensen die ondersteuning nodig hebben prettig kunnen (blijven) wonen. Er wordt ingezet op de bouw van meer levensloopbestendige woningen, bijvoorbeeld gelijkvloerse seniorenwoningen en combinaties van wonen met zorg. In samenwerking met zorginstellingen en de woningcorporatie worden woningen aangepast en nieuwe woon(zorg)vormen gerealiseerd, zodat ouderen en mensen met een beperking langer zelfstandig in hun eigen kern kunnen blijven wonen met zorg in de buurt.

Tot slot besteedt het programma aandacht aan huisvesting van aandachtsgroepen – inwoners in een kwetsbare situatie of met urgente woonbehoefte (zoals spoedzoekers, arbeidsmigranten, statushouders). Aalten wil voldoende passende woonruimte creëren voor deze groepen, vaak in combinatie met begeleiding of zorg. In regionaal verband maakt de gemeente afspraken om deze huisvesting evenwichtig te verdelen, zodat iedereen – ongeacht situatie – een thuis kan vinden in de gemeente.

6.2 Mobiliteit

6.2.1 Bestaand beleid

Op mobiliteitsgebied had Aalten lange tijd het *Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan (GVVP) 2010–2020* als kader. Na het aflopen daarvan ontbreekt een recente integrale mobiliteitsvisie, maar intussen voert de gemeente wel gericht beleid voor verkeersveiligheid en parkeren. Zo wordt sinds 2023 de nota “Van 50 naar 30” uitgevoerd om de verkeersveiligheid te verhogen. Doel is om in alle kernen waar mogelijk 50 km/uur-wegen om te zetten naar 30 km/uur-zones – in 2025 ongeveer de helft en vóór 2028 zo'n 68% van deze wegen. Gefaseerd worden de snelheidverlagingen doorgevoerd (met snelle ingrepen – “quick wins” – in 2023) om de leefbaarheid te vergroten en het aantal verkeersslachtoffers te verminderen. Deze aanpak draagt ook bij aan klimaat- en gezondheidsdoelen: minder en langzamer autoverkeer zorgt voor minder uitstoot (CO₂, NO₂, fijnstof), meer veiligheid voor fietsers en voetgangers en een prettigere leefomgeving. Daarnaast hanteert Aalten actuele parkeerregels (bijv. een Beleidsregel Parkeernormen als uitwerking van het oude GVVP) en beleid voor doelgroepenvervoer (leerlingenvervoer). Een integrale nieuwe mobiliteitsvisie wordt op dit moment voorbereid (zie hieronder).

Naast verkeersveiligheid heeft de gemeente aandacht voor adequate parkeergelegenheid in de kernen en bereikbaarheid per OV. In 2021 is de parkeersituatie in het centrum van Aalten tegen het licht gehouden (voldoende capaciteit, met blauwe zone op de Markt) en in Dinxperlo zijn extra parkeerplaatsen aangelegd nabij het centrum.

Openbaar vervoer blijft een provinciale taak, maar de gemeente Aalten blijft aandringen op behoud van busverbindingen naar kleine kernen en ondersteunt initiatieven als Automaatje, ZOOV en buurtbussen om de bereikbaarheid van buurtschappen te verbeteren.

6.2.2 In ontwikkeling

De gemeente werkt aan het *Mobiliteitsplan Aalten 2040* als opvolger van het verouderde GVVP. Dit nieuwe mobiliteitsplan speelt in op actuele ontwikkelingen zoals vergrijzing, klimaatdoelstellingen en de opkomst van elektrisch vervoer, en sluit aan bij provinciaal en

regionaal beleid. Het hoofddoel is om in 2040 een veilig, duurzaam en toegankelijk mobiliteitssysteem te hebben, waarbij de auto minder dominant is in de dorpskernen ten gunste van lopen, fietsen en openbaar vervoer. Gemeente Aalten hanteert hierbij het STOMP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobiliteitsdiensten, Privé-auto) om volgorde in vervoer te prioriteren. Enkele concrete ontwerpdoelen in het concept zijn bijvoorbeeld: een afname van het autogebruik binnen de kernen (meer lopen en fietsen), invoering van “30 km/u tenzij” binnen de bebouwde kom (grootschalige herinrichting van 50-wegen naar 30-wegen vanaf 2025), de aanleg en verbetering van een hoofdfietsnetwerk tussen de kernen (veiligere en snellere fietsroutes), uitbreiding van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen bij nieuwbouwprojecten en openbare parkeervoorzieningen, en betere koppelingen tussen vervoersmiddelen (bv. extra fietsenstallingen bij OV-haltes en combinatie van Wmo-vervoer met regulier openbaar vervoer voor kleinere kernen).

Inwoners zijn betrokken bij het opstellen van het mobiliteitsplan via inspraakavonden. De planning is om het plan in 2025 definitief vast te stellen, gevolgd door een uitvoeringsagenda met maatregelen tot 2035.

Naast deze integrale visie start in 2026 een Parkeeronderzoek voor het centrum van gemeente Aalten. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek wordt nieuw parkeerbeleid uitgewerkt.

6.3 Economie

6.3.1 Bestaand beleid

De gemeente stimuleert een vitale lokale economie binnen diverse beleidskaders. Op het gebied van toerisme en recreatie is in 2025 de nota “Verbinden om te versterken” vastgesteld. Deze nota richt zich op het toekomstbestendig verbinden van toeristische voorzieningen en zet in op meer samenwerking tussen de kernen en attracties. Concreet wordt via het Toeristisch Netwerk Aalten en nieuwe routenetwerken gewerkt aan het profileren van Aalten als duurzame, onderscheidende bestemming. De nadruk ligt op “waardevol toerisme” dat zowel de economie als de leefomgeving ten goede komt, met behoud van het eigen karakter van de dorpen en persoonlijk gastheerschap.

Voor de dorpscentra is er specifiek beleid. Zo biedt de *Centrumvisie Dinxperlo (2020)* een integrale toekomstvisie om het centrum van Dinxperlo compacter, aantrekkelijker en klimaatbestendig te maken. Deze visie zet in op een levendig dorpshart rond het Prins Clausplein, bundeling van winkels en ontmoetingsfuncties in de hoofdstraten, en benadrukt de grensoverschrijdende identiteit van Dinxperlo.

Voor het centrum van Aalten geldt het iets oudere Centrumplan “*De Verborgene Schoonheid Ontsloten*” (2009), dat zich richt op het versterken van het historische centrum. Uitwerkingen hiervan – zoals het *Bepantingsplan kernwinkelgebied Aalten (2013)* – focussen op meer groen in de binnenstad en behoud van de historische ruimtelijke kwaliteit, om zo een aantrekkelijk en leefbaar kernwinkelgebied te waarborgen. In 2025 is onderzoek gedaan naar de noodzaak tot herijking van het centrumplan Aalten. Hieruit is gebleken dat geen herziening nodig is, maar wel een nieuw parkeeronderzoek en verder vergroeningsplan voor het centrum van Aalten worden uitgevoerd in 2026.

Ten aanzien van bedrijventerreinen is de gemeente alert op uitbreidingsnoodzaak. Op basis van vraag naar ruimte is najaar 2024 besloten een voorkeursrecht te vestigen op een gebied grenzend aan bedrijventerrein 't Broek bij Aalten, met de bedoeling om dit bedrijventerrein met circa 11–15 hectare uit te breiden. Er is namelijk behoefte aan zo'n 11 hectare extra bedrijfskavels tot 2030 (en nog eens ~5–17 hectare richting 2040) voor lokale bedrijven. Eerst worden nog verdiepende onderzoeken gedaan, pas daarna volgen definitieve besluiten.

6.3.2 In ontwikkeling

Aalten werkt – vaak in regionaal verband – aan verdere economische beleidsontwikkeling. In 2024 heeft de gemeenteraad een horecavisie vastgesteld. In deze visie zijn de ruimtelijk-economische kaders voor vestiging van horeca vastgelegd. De visie is uitgewerkt in een ontwikkelkader en krijgt nog een vervolg in een nieuwe horeca categorie indeling voor het nieuwe omgevingsplan

Ook toekomstbestendige bedrijventerreinen zijn een belangrijk thema. In 2024 is een concept-speerpuntennotitie bedrijventerreinen opgesteld, waarin staat hoe de bestaande terreinen verduurzaamd en gemoderniseerd kunnen worden. Deze speerpuntennotitie geldt als input voor gesprekken met het bedrijfsleven en voor de nieuwe omgevingsvisie.

Hiernaast krijgt regionale economische ontwikkeling/innovatie aandacht via de 8RHK samenwerking en de Regiodeal Achterhoek. De 8 gemeenten werken daarnaast met provincie Gelderland samen binnen het Regionaal Programma Werklocaties 2024-2028, waarin de regionale behoefte aan uitbreiding bedrijventerrein aan de gemeenten is toebedeeld. Gemeente Aalten haakt hierop aan door de beoogde uitbreiding van 't Broek en het voorkeursrecht dat op dit gebied is gevestigd.

Op het gebied van toerisme en recreatie bouwt Aalten voort op de koers uit de 2025-nota. Er wordt een uitvoeringsagenda “*Verbinden om te versterken*” uitgewerkt met concrete projecten waarin bijvoorbeeld nieuwe vormen van natuurrecreatie worden gecombineerd met natuurontwikkeling.

Verder staat voor 2025 een evaluatie van de *Beleidsregels verblijfsrecreatie 2022* gepland. Daarbij wordt bekeken of er ruimte geboden kan worden voor kleinschalige recreatie in het buitengebied zonder het landschap te schaden. Zo wordt bijvoorbeeld gekeken naar de huidige strikte kaders voor campings; die zijn effectief om wildgroei te voorkomen, maar kunnen innovatie remmen (zoals kleine natuurkampeerterreintjes). Mogelijk leidt de evaluatie tot een aangepast recreatiekader dat onder voorwaarden meer experimenteerruimte biedt.

6.4 Klimaat en water

6.4.1 Bestaand beleid

In het kader van de Omgevingswet heeft gemeente Aalten in 2025 een integraal *Water-, Riolerings- en Klimaatadaptatieprogramma (WRKP) 2025–2030* vastgesteld, ter vervanging van het oude VGRP. Dit programma combineert maatregelen voor riolering, hemelwater, grondwater én klimaatadaptatie. Enkele belangrijke doelstellingen zijn: verdere afkoppeling van verhard oppervlak (gericht op 70% afgekoppeld in 2050 via infiltratievoorzieningen, groene daken en regentuinen), koeling van hittehotspots (meer groen en water in dichtbebouwde wijken om op hete dagen de gevoelstemperatuur met ~2,5°C te verlagen, plus de afspraak dat alle inwoners binnen 300 m een koele schuilplek hebben) en het tegengaan van wateroverlast (o.a. door extra waterbergingsgebieden te creëren en strengere eisen te stellen aan nieuwbouw – niet afwentelen naar de omgeving, noch naar de toekomst).

Hiernaast werkt gemeente Aalten regionaal mee aan de Aanpak Droogte Achterhoek 2025–2030, een programma om verdroging in natuur en landbouw tegen te gaan. In dit kader worden bijvoorbeeld pilots uitgevoerd. Eén daarvan is een voorverkenning over mogelijk kavelruil rondom een drinkwaterwinning om de functies beter op de ondergrond en grondwaterpeil te laten aansluiten.

6.4.2 In ontwikkeling

Aan het college wordt voorgesteld om:

- de Signaleringskaart Water en Bodem Sturend Achterhoek+ (WBS A+), inclusief de bijbehorende voorbeeldmaatregelen en handleiding toe te passen bij de afweging over locatiekeuze en inrichting van nieuwe stedelijke ontwikkelingen;
- de periode tot 2027 te gebruiken als leerperiode en deze af te ronden met een evaluatie van het instrument inclusief een verkenning of en hoe nadere borging van het instrument wenselijk en doelmatig is.

6.5 Energie

6.5.1 Bestaand beleid

Gemeente Aalten heeft zich via regionale samenwerking gecommitteerd aan ambitieuze energiedoelen. In lijn met het regionale *Akkoord van Groenlo* streeft de gemeente ernaar al in 2030 energieneutraal te zijn (als deel van de “Cirkelregio Achterhoek”), en uiterlijk in 2050 volledig klimaatneutraal. Om dit te bereiken is lokaal beleid vastgesteld, waaronder de *Transitievisie Warmte (TVW) 2021* en het *Uitnodigingskader Zon en Wind (2021)*.

De Transitievisie Warmte beschrijft de route naar een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050: alle wijken in Aalten, Dinxperlo en Bredevoort moeten uiterlijk 2050 van het aardgas af.

Tot 2030 ligt de focus op isolatie van woningen en de installatie van hybride warmtepompen – grootschalige warmtenetten zijn vooralsnog niet aan de orde, zodat bewoners eerst op woningniveau stappen zetten.

In 2021 is ook het *Uitnodigingskader Zon en Wind* vastgesteld. Dit kader biedt randvoorwaarden voor grootschalige opwek van duurzame energie met zorgvuldige landschappelijke inpassing. Het kader draagt direct bij aan de gemeentelijke ambitie om rond 2030 energieneutraal te zijn – zon- en windprojecten worden volgens een “ja, mits”-benadering gefaciliteerd: initiatieven zijn welkom binnen aangewezen zoekgebieden, mits ze voldoen aan eisen voor ruimtelijke kwaliteit en met participatie van omwonenden. Concreet betekent dit dat gemeente Aalten zonneparken en – als in de toekomst nodig – windturbines uitnodigt in gebieden die daarvoor geschikt zijn, met waarborgen voor natuur, landschap en netcapaciteit.

Daarnaast werkt de gemeente samen in de Regionale Energiestrategie (RES) Achterhoek 1.0 (vastgesteld 2021). Hierin is voor gemeente Aalten een aandeel in de regionale duurzame opwek bepaald. Het grootste aandeel van onze duurzame opwek wordt gerealiseerd door de windmolens van windpark Hagenwind. Verder leveren diverse zonne-energieprojecten (bijvoorbeeld panelen op bedrijfsdaken en een zonneveld) een bijdrage. .

6.5.2 In ontwikkeling

Regionaal is de RES 2.0 Achterhoek opgesteld, als actualisatie van de bestaande energiestrategie. Deze RES 2.0 zal begin 2026 worden vastgesteld in de colleges. In de RES 1.0 was voor een deel van de opgave nog geen uitspraak gedaan over de techniek waarmee deze ingevuld dient te worden. Vanwege met name netwerkefficiëntie is in de RES 2.0 afgesproken dat dit gedeelte met windenergie zal moeten worden ingevuld. Ook gemeente Aalten zal extra in moeten zetten op windenergie en de locatie van windpark Hagenwind is hiervoor het meest geschikt. De gemeente bereidt zich voor om nieuwe locaties voor duurzame opwek in het omgevingsplan te faciliteren – denk aan verdere uitrol van zonnepanelen op bedrijfsdaken en eventueel ook kleinschalige windturbines bij industrieterreinen.

Daarnaast treedt naar verwachting in 2025 de *Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie* (Wgiw) in werking. Vooruitlopend hierop ontwikkelt gemeente Aalten een gemeentelijk *Warmteplan* (Warmte-/Koudeprogramma) met uitvoeringsagenda. Hierin worden per wijk de alternatieven voor aardgas uitgewerkt, bijvoorbeeld all-electric oplossingen met (hybride) warmtepompen in minder dicht bebouwde buurten, of een mogelijk collectief warmtenet in de kern Aalten-dorp waar restwarmte beschikbaar zou kunnen zijn. Het streven is om dit Warmte-/Koudeprogramma eind 2026 door de gemeenteraad te laten vaststellen, zodat het juridisch onderdeel wordt van het omgevingsplan.

Tot slot is er aandacht voor de sociale kant van de energietransitie. Gemeente Aalten heeft beleid voor de aanpak van energiearmoede. Zo is er de "*Bespaarhulp aan huis*" (inclusief gratis kleine energiebesparende maatregelen) en er is de witgoedregeling. Het Energieloket Achterhoek helpt daarnaast met een Energieloket op locatie in de gemeente Aalten inwoners die vragen hebben over subsidies en het verduurzamen van hun woning. Verder was er in 2023/2024 een subsidieregeling voor woningeigenaren met energiearmoede. Begin 2026 krijgt deze subsidieregeling een vervolg.

6.6 Natuur en biodiversiteit

6.6.1 Bestaand beleid

Het groen- en natuurbeleid van gemeente Aalten is deels vastgelegd in oudere kaders die nog steeds richting geven. Het *Groenbeleidsplan "Ons Groen" (2012)* vormt de leidraad voor het beheer en de ontwikkeling van openbaar groen in de kernen Aalten, Dinxperlo, Bredevoort en omliggende kleine kernen. Belangrijke ambities hierin zijn het behouden en versterken van groene kwaliteiten voor een gezonde en prettige leefomgeving, het verbinden van ecologische structuren tussen de dorpen en het buitengebied, en het stimuleren van bewonersparticipatie in groenbeheer (bijvoorbeeld via adoptiegroen-projecten). Hoewel dit plan dateert uit 2012, zijn de hoofddoelen – zoals chemievrij groenonderhoud, aanleg van ecologische verbindingzones en meer "speelnatuur" – nog steeds actueel en sluiten ze aan op de Omgevingsvisie (bijvoorbeeld op het vlak van klimaatadaptatie en biodiversiteit).

Voor het buitengebied is het *Landschapsontwikkelingsplan (LOP) "Nieuwe naobers, vernieuwend landschap" (2007)* richtinggevend. Dit strategische plan heeft als doel het karakteristieke Achterhoekse coulisselandschap (met houtwallen, essen, beekdalen) te behouden en te versterken als drager van identiteit, natuur en recreatie, terwijl er tegelijkertijd ruimte wordt geboden voor nieuwe functies op het platteland. Het LOP werkt gebiedsgericht met negen deelgebieden, en legt per gebied de nadruk op o.a. behoud van historische landschapselementen, kwalitatieve inpassing van nieuwe ontwikkelingen (wonen, bedrijvigheid, toerisme) in het landschap, én verduurzaming van de landbouw (bijv. via multifunctioneel grondgebruik en verbrede verdienmodellen). Ook het verbinden van cultuurhistorie en economie komt hierin terug: het LOP stimuleert kleinschalig toerisme, herbestemming van erfgoed en streekproducten als manieren om zowel het landschap als de leefbaarheid te versterken.

Verder heeft gemeente Aalten in 2023 een "*Biodiversiteitsplan gemeente Aalten*" vastgesteld. Dit heeft als doel de biodiversiteit binnen de gemeente Aalten tussen 2023 en 2030 structureel te verbeteren. Het plan bevat twee delen: een hoofdrapport met een concrete uitvoeringsagenda en planning, en een "inspiratiegids" met achtergrondinformatie en voorbeelden voor inwoners, bedrijven en organisaties — van nestkasten bouwen tot natuurinclusieve tuinen. Belangrijke actiepunten zijn: vergroting van het bomenbestand op gemeentelijke gronden, biodiversiteitsvriendelijk beheer en inrichting van groen (maaischema's, bermen, sloten, openbaar groen, etc.), bestrijding van invasieve exoten, stimuleren van natuurinclusieve landbouw, en vergroenen van bebouwde kom — ook in samenhang met klimaatadaptatie (bijv. hitte, droogte). Verder zet gemeente Aalten in op actieve participatie:

inwoners, bedrijven en organisaties worden aangemoedigd om zelf initiatieven te nemen, ondersteund door informatie, subsidies of educatie.

6.6.2 In ontwikkeling

Omdat sommige groen- en natuurplannen verouderd zijn, bereidt gemeente Aalten nieuw beleid voor dat aansluit bij de actuele inzichten en nationale kaders op het gebied van natuur. Zo staat een actualisatie van het groenbeleid op de planning, omdat het Groenbeleidsplan van 2012 inmiddels gedateerd is. De nieuwe groenvisie zal waarschijnlijk onderdeel worden van de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie in diverse programma's, met expliciete aandacht voor het vergroten van de biodiversiteit. Daarbij wordt gebruikgemaakt van recente inzichten, zoals vastgelegd in het in 2023 opgestelde "*Biodiversiteitsplan gemeente Aalten*".

6.7 Voorzieningen

6.7.1 Bestaand beleid

Gemeente Aalten streeft ernaar in elke kern de basisvoorzieningen op peil te houden. Dit betekent dat voorzieningen als onderwijs, sport, cultuur en zorg voor inwoners dichtbij huis toegankelijk blijven (bron: *Strategische Agenda Aalten 2022–2026*). Multifunctionele accommodaties (MFA's) spelen hierin een centrale rol: de gemeente onderhoudt en ontwikkelt MFA's als ontmoetingsplekken waar verschillende functies samenkomen (onderwijs, sport, bibliotheek, buurtactiviteiten, zorg etc.), zodat voorzieningen efficiënt en gemeenschappelijk benut worden (bron: MFA-beleid Aalten 2018).

Onderwijsvoorzieningen

Op het gebied van onderwijsvoorzieningen investeert gemeente Aalten in kwalitatief goede en toekomstbestendige schoolgebouwen, met aandacht voor duurzaamheid en passend onderwijs in de eigen kern (bron: *Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020–2035*).

Sport, sportvoorzieningen en beweegvriendelijke leefomgeving

In 2020 heeft gemeente Aalten een lokaal *Beweeg-, Sport- en Leefstijl*akkoord opgesteld onder de titel "*Heel gemeente Aalten Beweegt*". Dit akkoord – onderdeel van het regionale sportakkoord *Achterhoek in Beweging 2020-2030* heeft als hoofddoel dat meer inwoners gaan sporten en bewegen en dat de sport- en beweegmogelijkheden binnen de gemeente beter worden benut. In het akkoord zijn acht ambities geformuleerd, zoals het delen van faciliteiten, trainers en materiaal tussen verenigingen om elkaar te versterken, het inzetten van sport en bewegen als middel voor sociale binding en preventie, en het beter informeren van inwoners over het lokale sport- en beweegaanbod. Ook is er speciale aandacht voor de jeugd (kinderen weer goed leren bewegen en dit tot 21 jaar borgen) en voor volwassenen (meer bewegen verspreid over de dag).

Over de hele linie willen partijen het plezier in bewegen vergroten en inwoners laten profiteren van de positieve effecten van een actieve leefstijl. Sectoren als onderwijs, sport, zorg en bedrijfsleven staan gezamenlijk achter deze ambities. Het akkoord onderstreept bovendien de visie van de gemeente dat sport en bewegen bijdragen aan een vitale, samenhangende gemeenschap – "*Iedereen doet mee*" – en dat het rijke verenigingsleven in Aalten daarbij onmisbaar is. Het ondersteunen van sportverenigingen door de hele gemeente (Aalten, Dinxperlo, Bredevoort en de kernen) is dan ook een belangrijk thema in dit beleid.

In de afgelopen jaren is dit sport- en beweegbeleid verder ontwikkeld en geïntegreerd in nieuw gemeentelijk beleid. Sportverenigingen in Aalten hebben namelijk aangegeven dat zij graag een zichtbaardere, coördinerende rol van de gemeente zien bij het inzetten van sport en bewegen als middel en bij het organiseren van het brede sport- en beweeglandschap. Naar aanleiding van het UP heeft de gemeente een *Startnotitie Actualisatie Sportbeleid*

(2023) opgesteld. Deze startnotitie schetst de beleidscontext en bevat een basisvisie met tien uitgangspunten voor het toekomstige sport- en beweegbeleid. Hierin wordt ten eerste benadrukt dat sport en bewegen bijdragen aan de fysieke, mentale en sociale gezondheid van inwoners. Ook kan sport worden ingezet om gezondheidsachterstanden te verkleinen, risicofactoren (zoals inactiviteit) te verminderen en een gezonde leefstijl te bevorderen, evenals om sociale interactie en gemeenschapszin te stimuleren. Verder is expliciet vastgelegd dat sport en bewegen worden meegewogen in alle ruimtelijke plannen – met andere woorden, bij stedelijke ontwikkeling en inrichting van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met een beweegvriendelijke leefomgeving. Ten slotte is de positie van “zwemwater” (zwembaden) als voorziening benoemd als prioriteit: het behouden van toekomstbestendige zwemfaciliteiten krijgt speciale aandacht binnen het sportlandschap.

Recent heeft gemeente Aalten haar sport- en beweegbeleid verder geïntegreerd met landelijke initiatieven en is het in uitvoering middels concrete projecten. In het kader van de nieuwe rijksregeling “Brede SPUK” (specifieke uitkeringen voor sport, bewegen en gezondheid) is in 2023 het lokale sportakkoord herijkt (geactualiseerd). Parallel hieraan sluit Aalten aan bij het landelijke *Gezond en Actief Leven Akkoord* (GALA), waarin sport, preventie en gezondheidsondersteuning worden gebundeld. De lokale inzet op sport en bewegen wordt daarmee onderdeel van een bredere gezondheidsaanpak, gefinancierd via de gezamenlijke “Brede SPUK” middelen.

Eind 2024 heeft het college van B&W de *Adviesnota Toekomstbestendig Sportlandschap* vastgesteld. Op basis van dit advies is in 2025 begonnen met twee grote vervolgotrajecten: ten eerste het opstellen van een kadernota *Sportvoorzieningenbeleid* (een integraal plan voor de sportaccommodaties in de gemeente), en ten tweede het opstellen van beleid voor een *beweegvriendelijke leefomgeving*. Dat laatste document dient ook ter herijking van het speelruimtebeleid (speeltuinen en speelplekken) – beide nieuwe beleidsstukken worden naar verwachting in 2026 opgeleverd.

Ten aanzien van de zwembaden is in 2025 een nieuwe visie vastgesteld: in oktober 2025 heeft het college een toekomstvisie “zwemwater” goedgekeurd, gericht op levensvatbare zwemvoorzieningen op de lange termijn. Deze visie heeft in november 2025 ter besluitvorming voorgelegd bij de gemeenteraad, maar de besluitvorming wordt pas verwacht in de loop van 2026.

Cultuur

Wat cultuur betreft zet Aalten in op behoud en benutting van culturele voorzieningen zoals bibliotheken, musea en gemeenschapscentra, met extra aandacht voor de inzet van cultuur ter bevordering van gezondheid en welzijn (als onderdeel van IZA en GALA) en voor cultuurhistorisch erfgoed (bijvoorbeeld in vestingstad Bredevoort) – zie ook het erfgoedbeleid (bron: *Cultuurnota Aalten 2020–2024*).

Zorg en welzijn

Op het vlak van zorg en welzijn werkt de gemeente samen met zorg- en welzijnsorganisaties en partners in de sociale basis om te zorgen voor lokale aanwezigheid van eerstelijnszorg, welzijnsactiviteiten en ouderenzorg in de kernen (bron: *Beleidskader Sociaal Domein 2022–2026* en *Visie op vrijwillige inzet, 2024*).

6.7.2 In ontwikkeling

Gemeente Aalten is bezig haar voorzieningenbeleid toekomstbestendig te maken. Zo vindt een herijking van de MFA's plaats: er wordt onderzocht of de rol, functie en spreiding van de multifunctionele accommodaties in de kernen en buurtschappen geoptimaliseerd kan worden. Doel is een duurzame spreiding van basisvoorzieningen te borgen en multifunctioneel gebruik verder te stimuleren, zodat MFA's optimaal bijdragen aan de leefbaarheid.

Daarnaast loopt in samenwerking met dorpsraden de *Dorpenaanpak Leefbaarheid 2023–2025*: per dorp wordt een voorzieningscan uitgevoerd om te bepalen welke basisvoorzieningen richting 2040 behouden moeten blijven, welke versterkt kunnen worden en waar eventueel nieuwe voorzieningen nodig zijn.

Op regionaal en lokaal niveau wordt ook nagedacht over een toekomstbestendig onderwijsaanbod: samen met schoolbesturen verkent Aalten mogelijkheden om scholen waar nodig te clusteren en om onderwijsvoorzieningen te combineren met zorg- of ontmoetingsfuncties (bijvoorbeeld een kindcentrum of brede school concept).

Op het gebied van zorg en welzijn participeert Aalten in de regionale uitwerking van een visie op eerstelijnszorg: samen met de andere Achterhoek-gemeenten en zorgpartners wordt gekeken hoe huisartsenposten, wijkverpleging en welzijnsvoorzieningen ook in kleine kernen bereikbaar kunnen blijven (bron: *Regiovisie Sociaal Domein Achterhoek*, alsook IZA, AZWA, GALA en het *Regionale beleidskader wonen, welzijn en zorg*).

Ten slotte verkent de gemeente digitale en hybride vormen om voorzieningen toegankelijk te houden. Denk aan digitale servicepunten of “loket op afstand” (bijvoorbeeld een bibliotheekfunctie online of een cultureel aanbod via streaming), zodat ook inwoners in de kleinste kernen diensten kunnen blijven gebruiken. Deze innovaties (bron: concept-Innovatie-agenda Voorzieningen 2024) moeten ervoor zorgen dat de basisvoorzieningen, in welke vorm dan ook, voor alle Aaltense inwoners beschikbaar en bereikbaar blijven.

6.8 Gezonde en veilige leefomgeving

6.8.1 Bestaand beleid

Aalten onderschrijft het belang van een gezonde leefomgeving en heeft het thema preventie verankerd in lokaal beleid. Preventie is nu onderdeel van de *Nota sociaal domein gemeente Aalten*. Deze nota bevat onder andere acties om roken, overmatig alcoholgebruik en overgewicht tegen te gaan, waarbij koppelingen worden gelegd met de fysieke omgeving. Zo stimuleert de gemeente een beweegvriendelijke inrichting van wijken (met voldoende wandel- en fietspaden, speel- en sportplekken) en de vergroening van de openbare ruimte om gezond gedrag te bevorderen.

In 2023 is bovendien het *Beweeg-, Sport- en Leefstijlakkoord (BSL) 2023–2026* gesloten met lokale sportaanbieders en maatschappelijke partners. Dit akkoord zet in op inclusieve sportdeelname en een actieve levensstijl voor alle inwoners. Sport en bewegen worden hierin expliciet gezien als onderdeel van de leefomgeving: parken, pleinen en schoolomgevingen moeten uitnodigen tot bewegen voor jong én oud. In de praktijk realiseert de gemeente bijvoorbeeld openbare fitnessstoestellen en uitgezette wandelroutes (“ommetjes”) in verschillende kernen, mede gefinancierd uit gezondheidsbudgetten.

Daarnaast werken de GGD en gemeente samen om milieugezondheidsrisico's terug te dringen. Zo heeft de GGD een hitte-eilandkaart van Aalten gemaakt en adviseert zij over het toevoegen van schaduw en verkoeling in dichtbebouwde buurten – met als doel dat kwetsbare groepen binnen ~300 meter een koele plek in de zomer kunnen vinden.

6.8.2 In ontwikkeling

Gemeente Aalten is voornemens om gezondheid nog sterker te verankeren in nieuw beleid. In 2024 is gestart met het opstellen van een *Integrale Gezondheidsvisie*, parallel aan de Omgevingsvisie, waarin de verbinding tussen het sociale en fysieke domein centraal staat. Hierin worden speerpunten uit het preventieakkoord en sportakkoord ruimtelijk vertaald. Enkele indicatieve doelen: iedere buurt een veilige wandelroute en een speelplek op loopafstand (binnen 5 minuten), meer openbare beweegtoestellen ook voor senioren, en bij alle basisscholen een groen schoolplein vóór 2030. Ook mentale gezondheid en ontmoeting

krijgen aandacht: om eenzaamheid tegen te gaan wil de gemeente ontmoetingen in de openbare ruimte faciliteren (bijvoorbeeld door buurttuinen of kleine parkjes te stimuleren). De *Integrale gezondheidsvisie* is inmiddels gereed en dient als input voor het omgevingsplan – bijvoorbeeld door erin op te nemen dat woonwijken een minimumpercentage groen moeten hebben (Aalten hanteert nu al ~30% groen per wijk als streven).

Op het gebied van sociale veiligheid ontwikkelt de gemeente een actieplan *Inclusieve Buurten*. Dit plan moet ervoor zorgen dat de openbare ruimte ook voor kwetsbare groepen – zoals mensen met een beperking of met dementie – toegankelijk en uitnodigend is. Mogelijke maatregelen zijn aangepast straatmeubilair en bestrating, duidelijke route-aanduidingen en training van personeel, in lijn met het idee van Aalten als “dementievriendelijke gemeente”. De verwachting is dat dit zal leiden tot aanpassingen in de inrichting van wijken in de komende jaren, zodat iedereen zich veilig en prettig door zijn leefomgeving kan bewegen.

6.9 Landbouw

6.9.1 Bestaand beleid

In het landelijk gebied streeft gemeente Aalten naar een duurzame, toekomstbestendige landbouw die in balans is met de omgeving. Speerpunten uit bestaand beleid (o.a. de *Strategische Agenda Aalten 2022–2026* en de *Regionale Landbouwagonderzoekagenda Achterhoek*) zijn onder meer het stimuleren van natuurinclusieve landbouw – agrarische bedrijfsvoering die bijdraagt aan biodiversiteit, een gezonde bodem en goed waterbeheer en die past in het landschap. Ook wordt kringlooplandbouw bevorderd: het sluiten van kringlopen voor mest, voer, water en energie, om emissies te reduceren en het landbouwsysteem robuuster te maken.

Gemeente Aalten ondersteunt verder erftransformatie: het herbestemmen van vrijkomende agrarische bebouwingen (VAB's) voor bijvoorbeeld wonen, zorg, recreatie of kleinschalige bedrijvigheid, mits dit binnen de landschappelijke en ruimtelijke kaders past (bron: *Beleidsnotitie Vrijkomende Agrarische Bebouwing*, gemeente Aalten).

Gemeente Aalten zoekt actief de samenwerking met de agrarische sector: er is intensief contact met belangenorganisaties als LTO, agrarische natuurverenigingen en het waterschap om innovatie en verduurzaming te stimuleren. Zo worden pilots en projecten opgezet op het gebied van precisielandbouw, duurzame bemesting, waterbeheer en klimaatadaptatie op boerenland.

In het verlengde daarvan stimuleert gemeente Aalten goed landschapsbeheer door agrariers: onderhoud en aanleg van houtwallen, singels en andere landschapselementen in agrarisch gebied worden aangemoedigd (bijvoorbeeld via het Landschapsontwikkelingsplan).

Verder hanteert de gemeente het principe “water- en bodemgericht werken” in landbouwgebieden: maatregelen voor waterberging, peilbeheer en bodembescherming (afkomstig uit het *Regionaal Waterprogramma* van het waterschap en de doelen van het *Nationaal Programma Landelijk Gebied*) worden doorvertaald naar lokaal niveau.

Hoewel het *Nationaal Programma Landelijk Gebied* is ingetrokken, blijven de Europese verplichtingen, provinciale programma's en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) richtinggevend. Gemeente Aalten ondersteunt haar agrarische sector bij het inspelen op deze ontwikkelingen en bij het realiseren van een toekomstbestendige landbouw.

6.9.2 In ontwikkeling

De landelijke transitie van de agrarische sector vertaalt zich in Aalten naar nieuw beleid. In Gelderland heeft de provincie haar aanpak hiervoor vastgesteld; gemeente Aalten sluit

daarbij aan door concrete afspraken te maken met agrariërs binnen de gemeente. Denk aan doelen voor het verminderen van stikstofneerslag op natuur, het herstellen van biodiversiteit in het agrarisch gebied, het verbeteren van waterkwaliteit (*Kaderrichtlijn Water*) en het klimaatbestendig maken van landgebruik.

Daarnaast is een *Visie Transitie Landbouw en Platteland* in de maak. Hierin schetst de gemeente een toekomstbeeld voor de agrarische sector en het platteland. Centraal staan natuur-inclusieve landbouw, kringlooplandbouw en verbreding van agrarische activiteiten (zoals zorglandbouw, recreatie op de boerderij of opwek van energie). Ook komt er aandacht voor het ondersteunen van boeren die willen omschakelen of stoppen.

Verder ontwikkelt gemeente Aalten een *Erfttransformatieprogramma*. Hierin worden kaders en eventueel stimulansen uitgewerkt voor het herbestemmen van vrijkomende boerderijen en schuren naar nieuwe functies, met behoud van landschappelijke kwaliteit.

Op regionaal niveau doet gemeente Aalten mee aan de *Achterhoekse Agro-innovatie Agenda 2023–2026*: er lopen pilots en projecten gericht op bijvoorbeeld precisielandbouw, mestverwaarding, korte voedselketens en energieopwekking op boerderijdaken. De kennis en resultaten hiervan zullen hun weg vinden naar lokaal beleid en naar boeren in gemeente Aalten.

Ten slotte is gemeente Aalten medeondertekenaar van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst *Water en Landbouw (2023)* met Waterschap Rijn en IJssel. Hierin zijn afspraken gemaakt over bodemverbetering, teeltkeuzes en waterbeheer in agrarisch gebied om droogte tegen te gaan en waterkwaliteit te verbeteren. Deze afspraken zullen bij de actualisatie van gemeentelijk beleid voor het buitengebied worden meegenomen.

6.10 Circulariteit en afval

6.10.1 Bestaand beleid

In 2023 heeft gemeente Aalten de visie “*Aalten Circulair*” vastgesteld, waarin de gemeente de transitie naar een circulaire economie omarmt. Dit beleidskader sluit aan bij de landelijke doelstelling *Nederland Circulair 2050* en vertaalt deze naar lokale ambities.

Gemeente Aalten streeft ernaar om in 2050 volledig circulair te zijn: er is dan geen restafval meer en alle grondstoffen worden hergebruikt. Als tussendoel moet het gebruik van primaire grondstoffen in 2030 met 50% zijn verminderd ten opzichte van 2018, en moet de bouwsector voor 50% circulair werken.

Enkele concrete ambities uit “*Aalten Circulair*” zijn: circulair en biobased bouwen stimuleren (bijvoorbeeld hergebruik van bouwmaterialen, werken met materialenpaspoorten bij nieuwbouw), kringlooplandbouw en korte voedselketens bevorderen in het buitengebied, duurzaam consumentengedrag aanmoedigen (minder wegwerpproducten, meer hergebruik; ondersteuning van initiatieven zoals repaircafé’s), en als gemeente zelf het goede voorbeeld geven via circulair inkopen en aanbesteden.

Daarnaast voert gemeente Aalten afvalbeleid in lijn met de regio, met als doel het restafval te verminderen tot maximaal 30 kg per inwoner in 2025.

Ook op lokaal niveau zijn specifieke initiatieven genomen om circulariteit en participatie te verbinden. Zo is in 2023 voor het eerst een *Beleidsnota Volkstuinen* vastgesteld, om het gebruik van moestuinen/volkstuinen te reguleren én te stimuleren. Het verbouwen van eigen groente en composteren in volkstuinen draagt bij aan minder voedselverspilling, biodiversiteit en een gezond leefklimaat.

Ten slotte werkt Aalten samen binnen de Cirkelregio Achterhoek om de voortgang richting een circulaire regio te monitoren (bijvoorbeeld via een milieubarometer) en kennis te delen tussen gemeenten en bedrijven.

6.10.2 In ontwikkeling

Na het visiedocument “*Aalten Circulair*” ligt de nadruk op de uitvoering. Er wordt een *Uitvoeringsagenda Circulaire Economie 2024–2027* opgesteld met concrete projecten om de doelen te realiseren. Enkele voorbeelden die hierin genoemd worden: het opzetten van een regionale grondstoffenhub (ook wel “stadsmijn”) – samen met buurgemeenten – om gebruikte bouwmaterialen uit te wisselen en te hergebruiken; het uitbreiden van het aantal Repair Café’s en deelinitiatieven (bijvoorbeeld een uitleenpunt voor gereedschap); en het uitdagen of subsidiëren van lokale MKB-bedrijven om circulaire businessplannen door te voeren. Ook het gemeentelijk inkoopbeleid wordt verder verduurzaamd: in 2025 komt er een nieuw *Duurzaam Inkoopprogramma* waarin criteria rond circulariteit, CO₂-reductie en social return centraal staan bij aanbestedingen, zodat de gemeente haar voorbeeldrol pakt.

Op afvalgebied verkent de gemeente, samen met het Waterschap, innovatieve manieren om afvalwater als bron van grondstoffen te benutten – bijvoorbeeld het terugwinnen van fosfaat uit rioolslib. Dit soort ontwikkelingen zou in een volgende WRKP-periode (na 2030) kunnen worden opgenomen, maar de verkenning en voorbereiding ervan is nu al gestart.

6.11 Bodem en ondergrond

6.11.1 Bestaand beleid

Gemeente Aalten hanteert een actief bodembeheer om de ondergrond veilig en schoon te houden. De gemeente heeft een *bodembeheerregeling* die voorschrijft dat bij alle bouwplannen eerst een bodemonderzoek wordt uitgevoerd. Eventuele historische bodemverontreinigingen – er zijn in de kern Aalten enkele locaties met vervuiling bekend, bijvoorbeeld door oude industrie – kunnen zo tijdig worden gesaneerd of beheerst. Hiermee wordt voorkomen dat er bij herontwikkeling van locaties risico’s voor de volksgezondheid of het milieu ontstaan. Dit beleid sluit aan bij de regionale aanpak voor bodemkwaliteit en voldoet aan de (oude) provinciale bodemkaders.

6.11.2 In ontwikkeling

De komst van de Omgevingswet en nieuwe landelijke regelgeving vraagt om actualisatie van het bodembeleid. De huidige provinciale bodemnota waarop gemeente Aalten leunde, dateert uit 2012 en in 2024 is er landelijk een nieuw *Besluit bodemkwaliteit* in werking getreden dat gemeenten meer ruimte geeft voor lokaal bodembeheer. Gemeente Aalten bereidt zich hierop voor door een uitgebreide bodeminventarisatie uit te voeren. Daarbij wordt in kaart gebracht waar mogelijk verontreinigde locaties liggen én welke kansen de ondergrond biedt (bijvoorbeeld voor warmte-koudeopslag of andere ondergrondse functies). Op basis van deze inventarisatie wil de gemeente een *bodem- en ondergrondparagraaf* aan het omgevingsplan toevoegen. Hierin kan zij bijvoorbeeld voorkeursgebieden aanwijzen voor ondergrondse energiebuffers (seizoensopslag van warmte/koude) of juist beperkingen opleggen voor grondwateronttrekking in kwetsbare zones. Ook zal gemeente Aalten hierin vastleggen hoe wordt omgegaan met nieuwe bodemverontreinigingen en archeologische vondsten, zodat de ondergrond op de lange termijn duurzaam beheerd wordt.

6.12 Cultureel erfgoed en landschap

6.12.1 Bestaand beleid

Gemeente Aalten hecht veel waarde aan behoud van zijn cultuurhistorische erfgoed en de identiteit van het landschap. Alle rijks- en gemeentelijke monumenten, karakteristieke panden en beeldbepalende objecten in de gemeente worden beschermd en waar mogelijk in gebruik gehouden. De gemeente stimuleert actief het onderhoud en de restauratie daarvan, onder andere via subsidies en advisering (bron: *Erfgoedbeleid Aalten 2019–2029*).

Bij nieuwe bouw- en ontwikkelplannen wordt rekening gehouden met erfgoed: plannen worden getoetst op het behoud van historische structuren, zichtlijnen en dorps- of stadsgezichten (in lijn met het gemeentelijk erfgoedbeleid en de provinciale Omgevingsvisie).

Ook archeologische waarden zijn geborgd: de gemeente hanteert archeologische verwachtingskaarten en stelt bij bodemingrepen boven bepaalde drempels een verplicht archeologisch onderzoek als eis (bron: *Archeologiebeleid Aalten, Erfgoedwet*).

Wat betreft het landschap zelf streeft Aalten ernaar de identiteit hiervan te behouden en te versterken. Kenmerkende landschapselementen – zoals houtwallen, oude essen, beekdalen, historische kavelpatronen en landgoederen – worden beschermd en waar mogelijk hersteld of aangevuld. Bij nieuwe ontwikkelingen is een zorgvuldige landschappelijke inpassing verplicht, zodat ze passen bij het bestaande landschap (bron: *Landschapsontwikkelingsplan Aalten*).

Het cultuurlandschap wordt bovendien gezien als drager voor recreatie en toerisme: de gemeente stimuleert recreatieve routes, erfgoedtoerisme en evenementen die de beleving van het landschap vergroten. Tegelijk wordt erop gelet dat dit op kleinschalige, passende wijze gebeurt, zonder aantasting van de landschapskwaliteit.

Duurzaam beheer van waardevolle elementen wordt aangemoedigd – zoals onderhoud van historische boombeplanting, houtwallen, authentieke erven en wandelpaden (bron: *Landschapsontwikkelingsplan*) – en initiatieven om de lokale identiteit uit te dragen worden gesteund (bijvoorbeeld educatie over lokale geschiedenis, streektaalen, tradities; bron: *Cultuurvisie Aalten*).

Verder heeft gemeente Aalten samen met buurgemeenten en de provincie een nieuwe *Erfgoednota Oost Achterhoek* gemaakt. Deze nota bouwt voort op eerdere gezamenlijke erfgoedinspanningen onder de titel “*Wi-j doet 't samen!*” en zet erfgoedbeleid voort op regionaal en lokaal niveau. Belangrijke onderdelen / ambities van de nieuwe erfgoednota zijn:

- Regionale samenwerking tussen de drie gemeenten voor erfgoedbeleid, met gezamenlijke én lokale projecten.
- Een uitvoeringsprogramma voor 2025–2027 waarin concrete projecten en activiteiten zijn gepland — mede op basis van input van betrokkenen (monumenteneigenaren, erfgoedorganisaties, bewoners) tijdens het participatietraject.
- Focus op beheer, behoud en versterking van zowel gebouwd erfgoed (monumenten, historische panden) als immaterieel erfgoed; aandacht voor archeologie, historische interieurs, cultuurhistorische structuren, en landschappen.
- Een integrale aanpak: erfgoed wordt niet los gezien van ruimtelijke ordening, duurzaamheid, energie, herbestemming, participatie en samenwerking met maatschappelijke organisaties.

6.12.2 In ontwikkeling

Op het gebied van landschap moet Aalten aanhaken op nieuwe provinciale kaders: sinds 2024 gelden er in Gelderland (via de Omgevingsverordening) expliciete landschapsregels voor het héle grondgebied, dus ook voor de Achterhoek die voorheen geen strikt aangewezen “Nationaal Landschap” kende.

In 2025 werkte gemeente Aalten samen met de provincie aan een uitvoeringsagenda om deze regels lokaal in te bedden. Concreet betekent dit dat bij elke ruimtelijke ontwikkeling in gemeente Aalten voortaan een versterking van de kernkwaliteiten van het landschap vereist is – het “ja mits”-principe voor landschapskwaliteit. Gemeente Aalten zal dit waarschijnlijk verankeren in het eigen omgevingsplan, bijvoorbeeld via een landschapsparagraaf of beleidsregels. Hierbij kan de gemeente gebruikmaken van de *Streekgids Achterhoek 2022*, een ontwerpwijzer met gebiedsspecifieke principes voor ruimtelijke kwaliteit. Zo blijft gewaarborgd dat nieuwe ontwikkelingen passen bij het lokale landschap en de historische identiteit van gemeente Aalten.

Verder start de gemeente per kern/dorp gesprekken over een nieuwe invulling voor leegkomende kerken (bijvoorbeeld een dorpshuisfunctie of toeristische functie), in samenspraak met inwoners.

6.13 Milieu en emissies

6.13.1 Bestaand beleid

De kwaliteit van milieuaspecten – zoals schone lucht, weinig geluidsoverlast, schone bodem en externe (omgevings)veiligheid – wordt in gemeente Aalten geborgd via het geldende wettelijke en regionale kader. Er is momenteel geen afzonderlijk gemeentelijk milieubeleidsplan, maar milieudoelen worden integraal meegenomen in sectorale plannen en bij vergunningverlening. Gemeente Aalten hanteert daarbij het principe “gezond en veilig ontwikkelen”: nieuwe ruimtelijke initiatieven moeten voldoen aan de rijks- en provinciale normen voor bijvoorbeeld luchtkwaliteit en geluid.

Waar mogelijk streeft gemeente Aalten naar extra bescherming van de gezondheid; zo gebruikt de gemeente de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor fijnstof als richtsnoer, ook al zijn de wettelijke EU-normen ruimer – dit om de lucht voor inwoners zo schoon mogelijk te houden.

Op het gebied van agrarische emissies (zoals ammoniak en fijnstof uit veehouderijen) volgt gemeente Aalten het provinciale beleid: samen met provincie en agrariërs wordt gewerkt aan stapsgewijze reductie van deze emissies om de natuur en leefomgeving te beschermen.

Ten aanzien van geluid past de gemeente de *Wet geluidhinder* toe. In de aanloop naar het Omgevingsplan is uitgesproken dat gemeente Aalten een toekomstgericht geluidbeleid wil voeren, met meer gebiedsspecifiek maatwerk. Dat houdt in dat bijvoorbeeld in de dorpskerken – waar een woningbouwopgave ligt – iets hogere geluidswaarden toegestaan kunnen worden dan in stiltegebieden, zolang de geluidskwaliteit voor bewoners per saldo gewaarborgd blijft. Hiermee voorkomt de gemeente dat strikte uniforme normen onnodig woningbouw of bedrijvigheid blokkeren, terwijl voldaan wordt aan gezondheidseisen.

Ook houdt gemeente Aalten bij haar planvorming rekening met externe veiligheid: afstandsnormen voor risicovolle inrichtingen (bijvoorbeeld LPG-tankstations) en het vermijden van bouwen op locaties met overstromings- of instortingsgevaar zijn standaard onderdeel van ruimtelijke afwegingen, conform wet- en regelgeving.

6.13.2 In ontwikkeling

Gemeente Aalten gaat haar milieubeleid moderniseren en proactiever invullen. Er wordt nagedacht over het vaststellen van een lokaal ambitieniveau via omgevingswaarden: de gemeenteraad kan dan voor bepaalde milieuthema's strengere grens- of streefwaarden vastleggen dan de landelijke minimumnormen. Zo zou gemeente Aalten een eigen omgevingswaarde voor luchtkwaliteit kunnen definiëren die dichterbij ligt bij de gezondheidsadvieswaarden van de WHO, om de luchtkwaliteit extra te verbeteren.

Samen met de Omgevingsdienst Achterhoek kijkt gemeente Aalten bovendien naar meetbare indicatoren (KPI's) voor milieu en gezondheid, iets dat in huidig beleid nog ontbreekt. Zo wil de gemeente bijvoorbeeld jaarlijks het aantal geluidklachten, lokale luchtmetingen en de inwonerstevredenheid over groen en stilte monitoren. Zulke indicatoren maken het milieubeleid beter bij te sturen op weg naar 2030 en 2040.

Een specifiek aandachtspunt is geluidruimte (akoestische kwaliteit). Inmiddels heeft gemeente Aalten een nieuwe *Geluidsnota* in concept gereed, die de Omgevingswet vertaalt naar lokaal geluidbeleid. Hierin zijn gezondheid en rust de leidende principes. Concreet betekent dit dat nieuwe woningen alleen op plekken komen die een stil en gezond woonklimaat kunnen bieden, dat bedrijvigheid en evenementen ruimte krijgen maar altijd binnen duidelijke geluidskaders, en dat waardevolle stille gebieden extra beschermd worden. Gemeente Aalten kiest er bewust voor om waar mogelijk de strengere WHO-richtlijnen voor geluid te hanteren in plaats van de soepelere wettelijke normen, om zo inwoners beter te beschermen tegen geluidshinder.

Stilte en duisternis in het buitengebied worden gezien als kernkwaliteiten van de gemeente. Gemeente Aalten wil deze behouden en waar mogelijk versterken. In het geluidbeleid zal verder worden vastgelegd dat bij nieuwbouw een "geluidluwe" kant verplicht is (dus een stille gevel/buitenzijde met bijvoorbeeld een tuin of balkon aan de rustige kant, en slaapruidtes aan de stille zijde). Ook geldt het principe "eerst bronmaatregelen, dan overdracht, dan isolatie": dus liever geluid aanpakken bij de bron (bijvoorbeeld stiller verkeer door 30 km-zones of stil asfalt) dan achteraf schermen of gevelisolatie moeten toepassen. Wat bedrijven betreft zal de gemeente op de grotere industrieterreinen ('t Broek en De Rietstap) geluidsplafonds invoeren, zodat de totale geluidemissie van alle bedrijven samen begrensd blijft. Voor de rustige agrarische gebieden mikt gemeente Aalten op behoud van zeer lage geluidsniveaus.

Bij infrastructuur en verkeer blijft de gemeente inzetten op verkeersmaatregelen (zoals de verlaging naar 30 km/u in de kernen) om geluid aan de bron te verminderen. Al met al zorgt het nieuwe geluidbeleid ervoor dat ruimtelijke ontwikkelingen de akoestische leefkwaliteit niet aantasten en dat de rust waar de Achterhoek om bekendstaat een blijvende pijler is van de leefomgeving, ook in de gemeente Aalten.

6.14 Veiligheid

6.14.1 Bestaand beleid

Gemeente Aalten valt binnen de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland, waarvoor elke vier jaar een Integraal Veiligheidsplan (IVP) wordt opgesteld. Hierin zijn regionale prioriteiten vastgesteld op het gebied van veiligheid – bijvoorbeeld het terugdringen van woninginbraken, het aanpakken van ondermijnende criminaliteit en het versterken van de crisisbeheersing. Gemeente Aalten vertaalt deze regionale speerpunten naar lokale acties. Zo heeft de gemeente haar eigen VTH-beleid 2023–2027 (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) vastgesteld, met een doorkijk naar 2040. Dit beleid focust op handhaving voor een veilige en schone leefomgeving. Speerpunten zijn onder meer het tegengaan van ondermijnende criminaliteit (bijvoorbeeld de aanpak van drugslaboratoria of illegale hennepcultuur in

het buitengebied), toezicht op brandveilig gebruik van panden, optreden tegen illegale bebouwing en het bewaken van omgevingsveiligheid (zoals bouwen volgens veiligheidseisen). De gemeente zet gerichte inspecties en intensieve samenwerking met ketenpartners in om naleving van regels te vergroten – wat bijdraagt aan rechtsgelijkheid en vertrouwen in het bestuur.

Daarnaast participeert gemeente Aalten in het project “*Veilig Buitengebied*”, samen met politie, boa’s en buurtpreventieverenigingen, om het buitengebied weerbaarder te maken. Dit project richt zich op het terugdringen van o.a. het dumpen van afval/drugsafval, diefstal uit schuren en andere veiligheidskwesties op het platteland, onder meer via betere meldsystemen en gerichte voorlichtingscampagnes voor bewoners.

Ten aanzien van externe veiligheid (rampen- en risicobeheersing) leunt de gemeente op de veiligheidsregio: er zijn crisisplannen en brandweezorgplannen regionaal beschikbaar die bij een incident in gemeente Aalten van kracht zijn. Voor de fysieke leefomgeving betekent dit dat gemeente Aalten in haar ruimtelijke plannen standaard rekening houdt met veiligheid door bijvoorbeeld afstandsnormen rond risicovolle inrichtingen te hanteren en te voorkomen dat er gebouwd wordt in onveilige gebieden of op instabiele bodem.

6.14.2 In ontwikkeling

In de nieuwe Omgevingsvisie zullen kaders voor veiligheid worden meegegeven, die later in het omgevingsplan en specifieke uitvoeringsplannen worden uitgewerkt. De gemeente is van plan om tegen de tijd dat de Omgevingsvisie in werking treedt haar eigen veiligheidsbeleid te actualiseren. Dit houdt onder andere in dat het nieuwe *Integraal Veiligheidsplan* (dat regionaal wordt vastgesteld) vertaald wordt naar een lokaal uitvoeringsplan met concrete acties per jaar voor de gemeente.

Ook zal gemeente Aalten haar VTH-uitvoeringsprogramma updaten, met een horizon tot 2030, om de prioriteiten actueel te houden. Een concreet voornemen is om de aanpak van ondermijning te intensiveren: de gemeente wil een lokaal samenwerkingsprotocol opzetten met politie en Belastingdienst om verdachte situaties (zoals ongebruikte loodsen, onverklaarbare contante transacties) sneller op te sporen en aan te pakken.

Ook wordt gedacht aan het invoeren van een “*Veilige Omgeving Toets*” voor nieuwe bouwprojecten of gebiedsontwikkelingen – een checklistsysteem om in een vroeg stadium te toetsen of een plan aan alle veiligheidseisen voldoet (denk aan externe veiligheid: voldoende afstand tot gevaarlijke activiteiten; brandweer: bereikbaarheid en opkomsttijden; verkeersveiligheid; sociale veiligheid: sociale controle in ontwerp, etc.).

Verder is gemeente Aalten betrokken bij de provinciale pilot *Omgevingsveiligheid Oost-Nederland*, waarin onderzocht wordt hoe ruimtelijke ordening en veiligheidsrisico’s beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het inzichtelijk maken van overstromingsrisico’s, de nabijheid van buisleidingen of opslagen van gevaarlijke stoffen bij ruimtelijke keuzes. De resultaten van deze pilot zullen worden gebruikt om het gemeentelijk omgevingsplan te verbeteren.

Voor brandweezorg en crisisbeheersing blijft de gemeente aangewezen op de expertise van de veiligheidsregio. Wel zijn door VNG en regionale samenwerkingsverbanden bestuursafspraken gemaakt over “weerbaarheid en veerkracht” voor gemeenten. In deze bestuursafspraken is vastgelegd dat gemeenten samen met veiligheidsregio’s en andere partners systematisch moeten werken aan crisisvoorbereiding en maatschappelijke continuïteit. Concreet betekent dit dat gemeenten: 1) hun eigen continuïteit en crisisorganisatie op orde brengen, 2) vitale voorzieningen (zoals energie, water, communicatie) veiligstellen, 3) samenwerken met maatschappelijke partners en inwoners om sociale samenhang en zelf-/samenredzaamheid te versterken, en 4) bij crises snel kunnen schakelen in communicatie,

ondersteuning en herstel. Deze afspraken zijn vertaald naar een actielijst met 41 concrete maatregelen in de onlangs gepubliceerde handreiking “Weerbaarheid en veerkracht op lokaal niveau”, bedoeld als minimale basis voor elke gemeente om voorbereid te zijn op langdurige verstoringen of rampen. Hiernaast beogen de afspraken dat gemeenten en regionale partners niet los van elkaar, maar juist in samenhang met elkaar opereren: met gedeelde governance, duidelijke taakverdeling, gezamenlijke crisis- en continuïteitsplanning en -waar relevant- gezamenlijke noodsteunpunten.

Gemeente Aalten doet al mee aan regionale projecten om de paraatheid te vergroten – bijvoorbeeld verbeterde waarschuwingssystemen (NL-Alert uitbreidingen) en het voorbereiden op klimaatgerelateerde risico’s zoals natuurbranden. Al deze inspanningen moeten ertoe leiden dat Aalten ook in 2040 een veilige woon- en leefomgeving biedt, zowel in de dorpen als in het buitengebied.

6.15 Digitale infrastructuur

6.15.1 Bestaand beleid

Hoewel er geen losse “digitale agenda” van de gemeente is, heeft gemeente Aalten de afgelopen jaren actief bijgedragen aan de uitrol van digitale infrastructuur. In samenwerking met private partners (zoals CIF/Delta) is een omvangrijk glasvezelnetwerk aangelegd in het buitengebied. Inmiddels hebben nagenoeg alle huishoudens en bedrijven buiten de bebouwde kom toegang tot snel internet. Bij de glasvezelcampagne in 2020 koos circa 73% van de adressen in het buitengebied voor een aansluiting – een indicatie van de grote behoefte en het succes van deze aanpak. In de kernen zelf investeert KPN vanaf 2022 in glasvezel tot aan huis (FTTH). Gemeente Aalten streeft hiermee naar volledige dekking in zowel het buitengebied als de dorpen, waardoor de gemeente “digitaal toekomstbestendig” wordt. Een vrijwel 100% glasvezeldekking stelt inwoners in staat optimaal te profiteren van trends als thuiswerken, e-health toepassingen (zorg op afstand), digitaal onderwijs en slimme landbouwtoepassingen. Nieuwe ontwikkelingen – bijvoorbeeld uitbreidingen van bedrijventerreinen of nieuwbouwwijken – worden standaard voorzien van moderne telecomvoorzieningen. Daarnaast doet gemeente Aalten mee aan regionale initiatieven zoals *Achterhoek Digital* om innovaties als 5G en Smart City-toepassingen te verkennen. Hoewel hieruit nog geen specifiek lokaal beleid is voortgekomen, blijft de gemeente aangesloten bij pilots en kennisdeling op dit vlak.

6.15.2 In ontwikkeling

Specifiek nieuw beleid voor digitale infrastructuur is beperkt, maar het thema digitale bereikbaarheid blijft een aandachtspunt richting 2040. Uiterlijk in 2025 wordt verwacht dat de glasvezeldekking in de hele gemeente (zowel in de kernen als het buitengebied) nagenoeg 100% bereikt. Daarmee is de basisinfrastructuur op orde.

Verder volgt gemeente Aalten de provinciale *Digitale Agenda* en neemt het deel aan projecten als *Smart Winterswijk/Achterhoek*, om te leren van slimme toepassingen in de regio (zoals sensornetwerken, digitale burgerparticipatie, etc.).

Intern wordt gewerkt aan een eigen *Visiedocument Digitale Inclusie* en *Smart City*: waarschijnlijk wordt in 2026 een dergelijke visie aan de raad voorgelegd. Hierin legt de gemeente vast hoe zij nieuwe technologieën wil inzetten voor de leefomgevingskwaliteit. Denk aan slimme straatverlichting (die energie bespaart en rekening houdt met natuur door ’s nachts te dimmen), milieusensoren (bijvoorbeeld luchtkwaliteitsmeters gekoppeld aan apps voor inwoners) of digitale participatieplatforms om inwoners te betrekken bij ruimtelijke plannen.

Ook zal de gemeente vooruitkijken naar de komst van 5G en verdere mobiele connectiviteit. Gemeente Aalten wil klaar zijn voor eventuele 5G-uitrol, maar zal tegelijkertijd aandacht besteden aan zorgen in de samenleving over straling en de inpassing van antennemasten. Dit onderwerp zit nog in een verkenningsfase: het Rijk heeft de regie over de uitrol, maar lokaal bekijkt men alvast waar *small cells* (kleine zenders) op bestaande infrastructuur geplaatst zouden kunnen worden en hoe hierover te communiceren met inwoners.

Al met al zorgt de gemeente dat de digitale infrastructuur geen beperkende factor is voor economische ontwikkeling, sociale verbinding en innovatie, en dat ook digitaal iedereen kan meedoen in 2040.

6.16 Ruimtelijke inrichting

6.16.1 Rekening houden met water en bodem

Elders in dit basisdocument is al genoemd dat bij ruimtelijke inrichting rekening moet worden gehouden met water en bodem. Nationaal is afgesproken dat water- en bodemcondities richtinggevend zijn bij ruimtelijke planning, gezien toenemende droogte, neerslagpieken en bodemdaling. Voor alle gemeenten en dus ook gemeente Aalten betekent dit onder andere dat geen nieuwe woningen en infrastructuur worden ontwikkeld in overstromingsgevoelige of laaggelegen gebieden. Ook betekent het dat bij elk ruimtelijk plan het Waterschap moet worden betrokken. Dit is nog geen vastgesteld gemeentelijk beleid, maar is de rechtstreekse consequentie/doorwerking van landelijk en provinciaal beleid (vastgelegd in de nieuwe Nota Ruimte (als vervanger van de NOVI) en de Provinciale omgevingsvisie en -verordening).

- **Woningbouw en ‘stedelijke’ ontwikkeling:** In alle toekomstscenario's dient gemeente Aalten de bouw van nieuwe woningen en de aanleg van nieuwe infrastructuur dus te richten op hogergelegen, geschikte locaties. Bovendien moeten nieuwe woonwijken in alle scenario's waterrobuust worden ontworpen, met voldoende ruimte voor waterberging (wadi's, vijvers) en goede afvoer bij piekbuien. Hemelwater moet in elk scenario maximaal worden afgekoppeld van het riool en ter plekke worden geïnfiltreerd in de bodem. Gemeente Aalten heeft in dit kader al beleid om regenwater niet langer via gemengde riolen af te voeren, maar lokaal te laten bezinken – bijvoorbeeld via infiltratiekratten en wadi's.

Hiernaast geldt voor elk scenario de “3-30-300 regel” om wijken groen en koel te houden (minstens 3 bomen in zicht, 30% bladerdak per buurt, en binnen 300 m een park van >1 ha). Dit groen draagt ook bij aan wateropvang bij hoosbuien.

Concreet betekent het voorgaande richting 2040 voor alle scenario's: stedelijke dichtheid waar mogelijk verhogen op veilige grond en nieuwbouw aan randen van kernen alleen na bodemtoets. Waar herinrichting plaatsvindt (bijvoorbeeld inbreiding of herbestemming) grijpt de gemeente de kans aan om verharding te verminderen, extra groen aan te leggen en historische waterlopen (indien aanwezig) weer zichtbaar te maken, zodat de leefomgeving veerkrachtiger wordt tegen zowel droogte als wateroverlast.

- **Landbouw:** De agrarische sector in gemeente Aalten ondervindt grote gevolgen van droogte: opeenvolgende droge jaren (2018, 2019, 2020, 2022, 2025) leidden tot lage grondwaterstanden, verminderde oogsten en druk op de drinkwatervoorraad. Om hierop in te spelen werken boeren, waterschap en provincie samen aan waterconservering. Innovatieve proeven tonen aan dat het infiltreren van winterwater op landbouwpercelen het grondwaterpeil lokaal met ~25-30 cm kan verhogen. Door in natte periodes water in de bodem te pompen (in plaats van af te voeren) wordt een “buffer” aangelegd die gewassen in droge maanden van vocht voorziet. Dit vermindert droogteschade en voorkomt uitspoeling van nutriënten.

Richting 2040 is in alle scenario's verdere klimaatadaptieve landbouw nodig: het telen van droogtetolerante gewassen, investeren in druppelirrigatie en het verhogen van organische stof in de bodem zodat deze meer vocht vasthoudt. Tevens dient in alle scenario's te worden ingezet op natuurinclusieve landbouw, wat naast meer biodiversiteit ook leidt tot betere waterkwaliteit en minder meststofverliezen. Boeren in gemeente Aalten en omgeving werken overigens al steeds meer "samen met de natuur" – met houtwallen, grasstroken en poelen – waardoor het landschap klimaatbestendiger wordt en opbrengsten toekomstgericht veiliggesteld blijven.

- **Natuur en biodiversiteit:** De water- en bodemgesteldheid moet in alle scenario's de basis zijn voor het Aaltense natuurbeleid. Veel natuurgebieden in en rond gemeente Aalten (zoals het Aaltense Goor en Zwarte Veen) zijn afhankelijk van ondiep grondwater. Door eerdere ontwatering was verdroging een probleem, waardoor karakteristieke soorten achteruit gingen. In de afgelopen jaren is een kentering ingezet: in het Aaltense Goor is het waterpeil hersteld door langer water vast te houden en het gebied uit te breiden. In 2019–2021 zijn sloten ondieper gemaakt, kwelwater is het gebied ingeleid en een waterbergingsgebied aangelegd om neerslagoverschotten op te vangen. Tegelijk is 25 ha voormalige agrarische grond omgezet in nieuwe natuur en zijn landbouwpercelen via kavelruil geherstructureerd. Deze integrale herinrichting versterkt de natuur (herstel van natte heide, hoogveenrelict en habitat voor soorten als nachtegaal en zomertortel) én maakt omliggende landbouw duurzamer.

Ook elders in de gemeente worden natuurlijke waterlopen al hersteld en mogen beken weer meanderen, zodat water trager stroomt en kan infiltreren. Dit komt de biodiversiteit ten goede en vergroot de ecologische infrastructuur van vochtige graslanden en watergebieden. Het oppervlaktewater is dankzij saneringen en natuurvriendelijk beheer de afgelopen decennia veel schoner geworden, wat zich uit in meer aquatische planten en dieren. Aaltens biodiversiteitsplan zet in op meer samenhangende groengebieden en landschapselementen.

Richting 2040 liggen aanbevelingen in het verder verhogen van de grondwaterstanden in verdroogde natuur (waar mogelijk), het creëren van bufferzones rond kwetsbare Natura 2000-gebieden en het toepassen van "natuurinclusief ontwerpen" bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat elke ingreep – van infrastructureel werk tot nieuwbouw – kansen dient te benutten voor extra groen, natte natuur of ecologische verbindingzones. Zo ontstaat een robuust landschap waarin biodiversiteit tegen een stootje kan.

- **Klimaatadaptatie:** Klimaatverandering dwingt Aalten in alle scenario's tot maatregelen om de leefomgeving weerbaar te maken tegen extremen. Droogte en hitte zijn de grootste aandachtspunten volgens de klimaatadaptatiestrategie van de gemeente Aalten. Daarnaast kunnen hevige kortdurende buien lokaal wateroverlast geven, bijvoorbeeld water op straat of ondergelopen kelders. De gemeente streeft naar een "natuurlijke spons": in 2050 moet de bodem zoveel mogelijk neerslagoverschotten absorberen en bij droogte vocht geleidelijk terug leveren. Om dit te bereiken dient gemeente Aalten in elk scenario te investeren in groene infrastructuur (parken, wadis, open water) en bewoners te stimuleren om tuinen te ontstenen en regenwater op eigen perceel te houden (o.a. via subsidie voor afkoppelen en regentonnen).

Samen met Waterschap Rijn en IJssel is een klimaatatlas opgesteld die de kwetsbare plekken in kaart brengt. Hieruit blijkt dat bepaalde laagtes bij extreme neerslag accumulatie van >20 cm water kunnen krijgen; deze locaties krijgen prioriteit voor verbeterde afwatering of opvang. In 2026 worden nieuwe stresstesten uitgevoerd.

Gemeente Aalten doet mee aan regionale programma's zoals Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) en de Aanpak Droogte en Wateroverlast Achterhoek-Liemers. In

het ZON-programma heeft de gemeente zich gecommitteerd om te investeren in maatregelen tegen droogte en voor water vasthouden. Regionaal is berekend dat de Achterhoek jaarlijks ongeveer 150 miljoen m³ extra water moet vasthouden (ca. 100 mm grondwaterstandverhoging) om klimaatbestendig te worden. Dit vergt zowel grootschalige ingrepen (bijvoorbeeld herstel van beken, aanleg van nieuwe waterbuffers) als kleinschalige acties op perceelniveau (zoals stuwen in sloten, aangepast drainageniveau).

De strategie van gemeente Aalten bestaat uit “weten-willen-werken”: eerst inzicht in klimaateffecten, dan ambitie formuleren, en tot slot concrete uitvoering. Inmiddels is het uitvoeringsprogramma in gang gezet met o.a. een Klimaattoets Aalten (ontwikkeld in 2023) die bij elke ontwikkeling eisen stelt aan waterberging, biodiversiteit en hittebestendigheid.

Samengevat richt gemeente Aalten zich in alle scenario's op “meekoppelen”: klimaatadaptatie wordt standaard meegenomen bij onderhoud en nieuwbouw, zodat de leefomgeving stap voor stap toekomstbestendig wordt. Er wordt samengewerkt met inwoners, buurgemeenten, het waterschap en de provincie om kennis te delen en investeringen te bundelen – versnelling is nodig, want de urgentie is hoog.

- **Infrastructuur en mobiliteit:** Ook infrastructuurontwerp moet in alle scenario's worden aangepast aan de water- en bodemrealiteit. Wegen, fiets- en wandelpaden moeten klimaatbestendig zijn en zo min mogelijk het watersysteem verstoren. Bij aanleg van nieuwe wegen in gemeente Aalten moet rekening worden gehouden met natuurlijke afwatering: lage delen die fungeren als waterloop of berging moeten worden vrijgehouden of krijgen voldoende duikers/bruggen om waterdoorstroming te garanderen. Bestaande knelpunten – waar bij stortbuien wegen onder water staan – moeten worden aangepakt door extra drainage of het verhogen van het weglichaam.

Groenblauwe oplossingen worden geïntegreerd in mobiliteitsprojecten: zo worden langs wegen bermsloten verdiept of verbreed als tijdelijke opvang bij hoosbuien, en parkeerterreinen krijgen halfverharding of infiltratievoorzieningen om plenswater te laten wegzakken. Daarnaast zorgen bomen langs straten voor schaduw en verkoeling, wat het asfalt beschermt tegen extreme hitte en het rijcomfort verhoogt op hete dagen.

De gemeente volgt het “Kader Leefbare Verstedelijking”, wat betekent dat bij herinrichting van straten gekeken wordt naar waterbuffering en vermindering van verhard oppervlak. Cruciale verbindingen (hoofdwegen, hulpdienstenroutes) worden getoetst op overstromingsrisico bij scenario's zoals een wolkbreuk vergelijkbaar met Limburg 2021. Waar nodig worden alternatieve routes of extra voorzieningen getroffen zodat bereikbaarheid gewaarborgd blijft.

Ook de spoorlijn die gemeente Aalten doorkruist verdient aandacht: in samenwerking met ProRail kunnen bijvoorbeeld waterbuffers langs de baan worden gecreëerd om spoordijken stabiel te houden en hittebestendige materialen toegepast worden om spoorvervorming te voorkomen bij hitte.

Tot slot draagt goed beheer van de bodem onder infrastructuur bij aan levensduur: door verdroging kunnen bodems inklinken, dus monitort gemeente Aalten de ondergrond (vooral bij bruggen, viaducten en oude dijken) en vult waar nodig grond aan of vernattingmaatregelen toe.

6.16.2 Inclusie

Gemeente Aalten streeft naar een samenleving waarin iedereen volwaardig kan meedoen, ongeacht leeftijd, achtergrond, beperking, gender of inkomen. *Inclusie* betekent dat

niemand wordt buitengesloten. Iedereen moet kunnen deelnemen aan het dagelijks leven zonder drempels of vooroordelen. Dit vraagt om bewustwording, ontmoeting en toegankelijkheid: niet alleen fysieke toegankelijkheid (zoals gebouwen en stoepen zonder barrières), maar ook begrijpelijke informatie en een houding van wederzijds respect. Een samenleving die niemand wil uitsluiten, moet in alle opzichten toegankelijk zijn – van het openbaar vervoer en openbare ruimte tot scholen, werk, sport en cultuur.

Inclusie is belangrijk omdat er nog altijd mensen zijn die om uiteenlopende redenen niet kunnen meedoen. Denk aan mensen met een lichamelijke of mentale beperking, maar ook ouderen, nieuwkomers, LHBTI+ personen, of inwoners die te maken hebben met armoede, schulden, psychische problemen of laaggeletterdheid.

Doel van het inclusiebeleid van gemeente Aalten is te zorgen dat inwoners niet langer “buiten de boot vallen”. Een inclusieve gemeenschap bevordert gelijke kansen, sociale samenhang en het welzijn van *alle* inwoners. Deze ambitie komt niet uit de lucht vallen: sinds 2017 is in Nederland het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap van kracht, dat alle gemeenten verplicht om plannen te maken voor geleidelijke verbetering van toegankelijkheid. Ook lokaal is er politieke steun: in het gemeentelijke raadsprogramma 2018-2022 van Aalten was de *inclusieve samenleving* al een speerpunt, met de wens om tot een concreet uitvoeringsprogramma te komen. In 2022 heeft de gemeenteraad de *Startnota Inclusie* dan ook omarmd als beginpunt om samen te werken aan een meer inclusieve gemeente.

Gemeente Aalten ziet het als haar taak én uitdaging om inclusie te bevorderen, maar benadrukt dat dit samen met inwoners en partners moet gebeuren. In gesprekken met inwoners is duidelijk gemaakt dat de gemeente meer verantwoordelijkheid bij de gemeenschap zelf wil leggen en minder van bovenaf wil opleggen. Tegelijkertijd neemt de gemeente een stimulerende en ondersteunende rol op zich. Inclusie moet onderdeel worden van *alle* beleids-terreinen – van verkeer en wonen tot onderwijs, werk, sport en cultuur – zodat bij elke beslissing wordt nagedacht over toegankelijkheid en gelijke deelname. Het ideaal is dat het op den duur heel normaal is om overal rekening te houden met mensen met diverse behoeften, zodat inclusiviteit geen apart agendapunt meer hoeft te zijn.

Concreet betekent dit dat de gemeente haar diensten en communicatie toegankelijker maakt, en barrières zoveel mogelijk wegneemt. Bijvoorbeeld: informatie van de gemeente wordt in begrijpelijke taal aangeboden en iedereen moet de weg naar hulp of ondersteuning kunnen vinden. De gemeente werkt intern al aan deze bewustwording en zorgt dat inclusie meegenomen wordt bij nieuwe plannen of verbouwingen (denk aan het checken van toegankelijkheid bij vergunningen voor evenementen of bij herinrichting van straten). Daarnaast heeft de gemeente een belangrijke rol in verbinden en informeren: zij brengt inwoners, organisaties en ondernemers bij elkaar, en ondersteunt initiatieven als mantelzorg en vrijwilligerswerk die mensen helpen mee te doen. Als mensen zich inzetten voor hun buurt of medemens – op welke manier dan ook – draagt dat bij aan hun eigenwaarde én aan een hechtere samenleving.

7. INPUT VAN INWONERS

Dan zijn er de wensen, voorkeuren en prioriteiten die door inwoners van Aalten in drie ronden van gebiedsgerichte gesprekken zijn aangegeven voor de ontwikkeling van de leefomgeving in Aalten richting 2040. In het navolgende eerst de wensen, voorkeuren en prioriteiten voor Aalten als geheel, daarna de wensen, voorkeuren en prioriteiten gebiedsspecifiek. Aansluitend op deze uitkomsten van drie gesprekrondes in de tweede helft van 2024 en de eerste helft van 2025, een samenvatting van de uitkomsten van bevragingen op verschillende onderwerpen via het inwonerspanel “U Spreekt”.

Daarna twee recente dorpsontwikkelpunten die door inwoners zijn gemaakt, te weten: de Toekomstvisie Bredevoort 2025-2035 en het Dorpsontwikkelpunten van De Heurne. Ook deze dorpsontwikkelpunten zijn een belangrijk vertrekpunt voor de Omgevingsvisie Aalten 2040.

Tot besluit van dit hoofdstuk en op basis van alle input die inwoners hebben gegeven en gesprekken die met inwoners zijn gevoerd, enkele noties over het belang van sociale cohesie voor de kwaliteit van de leefomgeving.

7.1 Input vanuit gebiedsgesprekken algemeen

Inwoners van gemeente Aalten hechten sterk aan het landelijke, groene karakter en de gemeedelijke schaal van hun leefomgeving: Aalten moet een plattelandsdorp blijven met voldoende groen tussen de bebouwing. Men waardeert de goede basisvoorzieningen (scholen, sport, zorg, winkels) en het levendige gemeenschapsleven, en wil deze ook richting 2040 behouden en versterken. Tegelijk ziet men belangrijke opgaven: zo moet er voldoende woningbouw komen (betaalbaar en passend voor jongeren, starters en ouderen) om de leefbaarheid te waarborgen en te voorkomen dat kernen “slaapdorpen” worden of jongeren wegtrekken. Ook werkgelegenheid en lokale bedrijvigheid wil men behouden – unieke bedrijven en industrie zijn welkom voor banen, mits uitbreiding niet ten koste gaat van het waardevolle buitengebied. Verder noemen inwoners regelmatig de verkeersveiligheid en bereikbaarheid: zwaar vrachtverkeer moet om de kernen heen geleid worden en openbare mobiliteit (bijv. OV-verbindingen) verdient verbetering.

Ten aanzien van duurzaamheid is men bereid bij te dragen, maar grootschalige windmolens of zonneparken op land liggen gevoelig; veel inwoners geven de voorkeur aan kleinschalige oplossingen (zon op daken e.d.) boven aantasting van het landschap. Tot slot hebben inwoners duidelijk gemaakt wat zij *niet* wensen in hun leefomgeving: geen ontwikkelingen die de rust, het groen of de dorpsaard aantasten. Zo ziet men bijvoorbeeld geen ruimte voor laagwaardige industrie in het buitengebied, grootschalige windturbines vlakbij dorpen, toenemend verkeerslawaaï of onveilige situaties in woonwijken, langdurige leegstand van panden, of het verder afkalven van voorzieningen. Dergelijke ongewenste trends wil men tijdig tegengaan om de leefomgeving van Aalten aantrekkelijk en leefbaar te houden richting 2040.

7.2 Input vanuit gebiedsgesprekken per deelgebied

7.2.1 Aalten woongebieden (wijken in dorp Aalten)

Bewoners van de woonwijken in Aalten waarderen de rust, ruimte en het vele groen in hun buurten en willen die kwaliteiten behouden en uitbreiden (er is nu “te weinig bos” vinden sommigen). Men wil voldoende nieuwe woningen bouwen binnen de dorpsgrenzen – bij voorkeur eerst door lege gebouwen te transformeren – zodat zowel jongeren als ouderen in Aalten kunnen (blijven) wonen. Ook het behouden van goede voorzieningen (scholen, sportfaciliteiten, winkels) staat hoog op de agenda voor de leefbaarheid. Verkeersveiligheid is een punt van zorg: inwoners pleiten voor het omleiden van vrachtverkeer buiten de

woonwijken om en voor 30 km/u-zones waar nodig. Ongewenst zijn ontwikkelingen die de woonkwaliteit schaden, zoals toenemende verkeersdrukke door de wijken, overmatige rook/geluidsoverlast (bijv. houtkachels) of het vestigen van winkels in rustige woonstraten.

7.2.2 Centrumgebied Aalten

In het dorpscentrum van Aalten willen inwoners vooral een levendig en toegankelijk hart behouden. Ze noemen de gezellige markt, oude gebouwen en wirwar aan gangeskes (steegjes) als charme van het centrum, maar zien graag meer verjonging en winkels die ook jongeren aanspreken om leegstand tegen te gaan. Autoverkeer in het kernwinkelgebied wil men graag beperken: het centrum moet voetgangers- en fietsvriendelijker worden, en zwaar vrachtverkeer moet zoveel mogelijk worden geweerd. Leegstand van winkels of panden is een grote zorg – dit wordt als hoogst onwenselijk gezien (meermalen genoemd als “ongewenst”). Liever ziet men dat leegstaande winkelpanden een nieuwe invulling krijgen (bijvoorbeeld door kleinere ambachten of woningen erachter) om het centrum aantrekkelijk en leefbaar te houden. Verder hechten de centrum-bewoners aan voldoende voorzieningen voor ouderen (zoals bereikbare parkeerplekken dichtbij winkels) en aan behoud van het historische karakter, terwijl moderne verbeteringen (betere bestrating, minder verkeersborden, meer groen) welkom zijn. Samengevat: een bruisend, veilig dorpscentrum met een mix van winkels en ontmoeting, en beslist geen verdere leegstand of verloedering.

7.2.3 Bredevoort

In de historische vestingstad Bredevoort staat behoud van het cultuurhistorische karakter én de leefbaarheid centraal. De inwoners zijn trots op de rijke historie, de monumenten en de culturele activiteiten (zoals Bredevoort Schittert, boekenmarkten en evenementen rond de Koppelkerk) en willen deze ook in de toekomst koesteren. Tegelijkertijd beseft men dat Bredevoort alleen leefbaar blijft met een gezonde bevolkingsopbouw – daarom is de grootste wens het creëren van meer woningen, vooral betaalbare huurwoningen en starterswoningen voor jongeren. Er is nu een groot tekort daaraan, wat leidt tot wegtrekkende jeugd en een onevenwichtige leeftijdsopbouw (te weinig 25–40-jarigen). Men juicht de gebiedsontwikkeling Slingeplass-’t Broock (met onder andere 82 woningen, inclusief sociale huur) dan ook toe, zodat jonge gezinnen blijven en de school en verenigingen sterk blijven.

Naast woningbouw vraagt men aandacht voor praktische zaken: het parkeren in de binnenstad is lastig (auto’s kriskras, doorstroming belemmert) en het onderhoud van openbaar groen kan beter. Ook mist(e) men enkele voorzieningen – zo was er lange tijd geen snackbar, al is er nu een frietkar op vrijdag gekomen. Toerisme ziet men als kans én aandachtspunt: de vele culturele toeristen (fietsers, cultuurliefhebbers) brengen levendigheid en inkomsten, maar de balans tussen reuring en rust moet bewaakt worden zodat inwoners geen overlast ervaren. Ongewenst zijn ontwikkelingen die het unieke karakter aantasten – bijvoorbeeld wilde plannen voor grootschalige recreatie die niet passen in het kleinschalige vestingstadje.

Duurzaamheid wil men slim aanpakken: Bredevoorters willen best eigen energie opwekken, maar grote windmolens of zonneparken nabij het stadje ziet men niet zitten. Liever benutten men daken en innovatieve kleinschalige oplossingen, zodat zowel het erfgoed als het landschap gespaard blijft.

Zie tevens Toekomstvisie Bredevoort 2025-2035.

7.2.4 Dinxperlo

In de grensplaats Dinxperlo waarderen inwoners de gemoedelijke sfeer en de unieke ligging pal aan Duitsland – de integratie met de burens, tweetaligheid en grensoverschrijdende voorzieningen horen bij het DNA. Men wil de vele voorzieningen die Dinxperlo (nog) heeft graag

behouden of versterken: van winkels en de weekmarkt tot sportvoorzieningen, scholen en zorg voor ouderen. Tegelijk maken inwoners zich zorgen over de leefbaarheid op langere termijn. Een belangrijk speerpunt is het creëren van meer woonruimte voor de lokale jeugd en starters – nu al vertrekt veel jeugd vanwege gebrek aan woningen of hoger onderwijs/werk, en dat wil men keren. Zo noemt men betaalbare eengezinswoningen, appartementen voor alleenstaanden en voldoende zorgwoningen, opdat jong en oud in Dinxperlo kunnen (blijven) wonen. Daarnaast wordt sterk gehamerd op het verbeteren van de bereikbaarheid: het openbaar vervoer moet beter (verbinding richting Winterswijk, eventueel gratis OV) en in het centrum moet het verkeer veiliger (handhaving 30 km/u, minder autoverkeer door de hoofdstraat).

Werkgelegenheid is ook een thema: om Dinxperlo aantrekkelijk te houden voor alle opleidingsniveaus wil men voldoende banen in de regio en het dorp (meer maakindustrie werd genoemd). Ondertussen kampt het dorp met teruglopende middenstand: lege panden en winkelleegstand worden als zeer ongewenst gezien. Inwoners pleiten ervoor die leegstand actief aan te pakken en het centrum op te knappen (rommelige plekken opruimen, ondernemers ondersteunen bij invullen van lege winkels).

Groen en natuur wil men ook binnen Dinxperlo niet vergeten: er klinkt de wens voor meer groen (bomen, biodiversiteit) in de wijken en voldoende schaduw in de zomer. Onwenselijke ontwikkelingen zijn onder andere toename van geluidsoverlast (enkele inwoners klagen nu al over trillingen en lawaai op bepaalde wegen), het ondoordacht kappen van gezonde bomen, verder verloederende wijken, of een centrum dat onveilig of ontoegankelijk wordt. Over het algemeen streeft men naar een veilige, groene en levendige kern, waar men ook in 2040 prettig kan wonen.

7.2.5 Barlo

Barlo is een buurtschap met een fraai gebalanceerd landschap van landbouw, natuur en woningen, en die balans willen de bewoners bewaren. Men is trots op de eigen basisschool van Barlo en wil deze absoluut behouden (de school is kleinschalig en trekt ook kinderen van buiten – dat ziet men als pluspunt). Voor de toekomst heeft Barlo een duidelijke wens: meer woningen bouwen rond de kern, vooral voor eigen jongeren en ouderen. Plannen voor nieuwbouw – van een Barlo's hofje met ~30 woningen tot woningen op vrijkomende boerderijlokaties – worden actief aangedragen. Dit moet de doorstroming bevorderen (senioren verhuizen binnen Barlo naar kleiner, zodat gezinswoningen vrijkomen) en voorkomt dat mensen uit Barlo wegtrekken.

Ook zorg en welzijn wil men dichtbij huis houden; Barloërs denken aan mantelzorg-woningen op erven en het clusteren van seniorenwoningen binnen het dorp. De sociale cohesie is sterk – naoberschap, verenigingsleven en buurtactiviteiten houden Barlo levendig, en men zegt expliciet geen “slaapdorp” te willen worden.

Innovatie staat men open voor: zo bespreekt men duurzame energie in combinatie met landbouw (bijv. zonnepanelen op daken van boerderijen of zelfs een windmolen bij het industriegebied). Tegelijk is er fel verzet tegen grootschalige energieprojecten in het buitengebied van Barlo: uitbreiding van het bestaande windmolenpark of het plaatsen van hogere turbines wordt ongewenst geacht. Liever geen extra windmolens op land (investeer die maar op zee of het IJsselmeer, zo klinkt het) en ook geen grote zonneparken op weilanden – wel panelen op grote daken. Overige ongewenste ontwikkelingen zijn bijvoorbeeld toenemend sluipverkeer door het dorp (dat neemt nu al toe en baart zorgen) of een gedwongen grootschaligheid in de landbouw (Barloërs benadrukken dat schaalvergroting geen doel op zich moet zijn, inkomen wel). Samengevat wenst Barlo groei in eigen beheer – woningen voor de eigen gemeenschap en duurzame innovaties passend bij het dorp – en wil het ongewenste invloeden van buiten (windparken, zware verkeersstromen) buiten de deur houden.

7.2.6 Dale

Dale kenmerkt zich door rust, ruimte en natuur in een coulisselandschap, en die kwaliteiten koesteren de inwoners zeer. De gemeenschap is klein maar hecht (naoberschap werd 5× genoemd als kernwaarde) en men prijst de tolerantie en “live and let live” mentaliteit in het gebied. Er is geen echte kern in Dale, maar verspreid wonen boeren en burgers door het groene landschap.

Voor de toekomst vinden Dale-inwoners het belangrijk dat er ruimte voor landbouw blijft – agrarische activiteiten horen bij het landschap en dragen er juist aan bij. Tegelijk wil men de natuurwaarden behouden en versterken: het prachtige Goor-gebied (natuurplas) kan volgens hen nog beter ontwikkeld worden met meer water en beplanting, en men vraagt aandacht voor biodiversiteit en klimaat (hittestress, wateropvang).

Verkeersveiligheid is een punt van zorg: op sommige wegen in Dale (bijv. Vellegendijk, Aladnaweg) wordt te hard gereden en men mist verkeersremmende maatregelen. Een concreet idee is het aanleggen van een fietspad langs de Aladnaweg voor veilig fietsverkeer.

Wat men nadrukkelijk *niet* wil in Dale is dat het gebied de “dumpplaats” wordt voor allerlei grootschalige ontwikkelingen die elders ongewenst zijn. Zo verzetten de inwoners zich fel tegen uitbreiding van industriële of energie-installaties in hun buitengebied. Nieuwe windmolens of zonnevelden ziet men niet zitten (“niet alles in Dale!” is gezegd); men vindt dat industrie thuishoort op industrieterreinen, niet in het agrarische landschap. Ook bijv. een grote EOS-energiebuffer in agrarisch gebied wordt kritisch gezien. Verder wil men geen sluisverkeer door hun rustige buurtschap en vreest men de komst van *wolven*, die een bedreiging vormen voor vee. Kortom, Dale wil rust, natuur en agrarisch karakter behouden, met hier en daar verbeteringen voor veiligheid en cultuurhistorie, en men zegt “nee” tegen ongewenste windmolens, zonneparken of industrialisatie van hun gebied.

7.2.7 Aaltense Heurne

De Aaltense Heurne is een landelijk buurtschap ten westen van Aalten, gekenmerkt door een kleinschalig coulisselandschap met zandwegen, boerderijen en veel groen. Inwoners waarderen de stilte, ruimte en het traditionele boerenland (met mooie bomenlanen en weidse uitzichten) en willen dat dit zo blijft. De gemeenschap is klein maar met sterke saamhorigheid: naoberschap, iedereen kent elkaar en nieuwe inwoners worden snel opgenomen.

Er is geen echte dorpskern, wat men enerzijds als onderdeel van de identiteit ziet, maar anderzijds betekent dat voorzieningen beperkt zijn. Voor de toekomst klinkt een belangrijke waarschuwing: vergrijzing. De Heurne verouderd relatief en jongeren trekken weg. Men wil proberen de jeugd te behouden, maar dat is lastig zonder voorzieningen en nieuwbouw. Sterker nog, veel Heurne-bewoners vinden té veel nieuwe woningen juist onwenselijk: meer burgerwoningen in het buitengebied zouden het karakter aantasten en de boeren in hun werking belemmeren.

In de Aaltense Heurne wil men dus *géén* wildgroei aan nieuwbouwhuizen – men vreest dat de huidige karakteristiek (landelijk agrarisch) dan verdwijnt. Ook uitbreiding van het nabijgelegen bedrijventerrein wordt gevreesd: men heeft 4× genoemd dat men bang is voor oprukkende industrie ten koste van het landelijk gebied. Wel wil men ruimte houden voor agrarische ontwikkeling en recreatie op bescheiden schaal, zolang het landschap maar intact blijft.

Verder noemen inwoners het belang van natuurbeheer en biodiversiteit: het buitengebied moet goed onderhouden worden (de vraag “wat doet de gemeente aan onderhoud?” werd

gesteld) en natuurwaarden verdienen bescherming.

Verkeersveiligheid is eveneens een punt: door de Heurne komt relatief veel verkeer en er zijn nauwelijks maatregelen om hardrijden te voorkomen. Men zou graag zien dat dit aandacht krijgt, zodat de rust en veiligheid op de smalle wegen behouden blijft.

Tenslotte geldt ook hier: geen horizonvervuiling – hoge windturbines of masten in het uitzicht zijn onacceptabel voor de bewoners. De Aaltense Heurne streeft dus naar behoud van haar landelijke eigenheid, met beperkte groei en geen grote veranderingen, opdat het fraaie coulisselandschap en de stilte intact blijven.

7.2.8 De Heurne (Dinxperlose Heurne)

De Heurne is een dorpje ten zuiden van Dinxperlo met een actieve gemeenschap. Uniek aan De Heurne is de groene, kleinschalige omgeving met een open agrarisch landschap – na ruilverkaveling zijn de percelen groter, maar het gebied is nog altijd landelijk en gevarieerd. Er is een kleine kern met een (beperkt) aantal voorzieningen, wat de leefbaarheid ten goede komt.

Inwoners roemen het naoberschap en de gemeenschapszin: iedereen kijkt naar elkaar om, er is veel vrijwillige inzet en dankzij verenigingen en activiteiten is de saamhorigheid sterk. De leeftijdsopbouw is vrij gezond – opvallend is dat jongeren na hun studie regelmatig terugkeren naar De Heurne, wat zorgt voor een goede mix van jong en oud. Toch maakt men zich zorgen over de woningbouw: inwoners geven aan dat er meer en tijdiger gebouwd moet worden om krimp te voorkomen. Nu gaat de ontwikkeling te traag en dreigen tekorten aan woningen, vooral voor jongeren/starters (de zogeheten “Uuthuskes” zijn een begin, maar er is vervolg nodig). Dus: voldoende nieuwe woningen is een topprioriteit, anders verliezen ze alsnog hun jongeren.

Daarnaast leeft het thema duurzame energie sterk: De Heurne wil haar steentje bijdragen, maar inwoners zijn duidelijk dat dit zonder horizonvervuiling moet. Windmolens in of rond het dorp wil men niet (tweemaal expliciet genoemd) en ook zonneparken op agrarische grond wijst men af (liever panelen op daken en gezamenlijke oplossingen). Ideeën als een dorpsbatterij of collectieve energieopwekking worden geopperd, zolang het landschap intact blijft.

Ook waterbeheer noemt men: De Heurne ligt laag en heeft te maken met zowel nattere periodes als droogte, dus men wil beter anticiperen op klimaatverandering (bijv. water vasthouden, biodiversiteit stimuleren). De Heurnse bevolking is trots op hun actieve verenigingsleven en evenementen, en wil deze blijvende reuring combineren met de rustige leefomgeving – een balans die ze goed bewaken.

Kortom, De Heurne wil haar voorzieningen en saamhorigheid behouden, woningbouw versnellen voor de jeugd, en duurzame vernieuwingen doorvoeren zonder grootschalige turbines of zonnevelden in hun waardevolle buitengebied.

7.2.9 Haart

De Haart is een buurtschap ten oosten van Aalten met een zeer hechte gemeenschap. Sociale samenhang is hier het sleutelwoord: men heeft eigen tradities (openluchtspel, Oranje-feesten), een bloeiend verenigingsleven en ontmoetingsplekken als basisschool Op de Haart en jeugdcentrum Atlantic die de gemeenschap binden.

In tegenstelling tot veel andere buurtschappen heeft De Haart een opvallend evenwichtige bevolkingsopbouw – vergrijzing is er nauwelijks; er zijn veel jonge gezinnen en de jeugd blijft betrokken (sommige jongeren die in Aalten wonen komen voor het verenigingsleven

terug naar De Haart). Deze balans wil men beslist behouden. Dat vergt wel dat er genoeg woningen voor jongeren beschikbaar zijn in de toekomst: men is blij met het pilotproject van een paar *tiny houses* voor Haartse jongeren, maar vraagt zich af “wat daarna?”. Meer passende woningen voor starters en doorstromers is dus een duidelijke wens, anders kan ook hier op termijn de balans omslaan.

Daarnaast is behoud van de basisschool en het jeugdcentrum cruciaal – die voorzieningen worden gezien als motor van de leefbaarheid en moeten beslist blijven.

Het landschap van De Haart – open agrarisch gebied met bosjes en vergezichten – wordt gewaardeerd om rust en ruimte. Landbouw is hier intensief aanwezig en boeren worden gezien als “makers van het landschap”. Inwoners willen ruimte voor agrariërs behouden (*agrariërs behouden is belangrijk*) en tegelijk biodiversiteit verhogen (meer houtwallen, bloemenranden om natuur een plek te geven).

Men streeft naar een duurzame leefomgeving: zo is men alert op energievraagstukken en klimaat. Grote windmolens of zonnenvelden wil men *niet* in het Haartse landschap – zowel om het uitzicht als om de Duitse burens niet te belasten (ook net over de grens vreest men windparken). Liever ziet men zonnepanelen op daken en hooguit kleinschalige windmolentjes in eigen beheer.

Ook grootschalige vakantieparken of andere massale recreatie passen niet bij De Haart (kleinschalig is prima, maar geen grote parken). Verder signaleert men dat er voor ouderen weinig vervoer is (hier ligt een behoefte aan oplossingen, bv. buurtbus of vrijwillige vervoersdiensten).

Alles bij elkaar wil De Haart haar sterke gemeenschap en leefbaarheid vasthouden door voldoende jeugd te huisvesten en het voorzieningenniveau op peil te houden, met respect voor het agrarisch landschap en zonder ongewenste ontwikkelingen als windparken of verstedelijking.

7.2.10 IJzerlo

IJzerlo is een kleine buurtschap bekend van de Farm & Country Fair en gelegen tegen de Duitse grens. Inwoners noemen de saamhorigheid en tolerantie als sterke kanten: IJzerloërs naoberschap betekent dat iedereen welkom is (ook nieuwkomers van buiten) en dat men samen de schouders eronder zet.

Het dorp heeft een eigen basisschool en Dorpshuus (gemeenschapscentrum), die fungeren als hart van het buurtschap – het behoud van deze voorzieningen is topprioriteit voor de toekomst.

Ook hier is wonen een belangrijk thema: IJzerlo wil genoeg woningen voor alle generaties. Men benoemt expliciet dat er voldoende nieuwbouw moet komen in de komende jaren, anders dreigt leegloop. Op dit moment zijn er te weinig huizen beschikbaar, wat in de weg kan staan van jonge gezinnen die zich willen vestigen; “voldoende woningen” werd genoemd als aandachtspunt.

Verder zou men graag een betere bereikbaarheid zien: IJzerlo ligt afgelegen en OV ontbreekt vrijwel. Inwoners pleiten voor verbeterd openbaar vervoer en kijken ook naar de gemeente voor ondersteuning (zelfs voor heel Aalten is bijvoorbeeld een dubbelspoor Winterswijk–Arnhem als wens genoemd, om de regio beter te ontsluiten).

Verkeersveiligheid intern is eveneens genoemd – bijvoorbeeld op de Gendringseweg moet beter gelet worden op fietsende jeugd en sluijperverkeer door het gebied wil men tegengaan.

Het landschap rondom IJzerlo – open essenland met coulissen en veel agrarische bedrijvigheid – wordt zeer gewaardeerd. “Leven en laten leven” typeert de mentaliteit: boerenbedrijven (sommige met internationale allure) liggen tussen natuur en er is hoge tolerantie over en weer. Wel vreest men horizonvervuiling in de toekomst: te veel hoge infrastructuur of molens die het uitzicht bederven is ongewenst. Ook klaagt men over “te veel en te knelende regels” – de inwoners voelen zich soms geremd door regelgeving, bijvoorbeeld als het gaat om evenementen (de Farm & Country Fair ligt onder vergunningsdruk) of waterbeheer (bufferzones die boeren hinderen).

Tot slot ziet IJzerlo voor de hele gemeente graag meer biodiversiteit (men merkt op dat er nu erg veel monocultuur is, bijv. alleen eiken, dat mag gevarieerder) en meer lokale werkgelegenheid zodat jongeren niet weg hoeven.

Alles overziend streeft IJzerlo naar een toekomst waarin de basisvoorzieningen en gemeenschap intact blijven, met wat extra woningen en betere bereikbaarheid, terwijl ongewenste belemmeringen (overregulering, horizonvervuiling) worden weggenomen.

7.2.11 Lintel

Lintelo is een uitgestrekt buurtschap ten noorden van Aalten met een centrale kern rond het Kulturhus en de basisschool. Inwoners waarderen het groene buitengebied – het vlakke akkerland met hier en daar een molen en beken – en de rust van het platteland. De gemeenschap is hecht: “ons kent ons” geldt hier, met veel naoberschap en oog voor elkaar. Het Kulturhus en verenigingsleven zijn de ruggengraat van de saamhorigheid; deze voorzieningen wil men beslist behouden of versterken.

Voor de toekomst heeft men een paar zorgen. Ten eerste de verkeersveiligheid: Lintelo wordt doorkruist door een provinciale weg en een spoorlijn, en wegen als de Halteweg en Gendringseweg kennen gevaarlijke punten. Inwoners pleiten bijvoorbeeld voor een rotonde bij de kruising Halteweg-Varseveldsestraatweg voor veiligere doorstroming, en voor aanleg van trottoirs zodat voetgangers veilig door het dorp kunnen lopen. Ook mist men openbaar vervoer – nu zijn bewoners zonder auto erg aangewezen op zichzelf.

Een ander aandachtspunt is de veranderende economie: men ziet dat agrarische bedrijven afnemen, terwijl er steeds meer kleine andere bedrijven her en der komen. Deze ontwikkeling (“industrie rukt op”) baart zorgen, omdat versnipperde bedrijvigheid het karakter kan veranderen.

Biodiversiteit wordt genoemd als iets wat beter kan; meer variatie in groen zou welkom zijn.

Op sociaal gebied wil Lintelo voorkomen dat de naoberschap verwatert – men merkt dat de onderlinge betrokkenheid minder vanzelfsprekend wordt dan vroeger, iets wat men wil tegengaan.

Wonen is ook hier een thema: voor senioren 65+ zouden meer mogelijkheden in het dorp mogen komen (bijv. hofjes of gelijkvloerse woningen) zodat ze niet weg hoeven. Men ziet daarnaast graag wat nieuwbouw om jonge gezinnen aan te trekken; een locatie aan de kant van 't Veld is genoemd als voorkeursplek voor nieuwe woningen.

Bij al deze ontwikkelingen hameren de Linteloërs erop dat het landschap groen blijft: behoud van het agrarische landschap en de open ruimte staat voorop. Grote zonneparken op land wijzen zij dan ook af – zonnepanelen graag alleen op daken – en ook nieuwe grootchalige natuurgebieden vindt men onwenselijk (men wil niet dat goede landbouwgrond zomaar wordt omgezet). Ook wil men geen strenge verboden op landbouwverkeer op hun wegen, omdat dat het boerenleven zou hinderen.

Conclusie: Lintelo streeft naar een evenwichtige dorpsontwikkeling, met hier en daar nieuwe woningen en verbeterde infrastructuur, maar met respect voor het bestaande landelijke karakter. Grotere ingrepen die dat karakter aantasten – of het nu grootschalige natuur, industrie of energieparken zijn – worden door de inwoners van Lintelo als *niet wenselijk* bestempeld.

7.2.12 Bedrijventerreinen

Ruimte en uitbreiding voor bedrijven

Er is een duidelijke behoefte aan extra ruimte voor bedrijven op de bedrijventerreinen in Aalten. Ondernemers gaven aan dat er al jaren over uitbreiding wordt gesproken en dat nieuw bedrijventerrein dringend nodig is – zo niet, dan dreigen bedrijven weg te gaan uit Aalten. Men wil ook nieuwe bedrijven die zich willen vestigen, kansen bieden – daarvoor moet voldoende grond beschikbaar zijn. Zowel in Aalten als in Dinxperlo is er nu te weinig ruimte, bijvoorbeeld voor opslagfaciliteiten.

In Dinxperlo zijn de uitbreidingsmogelijkheden bovendien beperkt. Er is weliswaar nog wat uitgeefbare ruimte, maar op termijn zal er een nieuw gebied moeten worden ontwikkeld. Sommige bedrijven zitten nu al klem en als er geen ruimte bij komt, zullen zij (wellicht) vertrekken. Mogelijke oplossingen die werden genoemd: het slopen of herontwikkelen van verouderde panden (aangeduid als “oude meuk”) om plek te creëren, bedrijven onderling laten schuiven of verplaatsen, en waar mogelijk de hoogte in bouwen als uitbreiding in de breedte niet kan. Ook werd geopperd om eventueel ondergronds ruimte te maken voor bijvoorbeeld parkeren of opslag (al is dat niet voor elk type bedrijf geschikt).

Bij nieuwbouw is het verstandig vooruit te denken: bouw niet alles precies op maat, maar houd rekening met toekomstig gebruik of verkoopbaarheid van panden. Kortom, meer fysieke ruimte voor bedrijvigheid is nodig. Deze extra ruimte moet tevens plaats bieden aan andere voorzieningen (zoals groen of waterberging), dus een goed doordacht toekomstplan is gewenst.

Regelgeving en procedures

Ondernemers willen dat regels en bestemmingsplannen in Aalten en Dinxperlo beter op elkaar worden afgestemd. Daarnaast wordt de vergunningverlening als veel te traag ervaren. Aanvragen duren onnodig lang en ondernemers voelen zich van het kastje naar de muur gestuurd bij het bemachtigen van de benodigde vergunningen. De Omgevingsdienst Achterhoek (ODA), die een belangrijke rol heeft bij vergunningen, werd hierbij genoemd; ondernemers zouden graag zien dat de gemeente ingrijpt als die externe dienst niet naar behoren presteert. Zo is voorgesteld een aanspreekpunt bij de gemeente te hebben waar bedrijven terecht kunnen met klachten over vastlopende vergunningsprocessen.

Ook de houding ten opzichte van bedrijven kwam ter sprake. Bedrijven en bedrijvigheid zijn volgens de deelnemers een bron van welvaart voor Aalten en zouden gefaciliteerd moeten worden. Ondernemers voelen zich nu soms behandeld als “kapitalistische vervuilers” en verwachten van de gemeente een (meer) positieve, meedenkende benadering.

Duurzaamheid en klimaat

Ook verduurzaming en klimaatmaatregelen waren belangrijke onderwerpen. Aanvankelijk plaatsten enkele ondernemers vraagtekens bij thema's als hittestress, maar al snel werd duidelijk dat ook op bedrijventerreinen rekening moet worden gehouden met het klimaat en de gezondheid van werknemers. Er zal ruimte moeten worden gevonden voor extra groen op de terreinen ter bestrijding van hitte in de zomer. Dit zorgt voor verkoeling en een prettigere werkomgeving tijdens warme periodes.

Daarnaast kan gemeente Aalten in de toekomst te maken krijgen met zwaardere regenbuien door klimaatverandering – vergelijkbaar met de stortbuien in Limburg die tot wateroverlast leiden. Daarom moet nu al rekening gehouden worden met opvang en afvoer van

regenwater op en rond de bedrijventerreinen. Concreet betekent dit dat er bij (her)inrichting van terreinen genoeg plek moet zijn voor wadi's, vijvers of andere vormen van waterberging. In de plannen voor uitbreiding van het bedrijventerrein in Aalten wordt hier al rekening mee gehouden. De ondernemers erkennen het belang van dergelijke aanpassingen en zien in dat bedrijven er zelf ook baat bij hebben als extreme weersomstandigheden worden opgevangen.

Belangrijk is om bij nieuwe terreinen bruto iets meer ruimte te plannen dan netto voor bedrijfsgrond nodig is, zodat er voldoende plek is voor groen en water binnen het gebied. Tegelijk benadrukten ondernemers dat bedrijventerreinen in de eerste plaats bedoeld zijn voor economische activiteiten. Natuur- of recreatieprojecten (zoals voedselbossen of visvijvers) horen volgens hen elders thuis.

Mobiliteit en energie

Parkeren is een groeiend probleem; er komen steeds meer auto's en vrachtwagens, en vooral elektrisch rijden vraagt om nieuwe voorzieningen. Verwachting is dat in de nabije toekomst ook vrachtwagens op het terrein kunnen opladen tijdens het laden en lossen. Daarom moeten er voldoende laadpunten komen voor zowel personenauto's als bedrijfsvoertuigen. De vraag naar stroom zal daardoor flink toenemen.

Wat betreft grote accu- of batterijsystemen op bedrijventerreinen: Consensus was dat zulke opslagsystemen hooguit voor eigen bedrijfsgebruik ingezet zouden moeten worden – niet om energie voor de hele omgeving op te slaan. Wel moet de gemeente samen met de ondernemers een goed plan maken voor de energievoorziening op de terreinen, zodat bijvoorbeeld het elektriciteitsnet de toenemende vraag aankan.

Ook de bereikbaarheid van de bedrijventerreinen kwam aan bod. Werknemers zonder auto kunnen nu lastig op hun werk komen. Er is behoefte aan betere verbindingen of vervoersoplossingen, zodat de terreinen voor iedereen toegankelijk zijn – bijvoorbeeld via openbaar vervoer, fietspaden of andere initiatieven.

Bedrijventerreinen en woonomgeving

Vaak grenzen bedrijfskavels nu direct aan woningen. Wens is om duidelijke fysieke scheidingen te creëren, bijvoorbeeld door groene bufferzones tussen bedrijventerreinen en woongebieden. Zo'n afscherming kan overlast verminderen (denk aan geluid of aan het zicht op panden) en zorgt voor een nette overgang tussen industrie en buurt. Vooral in Dinxperlo is de situatie op dit moment niet ideaal: daar staan bedrijven veelal pal tegen woonwijken aan, wat tot ergernis leidt.

Uit de gesprekken met omwonenden (in andere bijeenkomsten) bleek dat inwoners het belang van bedrijvigheid inzien, maar dat zij zorgen hebben over hinder en de verkeersafwikkeling rond de terreinen. Ook werd de zogeheten "verdozing" van het landschap genoemd – het beeld dat grote, rechthoekige bedrijfshallen domineren. Inwoners willen nieuwe ontwikkelingen dus niet per se tegenhouden, mits deze veilig, gezond en passend in het landschap gebeuren. Natuurlijk moet ontwikkeling voor ondernemers ook rendabel blijven. Dit evenwicht – economische groei versus leefbaarheid – werd getypeerd als een complexe puzzel die gezamenlijk opgelost moet worden binnen de kaders van wet- en regelgeving. De oproep aan de overheid was daarbij om vooral duidelijke keuzes te maken, zodat iedereen weet waar hij aan toe is.

7.3 Uitkomsten enquêtes

In het navolgende een samenvatting van allerlei enquêtes die gemeente Aalten de laatste jaren heeft gedaan onder haar inwoners, gegroepeerd per thema.

7.3.1 Veiligheid en leefbaarheid

Hoewel specifieke panelenquêtes over veiligheid op het inwonerspanel ontbreken, wordt de leefbaarheid en het veiligheidsgevoel in Aalten wel regelmatig via andere onderzoeken gemeten. Over het algemeen ervaren inwoners de leefbaarheid in de gemeente Aalten als goed. In de tweejaarlijkse Veiligheidsmonitor (landelijk onderzoek) geven inwoners doorgaans aan dat zij zich veilig voelen in hun buurt en dat ernstige overlast of criminaliteit relatief zeldzaam zijn.

Een belangrijke factor voor de ervaren leefbaarheid is de kwaliteit van de woon- en leefomgeving. In Aalten hechten inwoners veel waarde aan rust, ruimte en een groene omgeving. Uit diverse panelonderzoeken – bijvoorbeeld naar de woonvisie en naar klimaatadaptatie – komt steeds naar voren dat een rustige buurt, voldoende groen en weinig overlast tot de belangrijkste wensen van inwoners behoren. Ook sociale cohesie en veiligheid spelen mee: inwoners vinden het belangrijk dat de gemeente aangenaam en veilig blijft om in te wonen. Kortom, de gemeente Aalten wordt overwegend gezien als een prettige en veilige plek om te leven, waarbij inwoners trots zijn op de gemoedelijke sfeer en tegelijkertijd aandacht vragen voor behoud van die leefbaarheid in de toekomst.

7.3.2 Woonomgeving en woningbehoefte

Woonomgeving en kwaliteit (2019)

Inwoners waarderen de kwaliteit van hun woning en woonomgeving hoog, maar noemen wel aandachtspunten voor de toekomst. Zo vindt een grote meerderheid het belangrijk dat bestaande woningen energiezuinig en duurzaam worden gemaakt en dat men op latere leeftijd in de eigen woning of kern kan blijven wonen. Bijna iedereen (meer dan 80%) gaf aan duurzaamheidsmaatregelen in huis (zoals isolatie) belangrijk te vinden – dit sluit aan bij het duurzaamheidsonderzoek (zie volgende hoofdstuk).

Op de vraag wat men het belangrijkste vindt bij nieuwbouwplannen, noemden panelleden onder andere de kwaliteit van woningen (goed bouwen voor de lange termijn) en het voorkomen van toekomstige leegstand. Men wil dus voldoende woningen toevoegen, maar ook weer niet te veel bouwen met het oog op mogelijke krimp op lange termijn. De gemeente moet volgens inwoners vooral “bouwen voor de huidige behoefte, maar behoedzaam voor de toekomst” – samengevat: *voldoende én passend bouwen*.

De woonomgeving zelf moet aantrekkelijk en leefbaar blijven. Panelleden gaven aan veel waarde te hechten aan rust, privacy en groen in hun buurt. Factoren als verkeersveiligheid, voldoende parkeerruimte en nabijheid van voorzieningen (winkels, zorg) spelen ook een rol in de leefbaarheid van wijken, maar over het algemeen scoorden *rust en groen* het hoogst als belangrijke eigenschappen.

Woningbehoefte (2025)

De gemeente Aalten telt begin 2025 ongeveer 27.500 inwoners, verdeeld over 11.740 huishoudens. De bevolking vergrijsst sterk: het zwaartepunt ligt bij 50- tot 70-jarigen en verschuift de komende jaren verder omhoog. Jongeren trekken relatief vaak weg, vooral vanwege studie en beperkte lokale woningkansen, terwijl oudere huishoudens juist toestromen. Dit leidt tot ontgroening en een negatieve natuurlijke groei (meer sterfte dan geboorten), die vooralsnog wordt gecompenseerd door een positief migratiesaldo.

De demografische prognose laat drie scenario's zien:

- realistisch scenario: groei van 379 huishoudens tot 2035, daarna lichte krimp;
- optimistisch scenario: groei van 1.136 huishoudens tot 2035, zonder latere krimp;
- pessimistisch scenario: lichte daling vanaf 2028.

De belangrijkste uitdaging is het vasthouden en aantrekken van jongeren en jonge gezinnen, om de bevolkingsstructuur in balans te houden.

Huidige woningmarkt: De woningmarkt in Aalten is zeer krap. De krapte-indicator bedraagt rond de 1,8, wat betekent dat een koper gemiddeld slechts uit twee woningen kan kiezen. Sinds 2018 zijn de woningprijzen fors gestegen tot circa €2.500 per m² in 2025. Starters hebben het bijzonder moeilijk: slechts 18% slaagt erin daadwerkelijk een woning te vinden, terwijl bijna 60% “verhuisgeneigd” is. Ongeveer driekwart van de starters probeert in Aalten te blijven wonen, maar velen blijven noodgedwongen thuis. Het aandeel starters dat in een koopwoning terecht komt, daalde van 56% (2020) naar 41% (2022).

De gemeente kent een acuut tekort van circa 102 koopwoningen, vooral in het betaalbare segment tussen €250.000 en €400.000. Tekorten doen zich vooral voor bij hoek- en tussenwoningen, twee-onder-een-kapwoningen en vrijstaande woningen. De sociale huursector staat eveneens onder druk: wachttijden en het aantal reacties per woning stijgen, terwijl het aantal nieuwe verhuringen beperkt is. De voorraad sociale huur is licht gegroeid naar ruim 2.000 woningen, maar door lage mutatiegraad komt er weinig vrij.

Sociaaleconomisch beeld: De meeste buurten in Aalten hebben een sterke sociale en economische positie. Dominant zijn de groepen *Rurale Bovenklasse* en *Jong Hoog Midden* – gezinnen met een midden tot hoog inkomen. Buurten voor *Jong Laag Midden* (starters en lagere inkomens) ontbreken grotendeels, wat de instroom van jonge huishoudens belemmert. De gemeente wordt overwegend als welvarend en suburbaan gekarakteriseerd. Het is raadzaam om bij nieuwbouw ruimte te creëren voor starters en ouderen, om zo de doorstroming en diversiteit te verbeteren.

Woningbehoefte en prognoses: Volgens het realistische scenario is tot 2035 een bruto bouwopgave van 803 woningen nodig (935 tot 2040). Na correctie voor herstructurering resulteert een netto-opgave van 408 woningen. De vraag concentreert zich op betaalbare huurwoningen, middeldure en duurdere koopwoningen, en op levensloopbestendige en zorgwoningen. Door de vergrijzing zal de behoefte aan dergelijke woningen sterk toenemen. In de beleidsvariant (Regiodeal-scenario), waarbij de gemeente deelneemt aan de regionale *Achterhoekse Woondeal*, groeit de opgave naar 953 woningen tot 2035 en 1.178 tot 2040. Hiervan zijn circa 60% koopwoningen, 33% huurwoningen en 7% wonen met zorg. Om dit te realiseren moet Aalten nieuwe inwoners aantrekken, vooral gezinnen en jongvolwassenen. De bouwopgave ligt voornamelijk in de segmenten:

- middeldure huur en duurdere koopwoningen (doorstromers);
- betaalbare koopwoningen (starters);
- levensloopbestendige woningen (senioren).

Afstemming met gemeentelijke plancapaciteit: De gemeente beschikt over een plancapaciteit van 1.017 woningen, waarvan 78% “zachte” plannen. Kwantitatief sluit dit goed aan bij de totale behoefte (1.055 woningen, inclusief acute tekorten), maar kwalitatief zijn er aandachtspunten:

- te weinig plannen voor wonen met zorg (39 gepland tegenover 74 nodig);
- te beperkte transformatieopgave (20 gepland, 145 nodig);
- te weinig midden- en hogere segmentwoningen, waardoor doorstroming stopt;
- zwaartepunt op betaalbare segmenten, wat goed is voor starters maar niet duurzaam evenwichtig.

Conclusie en aanbevelingen: De Aaltense woningmarkt is gespannen en wordt gekenmerkt door lage doorstroming, vergrijzing en een tekort aan betaalbare koopwoningen. De

bevolkingsgroei vlakt af, maar de vraag naar woningen blijft stijgen door kleinere huishoudens en migratie. De gemeente moet sturen op kwaliteit, diversiteit en levensloopbestendigheid van de woningvoorraad. Belangrijkste aanbevelingen:

- vergroot het aandeel harde plannen om realisatiezekerheid te bieden;
- stimuleer transformatie van bestaande woningen tot levensloopbestendige of kleinere woningen;
- breid het aanbod wonen met zorg substantieel uit;
- creëer meer woningen in het midden- en hogere segment om doorstroming te bevorderen;
- blijf inzetten op betaalbare koop en startersleningen om jongeren te behouden;
- monitor jaarlijks de woningbehoefte, omdat migratie en verhuisdynamiek sterk kunnen fluctueren.

7.3.3 Duurzaamheid en klimaat

Duurzaamheid als prioriteit

Uit meerdere onderzoeken blijkt dat duurzaamheid voor Aaltense inwoners een belangrijk thema is. In de zomer van 2019 namen panelleden deel aan een onderzoek over duurzaamheid, en in 2021 volgde een specifiek onderzoek naar de *circulaire economie*. De animo hiervoor was groot: in 2021 vulden 605 inwoners de vragenlijst over circulariteit volledig in.

De resultaten laten een breed draagvlak voor klimaatbeleid zien. Maar liefst 82% van de deelnemers is (helemaal) eens met de stelling dat klimaatverandering een belangrijk probleem is dat *óók in de gemeente Aalten* moet worden aangepakt. Een nog groter deel (85%) vindt bovendien dat een circulaire economie *noodzakelijk* is om klimaatverandering tegen te gaan. Duurzaamheid is dus niet iets dat men alleen aan “de wereld” of de Randstad overlaat – ook lokaal willen inwoners dat de gemeente actie onderneemt.

Afval scheiden en circulaire economie

Het panelonderzoek naar circulaire economie (2021) en een deelonderzoek over afvalscheiding (2019) geven inzicht in het gedrag en de houding van inwoners ten aanzien van afval en hergebruik. Hieruit blijkt dat Aaltenaren al zeer actief afval scheiden. In 2019 zei 0% van de paneeldeelnemers “*ik scheid mijn afval nooit*” – iedereen doet minimaal *iets* aan afvalscheiding. Sterker nog, 79% van de respondenten in 2021 gaf aan dat zij eigenlijk geen mogelijkheid zien om hun afval *nóg* beter te scheiden, omdat ze nu al alles scheiden wat kan. Dit wijst op een hoge mate van bewustzijn en inzet onder inwoners om afval te recyclen. Men steunt ook financiële prikkels daarvoor: bijna 90% staat achter het principe “*de vervuiler betaalt*” (bijvoorbeeld door goed scheiden te belonen en slecht scheiden duurder te maken). Tegelijk denkt 66% dat zo’n maatregel hun eigen gedrag niet meer zou veranderen, vermoedelijk omdat men al maximaal scheidt.

Andere aspecten van circulariteit kwamen in 2021 aan bod. Zo gaf de helft van de panelleden toe wel eens (een deel van) een maaltijd te moeten weggooien, of ongeopende reclamefolders bij het oud papier te doen. Voedselverspilling blijkt relatief beperkt: ruim een derde zegt *bijna nooit* eten weg te gooien, 50% hooguit enkele keren per maand, en slechts een kleine groep doet dit vaker. Ook het consumptiegedrag werd bevraagd: ongeveer 37% koopt regelmatig biologische producten en 44% koopt frequent lokale producten, terwijl een vergelijkbaar deel dat maar zelden doet – hier is dus nog ruimte voor groei in duurzame consumptie.

Inwoners zijn verder voorstander van circulaire landbouw: 54% vindt dat meer boeren in de regio de komende tien jaar moeten overschakelen op kringlooplandbouw (slechts 7% is het daarmee oneens, de rest neutraal). Daarnaast vindt driekwart van de panelleden het belangrijk dat boeren milieumaatregelen nemen op en rond hun erf, en is tweederde positief over regionale initiatieven als een agro-coöperatie voor natuurbeheer. De gemeente krijgt

hiermee een duidelijk signaal dat inwoners duurzaamheid omarmen en bereid zijn mee te denken over afvalvermindering, hergebruik en duurzame landbouw.

Energiebesparing en klimaatmaatregelen

Aansluitend op duurzaamheid is onderzocht in hoeverre inwoners zelf stappen (willen) zetten. Bijna alle panelleden vinden het belangrijk om hun woning te verduurzamen – ruim 80% gaf aan dat duurzaamheid een rol speelt bij renovaties of aanpassingen aan de eigen woning. De belangrijkste motivatie hierbij is het verlagen van de energierekening (83% noemde dat) en “goed voor het milieu” (78%) – men ziet dus zowel financieel voordeel als het maatschappelijke belang. Veel huishoudens hebben al concrete maatregelen getroffen: uit de klimaatadaptatie-enquête van 2023 blijkt dat 69% van de respondenten hun huis heeft geïsoleerd en dat 71% zonwering op het huis heeft aangebracht tegen hitte. Ook is bij twee derde van de mensen de tuin grotendeels groen (niet betegeld). Dit laat zien dat inwoners van Aalten al aanzienlijk bijdragen aan een duurzamere en klimaatbestendige leefomgeving.

7.3.4 Afval en groen

Afvalinzameling en tevredenheid

Specifiek rond afvalbeleid gaf het panel in 2019 waardevolle feedback, ten tijde van veranderingen in de inzameling (zoals ondergrondse restafvalcontainers). Over het algemeen zijn inwoners tevreden over het afvalbeleid en -voorzieningen, maar met kanttekeningen. Van de panelleden die gebruikmaken van de ondergrondse restafvalcontainers vond 78% de netheid rond de containers goed en was 70% tevreden over de afstand tot de container. De bediening van de containers en de beschikbaarheid werden door circa 69% positief beoordeeld. Een pijnpunt bleek de inwerpgrootte van de containeropeningen – daarvan zei maar 22% tevreden te zijn, terwijl 56% het (helemaal) oneens was met de stelling dat de opening groot genoeg is. Inwoners hebben dus moeite om grotere vuilniszakken of stukken afval kwijt te kunnen en zien dit graag verbeterd.

Uit het onderzoek kwam verder dat niet alle burgers bekend waren met de tarieven van het gedifferentieerde afvalstoffenbeleid (bijvoorbeeld dat een storting in de ondergrondse container €1,50 kost – dit wist 68% correct, de rest dacht meer of minder). Desondanks staat men achter het systeem en is men bereid ernaar te handelen. Panelleden deden ook suggesties om het scheiden nog verder te verbeteren. Voorlichting en educatie werden het meest genoemd als middel om inwoners te helpen beter te scheiden (bij 45% van de respondenten met een container-abonnement). Ook meer controle/handhaving op verkeerd afval aanbieden werd genoemd (30%). Mensen met individuele grijze bakken noemden vergelijkbare punten, plus ideeën als kleinere bakken geven (om te prikkelen minder restafval te hebben).

Groenvoorziening en kapbeleid

Een recent panelonderzoek (begin 2025) richtte zich op het kapbeleid – ofwel de regels rondom het kappen van bomen. Hieruit blijkt dat inwoners het groen in de gemeente enorm waarderen. Voor veel panelleden is het openbaar groen (zeer) belangrijk. Slechts een (zeer) klein aantal vindt groenvoorzieningen onbelangrijk. Dit benadrukt dat beleid rond bomen en groen met zorg behandeld moet worden.

De meeste deelnemers wonen in een groene omgeving: bijna driekwart heeft een eigen tuin in de bebouwde kom en nog eens 20% woont buitenaf met eigen erf. Men ervaart echter niet overal voldoende schaduw of beschutting van bomen. In 42% van de straten is volgens bewoners genoeg beschutting op zonnige dagen, maar 28% zegt “er zijn wel bomen, maar niet genoeg schaduw” en 28% heeft helemaal geen beschutting van bomen in de straat. Dit resultaat onderstreept het belang van bomen voor het microklimaat; inwoners merken het meteen wanneer ze ontbreken.

Wat betreft het kappen van bomen zelf lopen de meningen uiteen. Een relatief klein deel van de panelleden heeft ooit een kapvergunning aangevraagd of overwogen (ongeveer 1 op de 5 heeft hier ervaring mee) – meestal omdat een boom ziek of gevaarlijk was, of te groot werd. Als het gaat om de regels, is de gemeenschap verdeeld. Ongeveer 43% vindt dat men op eigen terrein vrij een boom moet kunnen kappen zonder vergunning, maar bijna evenveel (41%) is het daarmee oneens en wil dus wél restricties. Evenzo is 44% voorstander van een vergunningplicht voor alle grote bomen (stamdiameter > 55 cm) terwijl 31% dat overdreven vindt. Wel is er een duidelijke meerderheid (62%) die vindt dat bij kapbeslissingen altijd gekeken moet worden naar de ecologische waarde van de boom (bijdrage aan biodiversiteit, klimaat, etc.). Hier tekent zich een nuance af: inwoners willen enerzijds dat particuliere vrijheid gerespecteerd wordt, maar anderzijds ook waarborgen dat waardevol groen behouden blijft.

7.3.5 Vrije tijd, sport en recreatie

Sportdeelname en beweging

In juni 2019 peilde de gemeente voor het eerst de mening van inwoners over *sport, bewegen en cultuur*. Uit die enquête bleek dat Aalten een actieve gemeenschap heeft: veel inwoners sporten wekelijks en doen mee aan culturele activiteiten. In de winter van 2024 is dit onderwerp opnieuw belicht in een onderzoek naar sporten en bewegen, waaraan 802 inwoners deelnamen. Hieruit kwam naar voren dat een overgrote meerderheid voldoende in beweging is, al zijn er variaties in sportfrequentie. Ongeveer 74% van de ondervraagden sport ten minste één dag per week, waarvan een deel meerdere keren per week. Ruim 20% is zelfs vier dagen of vaker per week sportief bezig. Tegelijk geeft 26% aan op dit moment (bijna) niet te sporten – vaak betreft dit ouderen of mensen met een beperking, maar ook mensen die wel bewegen maar geen sport beoefenen. Als we breder kijken naar *bewegen* (waarbij ook wandelen of fietsen voor plezier meetelt), zijn de cijfers nog hoger: een derde van de inwoners beweegt dagelijks minstens 30 minuten aan één stuk, en in totaal 90% haalt minstens één dag per week beweging. Slechts 9% geeft toe eigenlijk te weinig te bewegen.

Populaire activiteiten en faciliteiten

Wandelen en fietsen blijken veruit de populairste activiteiten. In het 2024-onderzoek noemde 61% van de deelnemers wandelen als een van de manieren waarop ze bewegen of sporten. Ook recreatief fietsen (42%) en fitness/krachttraining (24%) staan hoog in de top 5. Hardlopen/joggen (15%) en wielrennen/MTB (13%) zijn wat minder breed verspreid, maar nog steeds door een aanzienlijke groep genoemd. Dat wandelen zo populair is, hangt samen met de mooie omgeving: veel inwoners geven aan regelmatig gebruik te maken van wandelpaden (70% buiten de bebouwde kom, 57% binnen de kom) en fietspaden (69% buiten de kom). Ook bospaadjes (in de natuurgebieden) worden door 57% genoemd. Deze cijfers illustreren dat de openbare ruimte en natuur in Aalten belangrijk zijn voor de vrijetijdsbesteding. Inwoners waarderen de beschikbare voorzieningen: er zijn voldoende routes en paden om te wandelen en te fietsen, en men maakt daar gretig gebruik van.

Op het gebied van sportaccommodaties (sporthallen, velden, etc.) was de algemene tevredenheid in 2019 goed – al wilden sommigen meer variatie in het aanbod van binnensporten en aandacht voor toegankelijkheid. De gemeente heeft de panelresultaten destijds benut om bijvoorbeeld bij de sportverenigingsubsidies en accommodatieplannen rekening te houden met de behoeften van inwoners. Veel Aaltenaren sporten bij verenigingen of in informeel verband; de sociale waarde van sportclubs kwam ook naar voren in het panel: het verbindt mensen. In het panelonderzoek is tevens gevraagd welke belemmeringen mensen ervaren om (meer) te sporten. De meest gehoorde redenen onder niet-sporters zijn gezondheidsredenen of hoge leeftijd, gebrek aan tijd, of simpelweg geen interesse. Voor die laatste groep tracht de gemeente via beweegstimulering (zoals laagdrempelige wandelclubs) toch mogelijkheden te bieden.

Recreatie, toerisme en evenementen

In maart 2024 heeft de gemeente een inwonerspanelonderzoek uitgevoerd over recreatie en toerisme binnen Aalten. Dit leverde interessante inzichten op in hoe inwoners aankijken tegen toerisme in hun gemeente. Een belangrijk resultaat: driekwart (76%) van de inwoners vindt dat het huidige toeristische aanbod in Aalten compleet is en niets essentieels mist. Met andere woorden, men is best tevreden over wat de gemeente te bieden heeft aan recreatie. De 24% die wél iets mist, noemt vooral het ontbreken van bepaalde voorzieningen: zo zouden sommigen graag meer overnachtingsmogelijkheden (hotels op diverse plekken) zien, extra horeca, een (binnen- of buiten)zwembad, meer evenementen of dagattracties (bijv. een klimbos, foodtruckfestival).

De Aaltense inwoners staan over het algemeen positief tegenover toerisme. Slechts 2% vindt dat er (veel) te véél toeristen naar Aalten komen; ongeveer de helft (50%) vindt het aantal precies goed en 29% zou juist *meer* toeristen welkom heten. Dit is opvallend: in sommige regio's vreest men overtoerisme, maar in Aalten ziet men ruimte voor groei. Inwoners ervaren ook met name de voordelen: 82% is het eens met de stelling dat toerisme voor meer levendigheid in de gemeente zorgt, wat bijdraagt aan een gezellige sfeer. Daarnaast denkt 78% dat de lokale economie profiteert van bezoekers – toerisme brengt immers omzet voor winkels, horeca en andere ondernemers. Ruim de helft van de panelleden (circa 55%) vindt dat toerisme helpt om het culturele erfgoed en de identiteit van Aalten levendig te houden, en bijna de helft (49%) zegt dat Aalten door recreatie en toerisme *leuker wordt om in te wonen*. Tegelijk voelt slechts een klein deel een persoonlijke verbondenheid door toerisme (slechts 20% voelt zich meer verbonden met medebewoners dankzij toeristen, de meesten merken daarin geen verschil).

Over mogelijke nadelen van toerisme zijn inwoners mild. Een kwart tot een derde ziet wel eens negatieve effecten, bijvoorbeeld iets meer verkeersdruk of volle parkeerplaatsen op mooie dagen, of mogelijke druk op natuur en milieu. Maar bij iedere mogelijke negatieve stelling is het aandeel inwoners dat *het niet als probleem ervaart* groter. Zo was slechts 27% het eens dat er verkeershinder is door toerisme, terwijl 29% het oneens was (de rest neutraal) – de meningen houden elkaar in evenwicht en duiden niet op een groot probleem. Op milieuvlak vond 25% dat toerisme schadelijk kan zijn voor natuur en landschap, maar meer dan de helft (52%) was het daarmee oneens; de meerderheid ziet dus géén noemenswaardige milieuschade door het huidige toerisme. Ook dat evenementen of bezoekers de openbare ruimte verstoren, wordt weinig gevoeld (ca. 16% ervaart dit, tegenover 51% die het niet zo ziet).

Per saldo concludeert 70% van de respondenten dat de baten van toerisme opwegen tegen de eventuele nadelen. Daarnaast vindt 74% dat de gemeente recreatie en toerisme actief moet *blijven* stimuleren. De bevolking staat dus achter verdere toeristische ontwikkeling, zij het op een schaal die bij Aalten past.

Zwembaden en voorzieningen

Een bijzonder deelonderwerp binnen recreatie is de toekomst van de zwembaden in de gemeente. Aalten heeft momenteel één binnenzwembad ('t Walfort in Aalten zelf) en één openluchtbad (Het Blauwe Meer in Dinxperlo). In oktober/november 2024 is hierover een grootschalige peiling gehouden, met 1.364 respondenten (waarvan ongeveer de helft via een open link, dus niet alleen panelleden). De vraag was hoe men de toekomst van de zwembaden ziet en welke behoeften er zijn.

Uit de resultaten blijkt dat zwemmen voor veel inwoners belangrijk is. Bijna de helft (49%) van de respondenten zwemt zelf wel eens in de gemeente, en nog eens 31% heeft gezinsleden die dat doen. Slechts een derde maakt helemaal geen gebruik van de lokale zwembaden. Van degenen die in Aalten zwemmen, doet 82% dat voornamelijk in zwembad 't Walfort (het binnenbad). Het buitenbad in Dinxperlo wordt door circa 20% regelmatig gebruikt, en 21% zwemt weleens in natuurwater in de omgeving.

Opvallend is dat ruim de helft (53%) van de inwoners óók wel eens buiten de gemeentegrenzen gaat zwemmen. Men gaat dan bijvoorbeeld naar zwembaden of recreatieplassen in omliggende gemeenten. De belangrijkste reden om elders te gaan zwemmen is volgens de respondenten dat de faciliteiten daar beter zijn (57%) of dat men het daar simpelweg leuker vindt (50%). Voor degenen die níet in Aalten zwemmen, is echter de meest genoemde reden “geen interesse/ik heb andere hobby’s” (40%) – het is dus niet zo dat men massaal wegblijft vanwege ontevredenheid; veel mensen zwemmen gewoon niet als vrijetijdsbesteding. Slechts 7% van de niet-zwemmers gaf aan dat ze Aalten te duur vinden om te zwemmen, en 5% noemde tijdgebrek. Over het algemeen lijkt het huidige gebruik van de zwembaden gezond, maar er is ook een duidelijke wens tot verbetering om meer mensen lokaal te houden.

Als het gaat om de toekomstige voorzieningen, spreken inwoners zich helder uit. Vrijwel iedereen vindt het belangrijk dat Aalten ook in de toekomst zwemfaciliteiten houdt. Men heeft liever een combinatie van binnen- en buitenzwembad. De meest populaire optie (gekozen door 39%) is beide baden op één locatie geconcentreerd. Daarnaast ziet 30% graag een binnenbad op de ene plek en een openluchtbad elders in de gemeente. Slechts een kleine minderheid (14%) zou genoeg nemen met alleen een binnenzwembad; en vrijwel niemand pleit voor alleen een buitenbad.

Zwemlessen voor kinderen worden als topprioriteit genoemd (71% vindt dat dit in een toekomstig zwembad moet kunnen). Daarnaast wil men volop gelegenheid voor vrij zwemmen en waterpret (eveneens ~71%). Ongeveer een derde (35%) hecht ook veel waarde aan banenzwemmen (lapzwemmen) voor volwassenen, en iets meer dan de helft noemt doelgroepzwemmen (zoals seniorenzwemmen, babyzwemmen, etc.) als belangrijk.

Wat betreft de faciliteiten zelf, kwam een recreatief speelbad (bijv. met speelelementen) met 78% op de eerste plaats, gevolgd door een instructiebad/therapiebad (67%), een glijbaan (48%), een peuterbadje (47%) en wellnessvoorzieningen zoals een bubbelbad (43%). De animo om gebruik te maken van een vernieuwd zwembad is hoog. Twee derde van de respondenten (66%) verwacht het zwembad in de toekomst zeker te gaan gebruiken, en nog eens 19% misschien. Slechts 15% denkt er geen gebruik van te zullen maken. Ook de frequentie is veelbelovend: 26% voorziet wekelijks of vaker te gaan zwemmen, 33% enkele keren per maand, en 28% een paar keer per jaar. Deze cijfers geven aan dat een zwembadvoorziening een breed draagvlak heeft en bijdraagt aan zowel sport, recreatie als het leren zwemmen van kinderen.

7.4 Toekomstvisie Bredevoort 2025-2035

De Toekomstvisie Bredevoort 2025-2035 schetst hoe Bredevoort zich de komende tien jaar wil ontwikkelen tot een leefbaar en vitaal stadje, met behoud van zijn kleinschalige, gemiddelijke karakter en sterke gemeenschapszin (naoberschap). Het plan richt zich op zeven thema’s (Wonen, Voorzieningen, Duurzaamheid & klimaat, Bedrijvigheid/toerisme/evenementen, Openbare ruimte & groen, Gezond samenleven en Cultuur & historie) en adresseert belangrijke uitdagingen zoals vergrijzing, woningtekort en eenzaamheid.

7.4.1 Wonen

Bredevoort kampt met een tekort aan woningen, vooral voor jongeren, starters en mensen met een kleine beurs. Sinds 2019 maken deze groepen weinig kans op een woning door o.a. te weinig nieuwbouw in het betaalbare segment en het uitblijven van nieuwe sociale huurwoningen. De visie zet in op het bouwen van betaalbare woningen (zowel sociale huur als koop) voor lokale jongeren en starters, én meer levensloopbestendige woningen voor senioren. Een lopend plan voorziet in bijvoorbeeld 82 nieuwe woningen bij de Slingeplas (‘t Broock) om in de woonvraag te voorzien. Ook wordt gekeken naar nieuwe woonvormen

(zoals hofjes of intergenerationeel wonen) die onderlinge cohesie bevorderen en naerschap vanzelfsprekend maken.

7.4.2 Voorzieningen

- **Verenigingsleven:** Bredevoort streeft naar een bloeiend verenigingsleven dat de leefbaarheid ondersteunt. Clubs werken samen, versterken elkaar en houden voldoende bestuurskracht, vrijwilligers en aanbod dat aansluit bij de behoeften van inwoners.
- **Sport en jeugd:** De sport- en recreatievoorzieningen worden verbeterd – er komt bijvoorbeeld een nieuwe multifunctionele sportaccommodatie bij de Slingeplas – zodat de omgeving uitnodigt tot bewegen. Voor de jeugd wordt gezorgd voor een gevarieerd activiteitenaanbod en een aantrekkelijke plek om elkaar te ontmoeten, zodat jongeren binding houden met Bredevoort.
- **Ontmoeting:** Er komen voldoende laagdrempelige ontmoetingsplekken en inloopactiviteiten voor alle inwoners, ook voor kwetsbare groepen, zodat niemand in een isolement raakt. Bestaande voorzieningen (zoals het Kulturhus) worden optimaler benut en waar nodig vernieuwd om als gezellige centrale ontmoetingsplekken te dienen.

7.4.3 Duurzaamheid en klimaat

- Bredevoort wil actief bijdragen aan de energietransitie. Er wordt gestreefd naar een structurele overgang van fossiele brandstoffen naar schone, duurzame energie (bv. meer zonne-energie), zodat energievoorziening klimaatneutraal, betaalbaar en betrouwbaar is. Dit betekent ook dat woningen verduurzaamd moeten worden (Bredevoort scoort nu relatief slecht qua energielabels) en dat initiatieven zoals de lokale energiecoöperatie verder worden gestimuleerd.
- Tegelijk zet de visie in op klimaatadaptatie en vergroening. Een deel van de bestrating maakt plaats voor meer groen – inheemse bomen, bloemen, geveltuinen – om hitte te temperen, regenwater beter te verwerken en de biodiversiteit te vergroten. Ook willen inwoners en gemeente samen wateroverlast en droogte aanpakken, onder andere door regenwater op te vangen (bijvoorbeeld via wadi's en regentonnen) en dit te gebruiken voor groenonderhoud. Het motto is *“tegels eruit, groen erin”* – zowel in publieke ruimte als in tuinen – om Bredevoort beter bestand te maken tegen extremere weersomstandigheden.

7.4.4 Bedrijvigheid, toerisme en evenementen

- **Lokale economie:** Bredevoort blijft een veelzijdig stadje met veel kleinschalige bedrijven en ZZP'ers (circa 250 in totaal). De visie is dat deze lokale bedrijvigheid behouden blijft en zich waar mogelijk vernieuwt. Het ondernemingsklimaat moet ervoor zorgen dat voorzieningen (winkels, horeca) voldoende aanwezig blijven.
- **Toerisme:** Toerisme en recreatie blijven belangrijke pijlers, maar er wordt gestuurd op balans tussen rust en reuring. Men wil geen onbeperkte groei van bezoekers, om de kleinschaligheid te bewaken, maar wel genoeg activiteiten en aantrekkelijk aanbod om toeristen te blijven trekken – denk aan het versterken van Bredevoort als boekenstad en cultuurhistorische bestemming. Bezoekers worden verleid langer te verblijven, terwijl overlast wordt beperkt.
- **Evenementen:** Bestaande evenementen (zoals boekenmarkten, Zomer- en Jorisconcerten, Bredevoort Schittert, het volksfeest) worden in stand gehouden, met aandacht voor een goede balans tussen gezelligheid en leefbaarheid voor omwonenden. Daarnaast wil men nieuwe kleinschalige activiteiten en evenementen spreiden over het jaar, zodat

er vaker iets te doen is in Bredevoort. Al deze evenementen blijven grotendeels draaien op vrijwilligers; samenwerking en draagvlak onder inwoners zijn cruciaal om dit vol te houden.

7.4.5 Openbare ruimte en groen

- De openbare ruimte van Bredevoort wordt aantrekkelijker en duurzamer ingericht. Het centrum wordt autoluw gemaakt: doorgaand verkeer wordt omgeleid en bezoekers parkeren aan de rand (Winterswijksestraat), zodat de smalle straten in de vesting ontlast worden. Dit vermindert verkeers- en parkeeroverlast in het oude centrum en maakt de binnenstad prettiger voor voetgangers en fietsers.
- Verder komt er meer groen in het straatbeeld (zoals hierboven genoemd) en wordt het bestaande groen beter onderhouden. Inwoners zijn in de toekomst tevreden over het groenonderhoud en straatwerk in zowel het centrum als de woonwijken. Gemeente en bewoners werken samen om openbare ruimtes schoon, heel en groen te houden – men is trots op het groene vestingstadje en voelt gezamenlijk verantwoordelijkheid. Ook wordt gekeken naar herbesteding van leegstaande panden; leegstand en verkrotting wil men niet meer zien, monumentale panden moeten goed onderhouden blijven en een passende invulling krijgen.

7.4.6 Gezond samenleven

- Bredevoort vergrijst: in de wijk wonen 445 inwoners van 65 jaar en ouder, waarvan 46% aangeeft zich *eenzaam* te voelen. De toekomstvisie zet daarom in op een inclusieve samenleving waarin iedereen meetelt en naar elkaar omkijkt. Naoberschap (elkaar helpen als goede burens) wordt over generaties heen versterkt.
- Om eenzaamheid en kwetsbaarheid tegen te gaan, komen er laagdrempelige ontmoetingsmomenten (bijv. inloopkoffie, samen eten) en mogelijk een buddysysteem of vrijwilligerspool om mensen te koppelen. Ouderen en alleenstaanden moeten makkelijk toegang hebben tot activiteiten en deel uitmaken van een sociaal netwerk. Nieuwe woonvormen waarbij jong en oud samenwonen (intergenerationeel) worden verkend, zodat ouderen langer zelfstandig kunnen wonen met steun in de nabijheid. Door al deze maatregelen wordt de sociale samenhang vergroot en houdt iedereen zo lang mogelijk regie over zijn eigen leven in Bredevoort.

7.4.7 Cultuur en historie

- Bredevoort koestert en versterkt zijn rijke historische en culturele identiteit. De historische waarde van het stadje wordt beter benut door, waar mogelijk, onderdelen van de oude vestingwerken te reconstrueren en het verhaal van Bredevoort voor bewoners en bezoekers tot leven te brengen. Plannen om (delen van) de gracht en vestingmuren te herstellen worden verbonden en nagestreefd, zodat Bredevoort weer “t angoan weert” wordt – het bekijken waard als vestingstad.
- Als boekenstad en kunststad wil Bredevoort zich ook de komende jaren profileren als bruisend cultureel hart van de Achterhoek. Boeken blijven een prominente rol spelen in het toeristisch en cultureel aanbod, naast kunst en kleinschalige podiumkunsten. Verschillende organisaties (zoals de Koppelkerk, Bredevoorts Belang en evenementenstichtingen) werken samen aan een aantrekkelijke programmering voor zowel inwoners als bezoekers. Er komt één centrale agenda voor kunst- en cultuuractiviteiten en men streeft naar een solide organisatorische en financiële basis om deze initiatieven duurzaam te ondersteunen. Inwoners worden actief betrokken bij cultuurprojecten, zodat er breed draagvlak is en Bredevoort een levendig centrum voor cultuur, historie en verdieping blijft in de regio.

7.5 Dorpsontwikkelplan De Heurne

Dorpsontwikkelingsplan De Heurne 2024-2034 schetst een toekomstvisie voor het dorp, opgesteld op basis van inbreng van inwoners. Doel is om De Heurne ook in de komende tien jaar leefbaar en vitaal te houden. Het dorp is de afgelopen tien jaar gegroeid van 992 inwoners (2013) naar 1119 in 2023, wat de aantrekkingskracht onderstreept. Tegelijkertijd kampt De Heurne – net als de rest van Nederland – met uitdagingen als vergrijzing (steeds meer oudere inwoners), een woningtekort (weinig betaalbare woningen voor jongeren en senioren) en risico op eenzaamheid bij met name ouderen. Het plan formuleert de belangrijkste wensen en ontwikkelrichtingen voor thema's als wonen, voorzieningen, duurzaamheid, economie, openbare ruimte en samenleven, om deze uitdagingen het hoofd te bieden en de leefomgeving te versterken.

7.5.1 Wonen

- Betaalbare woningen voor jong en oud: Het is lastig voor starters om in De Heurne een betaalbare woning te vinden, en ook senioren hebben weinig woonopties. Er is behoefte aan voldoende starters- en gezinswoningen én levensloopbestendige woningen zodat iedereen die dat wil in het dorp kan blijven wonen.
- Doorstroming bevorderen: Een betere balans in het woningaanbod voor alle doelgroepen moet de doorstroming op gang brengen en het dorpse karakter behouden. Denk aan nieuwe woonvormen zoals een *knarrenhofje*, kleine (huur)appartementen of het splitsen van bestaande woningen (voor bijvoorbeeld inwoonde kinderen of ouders). Deze opties kunnen helpen om jongeren een plek te geven en ouderen in hun verworven omgeving te laten blijven wonen.

7.5.2 Voorzieningen

- Basisschool en kinderopvang: De basisschool *CBS De Hëve* heeft ongeveer 138 leerlingen (2023) en vormt samen met café Bruggink het hart van het dorp. Het plan benadrukt dat het behoud van de school essentieel is om jonge gezinnen aan De Heurne te blijven binden. Men wil de school toekomstbestendig houden (bijvoorbeeld door verdere verduurzaming) en vanaf 2024 een buitenschoolse opvang (BSO) in het dorp vestigen, als waardevolle aanvulling op de voorzieningen.
- Dorpscafé Bruggink als ontmoetingsplek: Café Bruggink moet behouden blijven en weer gaan bruisen als laagdrempelige horecagelegenheden. Na een rustige periode (o.a. door corona) is het de wens dat dit café/zaal opnieuw het middelpunt van het dorp wordt. De uitbater heeft plannen om Bruggink nieuw leven in te blazen met activiteiten voor jong en oud (bijv. muziekevents, tienerdisco's, ontbijtjes) – belangrijk is dat de gemeenschap hierbij meedenkt en ondersteunt.
- Verenigingsleven ondersteunen: De Heurne heeft opvallend veel verenigingen voor een klein dorp, iets waar men trots op is. Om dit rijke verenigingsleven te behouden, wil men voldoende leden en vrijwilligers blijven betrekken. Wensen zijn om alle bestaande verenigingen te behouden en waar nodig uit te breiden, en om meer samenwerking te stimuleren – bijvoorbeeld door verenigingen elkaar te laten helpen met bestuurlijke taken en vrijwilligerstaken. Nieuwe inwoners gezamenlijk welkom heten en kennis laten maken met de clubs is een van de actiepunten.
- Jeugdactiviteiten in het dorp: Er wonen relatief veel jongeren in De Heurne en er zijn al faciliteiten zoals een speelbos, speeltuinen en het Heurns Veld (sport- en ontmoetingsplek). Toch moeten jongeren voor sport, uitgaan en andere vrijetijdsbesteding nu vaak naar omliggende plaatsen. De wens is om genoeg voorzieningen en activiteiten voor kinderen en jongeren in De Heurne zelf te hebben. Concrete ideeën zijn vakantieperiodes

op het Heurns Veld en activiteiten voor tieners (12–16 jr) in samenwerking met welzijnsorganisaties, zodat de jeugd zich lokaal kan vermaken.

7.5.3 Duurzaamheid en klimaat

- Lokale duurzame energie: In De Heurne zijn inwoners en bedrijven individueel al bezig met verduurzaming (gasloze woningen, warmtepompen, zonnepanelen, elektrisch rijden), maar er zijn nog geen gezamenlijke initiatieven. Het plan wil collectief groene energie opwekken, bijvoorbeeld via een energiecoöperatie of het plaatsen van kleine windmolens bij lokale bedrijven. Ook wordt gepleit voor inspraak van De Heurne in het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid, zodat dorpelingen mee kunnen denken over duurzame oplossingen.
- Laadinfrastructuur en netcapaciteit: Om de overgang naar elektrisch vervoer te faciliteren, streeft men naar openbare laadpalen voor elektrische auto's in het dorp. Daarnaast is de capaciteit van het elektriciteitsnet een aandachtspunt: overbelasting van het net leidt er nu al toe dat teruglevering van zelf opgewekte stroom soms niet kan. Het uitbreiden van de netcapaciteit is daarom een wens, zodat duurzame energieprojecten niet worden geremd.
- Klimaatadaptatie: Klimaatverandering laat zich voelen in de regio: hevige buien en droge zomers wisselen elkaar af. Het dorp wil hierop inspelen door bijvoorbeeld water langer vast te houden en groen te versterken. Zo is het plaatsen van kleine stuwtjes in sloten genoemd om de waterstand te reguleren bij droogte. Ook wordt geopperd om bij natuurbeheer samen te werken met waterschap en grondeigenaren om verdroging tegen te gaan. (Deze maatregelen vallen deels samen met plannen voor openbare ruimte en groen, zie verderop.)

7.5.4 Bedrijvigheid, toerisme en evenementen

- Lokale economie versterken: De Heurne kent een diverse bedrijvigheid (van detailhandel en horeca tot agrarisch, bouw en vele ZZP'ers). Ondernemers voelen de behoefte zich te verenigen – tijdens de dorpsbijeenkomst bleek interesse in een ondernemersvereniging. Het plan wil bedrijvigheid in stand houden door startende ondernemers te steunen en te zorgen dat ondernemers zich gehoord en vertegenwoordigd voelen. Zo wordt onderzocht of er een ondernemersvereniging en een zogenoemd *Broodfonds* (onderlinge voorziening bij ziekte) opgericht kunnen worden. Ook kijkt men naar mogelijkheden voor betaalbare bedrijfsruimtes of een verzamelgebouw voor kleine zelfstandigen in het dorp.
- Toerisme en recreatie: Over tien jaar moet De Heurne nog steeds een bruisend dorp zijn dat graag bezocht wordt door toeristen. Er is nu al flink toeristisch aanbod – van boerencampings en B&B's tot groepsaccommodaties – maar dit kan beter benut en uitgebreid worden. De agrarische sector wil men nauw betrekken bij recreatie, zodat boeren mee profiteren als toeristen komen.
- Gastvrij in het hoogseizoen: Een belangrijke wens is meer daghoreca in het dorp – op dit moment ontbreekt een plek waar je overdag koffie kunt drinken of lunchen, vooral in het hoogseizoen. Horeca- en recreatieondernemers worden aangemoedigd om beter samen te werken en hun openingstijden af te stemmen op elkaar en op de seizoenspiek. Gezamenlijk willen ze arrangementen aanbieden en eventuele tekorten (zoals gebrek aan lunchcafé) opvullen.
- Evenementen en routes: Om de levendigheid te vergroten, is voorgesteld dat ondernemers in toerisme, horeca en landbouw gezamenlijk activiteiten en evenementen organiseren – met name in de zomermaanden. Daarnaast wordt ingezet op het herstellen van

oude wandel- en fietsroutes en het uitzetten van nieuwe routes langs cultuurhistorische plekken. Onderweg moeten voldoende rustpunten (bankjes, picknickplaatsen) komen voor recreanten. De gemeente wil geen geheel nieuwe paden aanleggen, maar met bestaande wegen en paden kan wel een netwerk van aantrekkelijke routes worden gevormd, voorzien van bewegwijzering en informatiepanelen.

7.5.5 Openbare ruimte en groen

- Meer groen in dorp en buitengebied: De Heurne ligt in een landschappelijk mooie omgeving met een mix van weilanden, akkers, bosjes en houtwallen. De inwoners willen die bestaande natuur behouden én uitbreiden. Concreet betekent dit: meer groen in het dorp zelf (in de kern is nu relatief weinig beplanting, met name langs de Lage Heurnseweg), en extra bomen, bosjes, bloemenrijke akkerranden en houtwallen rondom het dorp. Zo wordt het woonklimaat groener en aantrekkelijker.
- Biodiversiteit bevorderen: Er zijn wensen geuit om de biodiversiteit te vergroten, bijvoorbeeld door het aanleggen van insectentuinen en het ophangen van vogelhuisjes. Ook wil men bepaalde soorten actief bestrijden, zoals de Japanse duizendknoop, zodat deze geen schade aanrichten aan de lokale natuur.
- Slim bermbeheer en waterhuishouding: Over het maaien van bermen lopen de meningen uiteen – sommigen willen maaien voor zicht en verkeersveiligheid, anderen pleiten voor ruigere bermen ten bate van flora en fauna. Het plan kiest voor een middenweg: bermen beheren op maat, dus maaien waar nodig voor de veiligheid en op andere plekken de natuur haar gang laten gaan (schraller houden voor bloemrijke bermen). Verder wil men in samenwerking met het waterschap kleine stuwtjes in sloten plaatsen om water langer vast te houden en zo verdroging tegen te gaan. Op tijd snoeien van beplanting langs kruispunten (in overleg met grondeigenaren) en eventueel spiegels plaatsen moet de verkeersveiligheid in het buitengebied bovendien ten goede komen.

7.5.6 Gezond samenleven en cultuur

- Hechte gemeenschap en cultuur: De sociale samenhang in De Heurne is van oudsher sterk. Inwoners kennen elkaar, kijken naar elkaar om en staan klaar in geval van nood (noaberschap). Dit geeft een gevoel van veiligheid en betrokkenheid en vormt de basis voor een gezonde gemeenschap. Het plan benadrukt het belang van het koesteren van lokale tradities, evenementen en verenigingen die deze gemeenschapszin versterken, zoals het jaarlijkse Heurns Feest, sportclubs, muziekverenigingen en het Christelijk Heurns Mannenkoor. Deze culturele activiteiten dragen bij aan de leefbaarheid en verbinden jong en oud.
- Veiligheid en preventie: De Heurne is relatief veilig; grote incidenten zijn zeldzaam. Toch zijn er aandachtspunten op het gebied van veiligheid. Zo wil men hard optreden tegen ongewenste drugshandel in het dorp en inwoners alert houden op inbraakgevaar en cybercriminaliteit. Ook moet beter gecommuniceerd worden hoe bewoners verdachte situaties kunnen melden (bijv. via Burgernet of Meld Misdaad Anoniem). Door voorlichting en samen opletten wil men de veiligheid verder vergroten.
- Zorg voor ouderen: Met een groeiende groep ouderen is het waarborgen van goede zorg en welzijn cruciaal. Idealiter krijgt iedere oudere de juiste zorg en ondersteuning thuis, en zijn er genoeg sociale activiteiten om hen betrokken te houden. Omdat voorzieningen als huisarts, fysiotherapeut of ziekenhuis vaak in Dinxperlo/Aalten zitten, wil men het voor senioren makkelijker maken om daaraan deel te nemen. Vervoer moet laagdrempelig beschikbaar zijn – naast de buurtbus (die nu 1x per uur gaat) ook initiatieven als de Electrocar en ZOOV (regiotaxi) promoten en verder verbeteren. Bovendien

wordt ingezet op het beter bekendmaken van bestaande ondersteuningsmogelijkheden, zoals het meldpunt Klankbordgroep Ouderen.

- Tegengaan van eenzaamheid: Het voorkomen van sociaal isolement bij met name ouderen is een belangrijk aandachtspunt. Men wil eenzaamheid vroegtijdig signaleren en aanpakken. Concreet zal men in kaart brengen welke ouderen risico lopen op eenzaamheid of armoede, en bekijken welke extra activiteiten of ontmoetingsmogelijkheden nodig zijn. Initiatieven zoals gezamenlijke eetmomenten, vervoersmaatjes of een dorpsondersteuner kunnen hieruit voortvloeien. Door actief op zoek te gaan naar behoeften en barrières (bv. via een ouderenadviesgroep), wil De Heurne ervoor zorgen dat iedereen mee kan blijven doen in het dorpsleven.

7.6 Belang van sociale cohesie voor kwaliteit leefomgeving

Uit de vele input die inwoners hebben gegeven en gesprekken die met inwoners zijn gevoerd, is zowel expliciet als impliciet gebleken dat sociale cohesie van zeer groot belang is, niet alleen voor de perceptie van de kwaliteit van de leefomgeving, maar ook voor de feitelijke kwaliteit van de leefomgeving. Juist elkaar kennen, naar elkaar omzien, elkaar helpen en/of samen de schouders zetten onder de gemeenschap en de leefomgeving, wordt als cruciaal gezien, ook voor de toekomstige ontwikkeling en kansen van gemeente Aalten. Sociale cohesie is de onderlinge verbondenheid tussen mensen in een kern, buurt of wijk – de *lijm* die een gemeenschap bij elkaar houdt. Als bewoners zich verbonden en betrokken voelen bij elkaar, steunen ze elkaar en ontstaat er saamhorigheid. Dat is belangrijk voor iedereen: sociale cohesie bevordert de gezondheid en leefbaarheid van buurten. Helaas is de sociale samenhang in Nederland afgenomen, en bijna de helft van de volwassenen voelt zich eenzaam. Daar staat tegenover een enorme bereidheid om samen met anderen de schouders onder de gemeenschap en de leefomgeving te zetten. Die bereidheid moet niet alleen worden gekoesterd, maar waar mogelijk nog verder worden versterkt en in ieder geval ondersteund, ook vanuit de overheid/gemeente.

De rol van ruimtelijk ontwerp

De manier waarop een kern, buurt of wijk is ontworpen kan ontmoeting tussen bewoners stimuleren of juist bemoeilijken. Een groene, uitnodigende openbare ruimte met wandelpaden, bankjes en speelplekken brengt mensen eerder samen. Maar leegstand, donkere of saaie straten, onpersoonlijke hoogbouw en fysieke barrières (zoals een drukke weg zonder oversteek) maken contact lastiger. Door zulke knelpunten aan te pakken – bijvoorbeeld extra zitplekken, goede verlichting of veilige oversteekplaatsen – kan het ruimtelijk ontwerp de sociale cohesie versterken.

Individuele verschillen en sociale infrastructuur

Mensen verschillen: niet iedereen heeft evenveel tijd of behoefte om contact te leggen. Daarom moet een buurt ruimte bieden aan diverse leefstijlen en behoeften, zodat iedereen kan meedoen. Ook de sociale infrastructuur is cruciaal: plekken en voorzieningen die bewoners samenbrengen, zoals een buurthuis, vereniging, park of buurtcafé. Zulke ontmoetingsplekken – én een cultuur van naar elkaar omkijken – geven mensen de kans om elkaar informeel te treffen en een band op te bouwen. Waar zulke kansen ontbreken, blijven bewoners vaker op zichzelf.

Stappen en principes om cohesie te bevorderen

Verbetering van sociale cohesie begint met inzicht in de kern, buurt of wijk: wie wonen er, wat gaat goed en wat kan beter? Vervolgens is een bottom-up aanpak belangrijk: bewoners actief betrekken bij het (her)ontwerpen van hun leefomgeving. Deze benadering van “samen de buurt vormgeven” geeft mensen een gevoel van eigenaarschap en levert plannen op die echt bij hun wensen passen. Cruciaal hierbij is dat gemeente, professionals en bewoners gelijkwaardig samenwerken, zodat de openbare ruimte optimaal wordt benut voor ontmoeting.

BIJLAGE 1: VERWERKTE GEGEVENS EN DOCUMENTEN

- Aalten Biodiversiteit (2023)
- Aanpak toekomstige bedrijventerreinen (Provincie Gelderland)
- Aanpassing voorwaarden tiny house
- Achterhoek in Beweging 2020–2030 (Regionaal Sport- en Bewegingsakkoord)
- Achterhoek Visie 2030
- Adviesnota Toekomstbestendig Sportlandschap (Gemeente Aalten, 2024)
- Afsprakenkader detailhandel regio Achterhoek
- Afwegingskader buitengebied
- Akkoord van Groenlo 3.0
- Algemene beleidsregels sociaal domein gemeente Aalten
- Algemene plaatselijke verordening
- Atlas voor de leefomgeving (o.a. luchtkwaliteit en geurcontouren van bedrijven)
- Beleid beheersing eikenprocessierups
- Beleid op basis van de [Hervormingsagenda Jeugd](#) en het [Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming](#)
- Beleid vrijetijdseconomie 2022
- Beleidskader gemeenschapshuizen 2021
- Beleidskader Sociaal Domein 2022–2026
- Beleidsnota Aalten circulair
- Beleidsnota fiets
- Beleidsnota volkstuinen 2023
- Beleidsnota vrijetijdseconomie
- Beleidsregel parkeernormen
- Beleidsregel pre-mantelzorgwoningen
- Beleidsregel wet aanpak woonoverlast 2025
- Beleidsregels leerlingenvervoer 2022
- Beleidsregels ontwikkeling verblijfsrecreatie
- Bevolkingsprognose 2022 (PBL/CBS, 2022)
- Bevolkings- en huishoudensprognose Gelderland
- Beweging-, sport en leefstijlakkkoord 2023-2026
- Biodiversiteitsplan
- Bovenregionale stresstest klimaatbestendigheid
- Centrumvisie Dinxperlo
- Contouren voor het Ruimtelijk Perspectief Achterhoek (RPA)
- Contourenschets bouwstenen voor het Ruimtelijk Perspectief Achterhoek
- Convenant huisvesting arbeidsmigranten regio Achterhoek
- Convenant opvang en bescherming Achterhoek
- Cultuurnota Aalten 2020–2024
- Deltaplan Biodiversiteitsherstel
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Dorpsontwikkeling De Heurne
- Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's)
- Erfgoednota Oost Achterhoek 2025
- Evaluatie inlooppunt Dinxperlo Centrum Oost en het vervolgtraject (van het gas af)
- Evenementennota (actualisatie van nota uit 2016)
- Financieel besluit sociaal domein
- Foto van de leefomgeving (RHDHV)
- Gelders programma bereikbaarheid
- Gelders programma economie

- Geluidbeleid
- Gezond en Actief Leven Akkoord – GALA (VNG/Rijk, 2023)
- Gezondheid in ruimtelijke initiatieven (GGD)
- GGD Gezondheidsmonitor 2022
- Groenbeleidsplan 2012
- Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028
- Herziening kapverordening
- Het watersysteem in balans
- Hitte-eilandkaart Aalten (GGD)
- Horecavisie
- Inclusiebeleid
- Informatienota schuldhelpverlening
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020–2035
- Integraal veiligheidsplan
- Kabels en leidingen beleid
- Kader leefbare verstedelijking Gelderland
- Kadernota Laborijn 2025-2028 (uitvoering Participatiewet- Inburgeringswet- en Wsw)
- Kadernota vernieuwing omgevingsvisie (Provincie)
- Kaders verkoop openbaar groen
- Kamerbrief water en bodem sturend
- Kansenkaart ruimte, landschap en erfgoed
- Kleine modulaire kernreactoren (brief van Provincie)
- Klimaatadaptatiestrategie
- Klimaatakkoord
- Klimaatatlas Aalten
- Klimaatmonitor.databank.nl
- Klimaattoets Aalten (2023)
- Koepelgids ruimtelijke kwaliteit en landschap Gelderland
- Kompas volksgezondheid GGD
- Kunstroutes gemeente Aalten
- Landelijke maatlat factsheets en overzichtstabel
- Landschapsonwikkelingsplan
- LOP bebouwing buitengebied
- LOP ensembleboek Aalten
- LOP ensembleboek Barlo
- LOP ensembleboek De Haart
- LOP ensembleboek De Heurne
- LOP ensembleboek Dinxperlo
- LOP ensembleboek IJzerlo
- LOP ensembleboek Lintelo
- LOP ensembleboek 't Goor
- Lokaal Beweeg- en Sportakkoord
- Meerjarige adaptieve uitvoeringsagenda fiets
- MFA-beleid Aalten 2018 (Gemeente Aalten, 2018)
- Mobiliteitsplan Aalten
- Model positieve gezondheid
- Nadere uitwerking afwegingskader buitengebied
- Nationaal dashboard biodiversiteit
- Nationaal Programma Landelijk Gebied – NPLG (Ministerie LNV, 2022)
- Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie
- Nationale Omgevingsvisie – NOVI
- Nationale Woon- en Bouwagenda

- Natuurherstelwet
- Nieuwe Nota Ruimte
- Nota grondbeleid 2024-2028
- Nota provinciale betrokkenheid bij ruimtelijke initiatieven
- Nota speelvoorzieningen en ontmoeting
- Nota sociaal domein
- Nota Vastgoedbeleid 2025-2029
- Nota Waterhuishouding (NW4)
- Notitie verbinden toeristische trekpleisters
- Omgekeerde verordening sociaal domein
- Omgevingsverordening Gelderland 2024
- Omgevingsverordening toepassing regels landschap (Provincie)
- Omgevingsvisie Gelderland "Gaaf Gelderland"
- Omgevingswet (Rijksoverheid, in werking 2024)
- Onderzoek herijking centrumplan Aalten
- Ontwikkelingsplan Bredevoort 2025–2035
- Ontwikkelkader horeca
- Overzicht provinciale betrokkenheid bij ruimtelijke initiatieven
- Parkeeronderzoek Bredevoort
- Parkeeronderzoek centrum Aalten
- Plaatsingsbeleid
- Plan van aanpak GALA
- Primos 2023
- Programma Vitaal Platteland Gelderland
- Programma Water, Riolering en Klimaatadaptatie Aalten
- Programmaplan aanpak droogte Achterhoek
- Projecten 2025 wonen gemeente Aalten
- Provinciale Omgevingsvisie
- Publieke mobiliteit Achterhoek (plan van aanpak)
- Raadsmededeling economische agenda 2022-2024
- Raadsprogramma 2022-2026
- Raadsinformatiebrief Herijking MFA's 2023
- Rapport behoefteonderzoek sportvoorzieningen gemeente Aalten
- Rapportage basiskwaliteit Aalten
- Rapportage sport en bewegen (U spreekt)
- Regiodeal Achterhoek II (2024–2028)
- Regioarrangement Achterhoek
- Regionaal afsprakenkader detailhandel
- Regionaal Programma Werklocaties 2024–2028
- Regionale bevolkingsprognose
- Regionale Energiestrategie (RES) Achterhoek 1.0
- Regionale laadvisie
- Regionale Landbouwagenda Achterhoek
- Regionale Woonagenda Achterhoek 2023–2030
- Regiovisie Sociaal Domein Achterhoek (Achterhoekse gemeenten, 2023)
- Resultaten bewonersonderzoek toerisme
- Ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving
- Ruimtelijk voorstel Gelderland
- Ruimtelijke ordening in een veranderend klimaat
- Samen werken aan de uitvoering van onze opgaven (brief van Provincie aan gemeenten)
- Sportbeleid
- Standplaatsenbeleid 2024

- Startnota inclusie (Gemeente Aalten, 2022)
- Startnotitie Actualisatie Sportbeleid (Gemeente Aalten, 2023)
- Strategische Agenda Aalten 2022–2026
- Streekgids Achterhoek 2022
- Toekomstbeeld Achterhoek 2100 (RPA) inclusief Handboek
- Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming
- Toekomstvisie “Zwemwater” (Gemeente Aalten, 2025)
- Transitievisie Warmte (TVW) 2021 (Gemeente Aalten, 2021)
- Uitnodigingskader woningbouw
- Uitnodigingskader zon en wind
- Uitvoeringsagenda woondeal Achterhoek
- Uitvoeringsnota sociaal domein
- Uitvoeringsplan mobiliteit regio Achterhoek
- Uitvoeringsprogramma 2022-2026 (Daadkrachtig, Duurzaam en Dichtbij)
- Van armoedebeleid naar financiële bestaanszekerheid 2024
- Van 50 naar 30 (technische rapportage)
- Veiligheidsmonitor (tweejaarlijks, laatste meting 2021)
- Verdrag van Groenlo
- Verkenning SMR-inpassing provincie Gelderland 2025 (kleine modulaire kernreactoren)
- Verordening bekostiging leerlingenvervoer 2022
- Verordening sociaal domein 2025
- Visie financiële bestaanszekerheid 2024
- Visie op het openbaar vervoer in de regio Achterhoek
- Visie op vrijwillige inzet (Iedereen is een naaber)
- VLLG opgaven regio Achterhoek
- Volkshuisvestingsprogramma 2025
- Waterbeheerplan 2022–2027 (Waterschap Rijn en IJssel, 2021)
- Waterschapsbeleid
- Wegsleeperverordening gemeente Aalten 2024
- Woningbouwplannen harde capaciteit
- Woningbouwstrategie Gemeente Aalten (2023)
- Woningmarkttrapport gemeente Aalten
- Woondeal Achterhoek 2022–2030
- Woondeal Achterhoek 2025–2034
- Woonvisie 2021-2026